

μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

# εξ υπαρχής

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2003 ■ τεύχος 47ο ■ τιμή: €3,00

Η κοινωνική πτυχή  
της εναρμόνισης

Ο άνθρωπος που  
πέταξε τα παιδιά  
από το μπαλκόνι

Μια άλλη Ευρώπη  
είναι αναγκαία

Πλανήτης Γη:  
κρίση ηγεμονίας

Διαδίκτυο και  
λογοκρισία



# Πίνακας Ανακοινώσεων

Οι Τρίτες  
του Εξ' Υπαρχής

- \* Τρίτη 4 Νοεμβρίου στις 8.00 το βράδυ στο οικημά του Εξ' Υπαρχής, Αρχ Μακαρίου Γ' 127 Καϊμακλί Λευκωσία.
- \* Τρίτη 11 Νοεμβρίου στις 8.00μ.μ. ο Τουρκοκύπριος καθηγητής Ζεκκι Μπεσίηκ Τεμπελί μιλά για το Κυπριακό.
- \* Τρίτη 2 Δεκεμβρίου στις 8.00μ.μ. φιλική συνάντηση με κρασάκι και τυράκι.

## εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο: .....

Διεύθυνση: .....

Πόλη: ..... Τ.Τ.: .....

Επαρχία: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Οικίας: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Εργασίας: .....

Επάγγελμα: .....

Τιμή συνδρομής: εσωτερικού ετήσια £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00.

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμειστήριο Καταστηματαρχών

## εκδοτικό 47

### Η κοινωνική πτυχή της εναρμόνισης



Την ώρα που η «εναρμόνιση φθάνει θριαμβευτικά σε αίσιο πέρας» οι φορτηγατζήδες ξεδιπλώνουν μπροστά στη κοινωνία μια άλλη αλήθεια: η εναρμόνιση της κοινωνίας τώρα αρχίζει. Πιο ωμά, την ώρα που έπρεπε να προετοιμάζονται οι κοινωνικές ομάδες για τις αλλαγές, να ανευρίσκονται πόροι για το αναγκαίο κόστος, να γίνεται προγραμματισμός, η κυβέρνηση, χωρίς πρέπει να πούμε αντιπολίτευση, πέταγε εκατομμύρια στους πυραύλους και ανεχόταν όταν δεν προωθούσε κιόλας

τη μεγάλη ληστεία του χρηματιστηρίου - ένα εύκολο τρόπο προετοιμασίας για την ένταξη μερικών μεγάλων επιχειρήσεων με τη συσσώρευση φθηνά κερδισμένων κεφαλαίων. Η εμπορία των αδειών «Α» των φορτηγών και «Τ» των ταξί είναι ασφαλώς αναχρονιστικό κατάλοιπο της βασιλείας των καπετανάτων του 60 και των πελατειακών σχέσεων που γέννησαν, και οι ανεπισημως υπονοούμενες «εύκολες εξετάσεις» ανατριχιαστική γελοιότητα αν αναλογιστούμε τις σημερινές ανάγκες οδικής ασφάλειας και την ιδιαίτερη επικινδυνότητα των μεγάλων φορτηγών.

Τακτικά μας εκνευρίζουν μερικοί φορτηγατζήδες που καπηλεύονται τον όγκο των οχημάτων τους μέσα στους μεγάλους δρόμους.

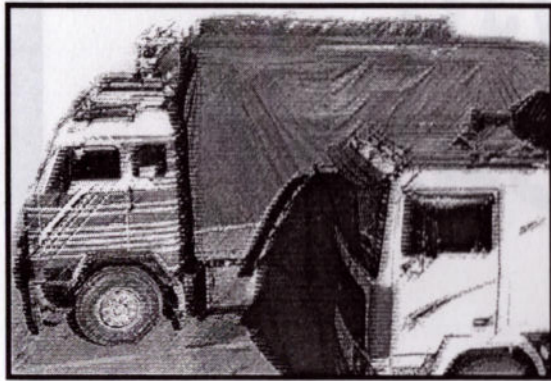
Όμως χαρήκαμε τη δυναμικότητα της απεργίας τους που υπενθύμισε στην κοινωνία τη δύναμη της και έδειξε ότι επιτέλους και οι Κύπριοι μπορούν να παλεύουν δυναμικά και να υποχρεώνουν την εξουσία σε διάλογο. Είναι η απεργία των φορτηγατζήδων ένα καλό παράδειγμα για όσα άλλα θύματα της εναρμόνισης.

Οι «εναρμονιστές» δεν περιφρόνησαν μόνο τα συμφέροντα των χαμηλών και μεσαίων στρωμάτων, έδειξαν ταυτόχρονα έλλειψη στοιχειώδους σοβαρότητας γιατί δεν έδειξαν να αντιλαμβάνονται τις σοβαρές κοινωνικές εντάσεις της εναρμόνισης, της βασικής τους δηλαδή πολιτικής.

Στα ψιλά των εφημερίδων είδαμε ότι η παρούσα κυβέρνηση καταγράφει πλέον τις ομάδες που πλήττονται από την εναρμόνιση για να υπολογίσει προτάσεις και βέβαια λεφτά. Θα αντιμετωπίσει λέει τα προβλήματα με «φιλολαϊκή πολιτική». Είναι άξιον απορίας που δεν τα είχε ήδη καταγράψει ως αντιπολίτευση. Όπως είναι άξιον απορίας το που θα βρει τα αναγκαία κονδύλια για να στηρίξει την φιλολαϊκή της πολιτική. Μήπως θα μειώσει τις αμυντικές της δαπάνες, μήπως θα αυξήσει τα ελλείμματα της ή μήπως θα φορολογήσει το μεγάλο κεφάλαιο;

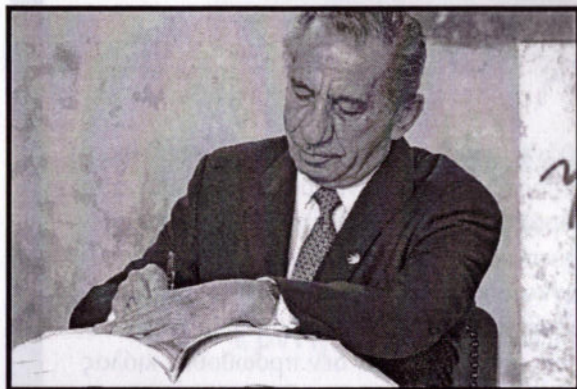
Η αριστερότητα της αριστεράς που θα πάει με αυτές τις ιστορίες;

Κωστής Αχνιώτης

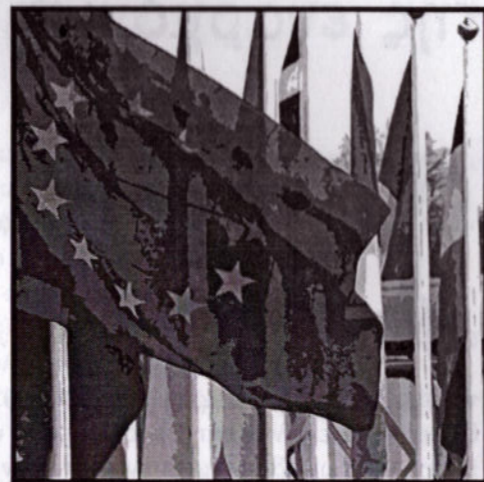


\* Η πολιτική της κοινωνικής άγνοιας και η ένταξη

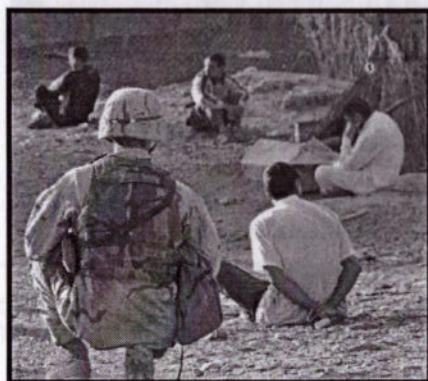
\* Ο Ντενκτάς δεν εκπροσωπεί τους Τουρκοκύπριους



\* Από την Ανεξαρτησία στην Επανένωση



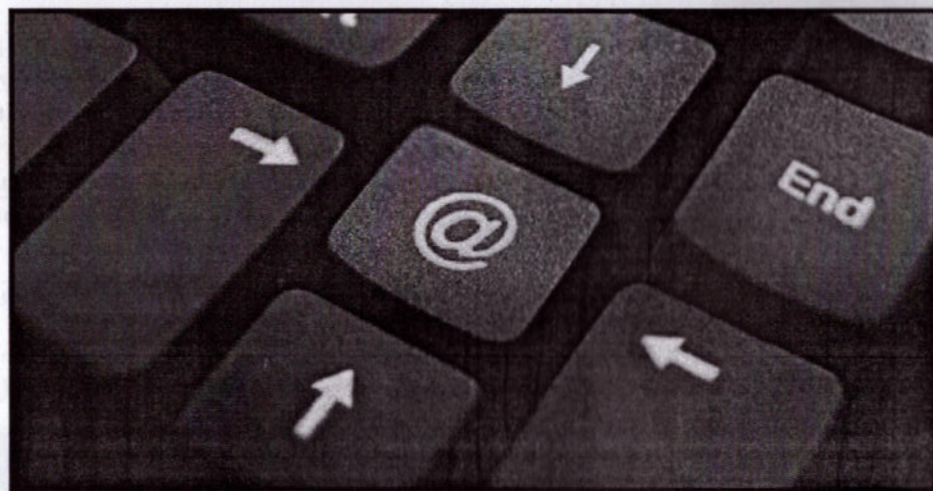
\* Μια άλλη Ευρώπη είναι αναγκαία



\* Απόηχοι ηγεμονικής κρίσης

\* Για τον Ανδρέα Κάλβο

Εξ αρχής μὴ ἔπαρόντα εἰς ἡμέρας ἢ ἄς ἔσπισον τροφίμῃ, χημιμάτῃ τοῖς μερλίσι, εἰθετοῖς, φιλαρβρώσιωα φεθεῖ ἔξ ὅτο εἰσιτέψιλι ἄς ἔφζημῃ ἡμῶν πάλω ἀντίοι τὰ ἀναγκαστὰ ποροιδίμῃτες, ἡμῶν ἔλληνας χάρμῃ εἰὰ τὰ γράμματῃ ἔ τοῖς ἡμῶν ὁμογῃ, κῆ ἐνχόμεθα τῷ παρτοδιωάμῃ θεῷ



\* Διαδίκτυο και ηλεκτρονική λογοκρισία

# ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

4	Ο άνθρωπος που πέταξε τα παιδιά από το μπαλκόνι	Του Ουλούς Ιρκάτ
6	Επισημάνσεις	
12	Η πολιτική της κοινωνικής άγνοιας και η ένταξη	Του Παύλου Μ. Παύλου
15	Συνέντευξη με τον Τ/Κ καθηγητή Ζεκκί Μπεσιήκ Τεμπελί	Των Μάριου Τεμπριώτη και Κωστή Αχινιώτη
18	Για μας προέχει να φύγει ο Ντενκτάς	Της Εύας Νεοκλέους
20	«Από την Ανεξαρτησία στην Επανένωση»	Του Οζκέρ Οζγκιούρ
27	Μια άλλη Ευρώπη είναι αναγκαία	Του Χρίστου Αλέκου
32	Απόηχοι Ηγεμονικής Κρίσης	Του Αντρέα Παναγιώτου
36	Πλανήτης Γη - Κρατική τρομοκρατία	Του John Pilger
39	ΑΡΚΑΣ	
40	Η Βία ενάντια στα παιδιά	Της Χριστίνας Παναγιή
42	Οι μεταβολές των μισθών και της Παραγωγικότητας	Του Ανδρέα Παυλικκά
46	Μια επισκόπηση του παρελθόντος και παρόντος της Τουρκοκυπριακής Αριστεράς	Του Ahmet An
48	Γύρω από την άγνωστη οδό «Ελλίς Πατρίδος» του Ανδρέα Κάλβου και τις κυπριακές συμβολές στη μελέτη του έργου του	Του Γιώργου Κ. Μύαρη
52	Η συζήτηση περί ανεγέρσεως Μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα και ο σχετικός θόρυβος	Του Γιώργου Δούδου
<b>ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ</b>		
55	Σχολεία και Πληροφορική: Η πρόσβαση στο διαδίκτυο, η ηλεκτρονική λογοκρισία και ο ρόλος των βιβλιοθηκονομών	Του Μάριου Ε. Σωκράτους

Περιοδικό "εξ υπαρχής"  
Μηνιαίο βήμα ανάλυσης  
κριτικής και διαλόγου

Νοέμβριος 2003  
Τεύχος 47

Διεύθυνση:  
Αρχ. Μακαρίου Γ' 127,  
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021  
Τηλ. 22346061 - 22346160

E-mail:  
yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:  
Δώρος Κακουλλής

Εκδίδεται από  
την Επικοινωνία Πολιτών  
Γέφυρα Ατδ

Υπεύθυνος Ύλης  
Κωστής Αχινιώτης  
τηλ 99 517 413  
μετά τις 15.00μμ

Για τα υπογραμμένα κείμενα  
ευθύνονται οι συγγραφείς τους

Οι συνδρομητές μπορούν να  
αποπληρώνουν τις συνδρομές  
τους μέσω  
οποιασδήποτε τράπεζας  
στον αριθμό λογαριασμού  
100404000752-6, Συνεργατικό  
Ταμειυτήριο Καταστηματαρχών

Εκτύπωση:  
Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ  
τηλ. 22482361

ΤΡΑΓΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΔΙΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΕΧΘΡΑΣ

# Ο άνθρωπος που πέταξε τα παιδιά από το μπαλκόνι

## Κατανοώντας τον πόνο στην ιστορία μας

Του Ουλούς Ιρκάτ

**Γράφει ο Κώστας Καρράς:** "Εάν, όπως η ιστορική μου έρευνα καταδεικνύει, όλα συνιστούν σε γενικούς όρους αλήθειες, τότε οι αλήθειες, ακόμη και αν είναι άσχημες αλήθειες, πρέπει να καταγραφούν και να γίνουν γνωστές από όλους τους πολίτες. Οι περισσότεροι Κύπριοι ήδη ξέρουν, ότι υπάρχουν άσχημες αλήθειες που πρέπει να ειπωθούν και στις δύο πλευρές και θα θυμάμαι πάντοτε τον Αλπάρ Ντουρντουράν, στην πρώτη πολιτική συνάντηση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων που οργανώθηκε από τους "Φίλους της Κύπρου" στο Λονδίνο, που είπε ότι στο Κυπριακό πρόβλημα θα βρεθεί λύση αντί απλώς διευθέτησης, όταν αναγνωριστούν τα εγκλήματα Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων ενάντια στους συμπατριώτες τους."

### ΜΙΑ ΤΡΑΓΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

Θυμάμαι τα γεγονότα που έζησα το 1974.

Είμαι από την Πάφο. Δυστυχώς όλοι οι αρνητικοί παράγοντες του εθνικισμού εμφανίστηκαν σ' αυτή την όμορφη πόλη που Ε/Κ και Τ/Κ ζούσαν ανάμικτα μέχρι τη δεκαετία του 50. Θάθελα να σας πω πρώτα για τις συνθήκες πριν τις συγκρούσεις του 1974, για να τις κατανοήσουμε καλύτερα.

Οι τουρκοκύπριοι είχαν υποχρεωθεί να ζούν μέσα σε θύλακες δίχως οικονομικά μέσα, μετά τις συγκρούσεις του 1963. Οι Τ/Κ υπόφεραν πολύ αυτά τα χρόνια. 30.000 Τ/Κ έγιναν πρόσφυγες. Άτομα από 103 χωριά αναγκάστηκαν να φήσουν τα σπίτια τους. Οι συνθήκες που ζούσαν ήταν άθλιες.

Στις 15 του Ιούλη τη μέρα του πραξικοπήματος Ε/Κ σκοτώνονταν από την Χούντα της Ελλάδας. (Οι Τ/Κ από 14 μέχρι 50 χρονών, βρισκόταν σε καταφύγιο). Στις 20 του μήνα σαν αποτέλεσμα της επέμβασης του Τούρκικου στρατού, άρχισαν συγκρούσεις το απόγευμα στις δύο ανάμεσα στην Εθνική Φρουρά ΕΟΚΑ και Τ/Κ δυνάμεις. Τα πυρομαχικά των Τουρκοκυπρίων ήταν πολύ περιορισμένα και οι ελληνικές δυνάμεις ήταν ισχυρότερες των Τουρκοκυπριακών. Εν τω μεταξύ ένα ελληνικό πολεμικό πλοίο με αριθμό L172 (θυμάμαι τον αριθμό γιατί είχα κυάλια) είχε αγκυροβολήσει στο λιμάνι και άρχισε να μας βομβαρδίζει.

Οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν μέχρι τις πρωινές ώρες της 21ης. Οι ηγέτες μας αποφάσισαν να παραδοθούν, και νομίζω ότι αποφάσισαν ότι οι Τουρκικές επιχειρήσεις ήταν αποτελεσματικές

μόνο στο Βορρά. Μάλλον αποφάσισαν ότι δεν είχαν τη δυνατότητα να εμποδίσουν κατάληψη του Τουρκοκυπριακού θύλακα από τις Ελληνοκυπριακές δυνάμεις. Με το σταμάτημα των συγκρούσεων διαπιστώθηκε ότι τρεις Τουρκοκύπριοι είχαν σκοτωθεί. Μια γριά 80 χρονών και δύο άντρες. Οι ελληνικές δυνάμεις (Ελληνοκυπριακή Εθνική Φρουρά, άτακτοι και ΕΟΚΑ Β) είχαν όλη τους την προσοχή στην αποστολή τους ήταν οι σκοτωμοί αυτοί. Ο ένας ο Ιχσάν Κιλίτς που μόλις είχε έρθει από το Λονδίνο για να δει τον γιό του και τη γυναίκα του και ο Αρίφ Ρούσο, παιδικός μου φίλος, που βρισκόταν σε ένα απομακρυσμένο σημείο και δεν μπορούσε να προσφύλαξει.

Τις πρωινές ώρες της 21ης ο σπλινομός των Τουρκοκυπρίων παραδόθηκε στα Ηνωμένα Έθνη. Εν τω μεταξύ μας είπαν ότι Ελληνοκυπριακές δυνάμεις μαζί με δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών θα περιπολούσαν στον θύλακα. Παρόλα αυτά οι Ελληνοκυπριακές δυνάμεις επιτέθηκαν και κατέλαβαν την Τουρκοκυπριακή συνοικία και την έθεσαν κάτω από τον έλεγχο τους. Μας μάζωξαν όλους σε ένα στάδιο. Αργότερα όταν μας άφησαν να επιστρέψουμε στα σπίτια μας, τούρκικα αεροπλάνα εμφανίστηκαν στον ουρανό. Άρχισαν να πυροβολούν τα αεροπλάνα. Αρκετοί τουρκοκύπριοι τραυματίστηκαν από τους πυροβολισμούς.

Μέχρι την ημέρα που άρχισαν οι συνομιλίες της Γενεύης οι Ελληνοκυπριακές δυνάμεις παρέμειναν μέσα στο θύλακα. Αργότερα υποχώρησαν μέχρι τα όρια της Πράσινης Γραμμής του '64. Όταν άρχισε η δεύτερη φάση της Τουρκικής

επιχείρησης (14 Αυγούστου 1974) οι δυνάμεις αυτές επιτέθηκαν στους Τ/Κ πάλι. Σκότωσαν 7 Τ/Κ πολίτες συμπεριλαμβανομένου ενός 3χρονου κοριτσιού. Καθόταν στα γόνατα του πατέρα της που σκοτώθηκε μαζί της. Ονομαζόταν Ραχμέ και ο πατέρας της Χασάν Κραλ. Αυτή τη μέρα πολλοί Τ/Κ Παφίτες βασανίστηκαν και τραυματίστηκαν και αυτός ήταν ένας από τους λόγους που οι Τ/Κ διάλεξαν να φύγουν από την Πάφο. Τέτοιες άσχημες εμπειρίες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην απόφαση των Τ/Κ να αφήσουν τους τόπους τους στον Νότο.

Πιστεύω ότι οι Κύπριοι σταδιακά κατανοούν το πως υπέφεραν. Μέσω αυτής της κατανόησης θα φθάσουμε στη δημοκρατία και σε μια μόνιμη και δίκαιη λύση για την Κύπρο.

### ΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΑΣ

Ξαναγράφουμε την ιστορία των Τουρκοκυπρίων Ο άνεμος της Ελευθερίας γυρίζει τις καθαρές σελίδες...

### ΒΟΚΑ και ΤΜΤ

Και οι δυο τους έκαναν εμετό αίμα Ήθελαν τους σπόρους του μίσους και της έχθρας σ' αυτή τη γη. Φέρνοντας θάνατο και διάσπαση με την ιστορία μας που την μπόλιασαν με φέματα και προσωπικά κέρδη. Φτάσαμε σ' αυτά τα γεγονότα, ήταν φανερό απ' την αρχή ότι θα ξαναεμφανίζονταν στο παρόν.

...

Διορίστηκε αρχικά σαν Γενικός Εισαγγελέας και αργότερα ηγέτης της κοινότητας. Όλα αυτά είναι απόδειξη του παρόντος. Ποτέ του δεν άλλαξε.

...

Τι σημαίνει Τρομοκράτης; Ποιός είναι ο πιο γνωστός τρομοκράτης; Ποιός καθοδηγεί αυτές τις πράξεις; Βόμβες και πυροβολισμοί Είναι η ελληνοκυπριακή περιουσία χαλάλι; Σε ποιους πρέπει να δοθεί η ελληνοκυπριακή περιουσία;

Από ότι θυμούμαι το όνομα της Ελληνοκύπριας από το Πετρελί (:) ήταν Ελένη ή Μαρία. Το σπίτι της ήταν στη γωνιά. Ο οδηγός του χωριού ο Εμίρ δυσκολευόταν στη στροφή γιατί το σπίτι ήταν σχεδόν μέσα στο δρόμο. Το 74 στον πόλεμο όλοι φοβήθηκαν και εγκατέλειψαν τα σπίτια τους. Αυτή δεν έφυγε. Πιθανόν να ήταν πολύ ηλικιωμένη, ή δεν πίστευε ότι η πατρίδα της θα μοιραζόταν. Όπως μου είπε ο γιος του Ττοφή μετά που έμαθε ότι δεν μπορούσα να φανταστώ ότι θα τον σκότωνα. "Μόλις τελειώσει αυτός ο πόλεμος θα φάμε μεζεδες στου Μόρφου". Μήπως είχε τις ίδιες σκέψεις; Τις ξέσχισαν τα ρούχα της, την βίασαν και την σκότωσαν με ξιφολόγη

Ο Χασάν ήταν ένας Τουρκοκύπριος πολεμιστής τότε. Τον διέταξαν να τη θάψει. Την έθαψε στη κοίτη ενός χειμάρρου. Ένοιωθε τόσο πόνο σαν να έθαβε την ίδια τη μάνα του. Δεν μπορούσε να κλάψει, δεν μπορούσε να δείξει τα δάκρυα του.

Το όνομα της ήταν Μαρία ή Ελένη. Δεν θυμάμαι τώρα. Αλλά ο Χασάν είναι ακόμα μεταξύ μας.

Από αυτή τη μέρα ο Χασάν άλλαξε.

Πολύ συχνά επισκέπτεται το ψυχιατρείο. Και κάθε Αύγουστο μια τεράστια θλίψη τον σκεπάζει.

Περιμένουμε να παν πίσω στην πατρίδα τους. Να θάψουμε τους πόνους και τα δάκρυα μέσα μας και να κτίσουμε την ειρήνη στην πατρίδα μας.

Δεν θέλουμε να μας ξανασώσουν.

Αυτό είναι εγκλημα πόλεμου.

Η ΕΟΚΑ έφυγε και μαζί της η ΤΜΤ. Και όταν οι τρομοκράτες βρίσκονται στη γωνιά, προσπαθούν να επαναδραστηριοποιηθούν. ΕΟΚΑ Β ή ΤΜΤ Β.

Οι τρομοκράτες δεν μπορούν να ζήσουν δίχως αίμα

Και χύνουν αίμα παντού

Δεν θα τους δώσουμε την ευκαιρία να μας σφίξουν το χέρι.

Έχουμε υποφέρει αρκετά

Πρέπει να παραδώσουμε με τα ίδια μας τα χέρια τους τρομοκράτες στο Διεθνές Δικαστήριο. Σαν συνεργάτες του Χίτλερ, του Πινοσέτ και

του Μιλόσεβιτς.

Τίποτα δεν μπορεί να ξεπλύνει την ενοχή τους. Δίχως να το πάρεις ειδηση, η ιστορία μας ξαναγράφεται

Η ιστορία της ανεξαρτησίας και της ελευθερίας.

Το πρωινό αεράκι γυρίζει τις άσπρες σελίδες εμποτισμένες με ειρήνη.

### Η ΣΦΑΓΗ ΣΤΗΝ ΑΛΑΜΙΝΟ

Πήτερ Αρνέτ Associated Press

13 Αυγούστου 1974

Υπάρχει βαρβαρότητα στην Κύπρο τελικά. Στο χωριό Αλαμινός οι Ελληνοκύπριοι έδειξαν την ικανότητα τους στον τρόμο.

Αυτό είναι ένα μικτό χωριό Ελλήνων και Τούρκων αλλά είναι η ελληνική πλευρά που κυριαρχεί εδώ, κινώντας τους λίγους Τούρκους αμνόμενους τις πρώτες μέρες του πολέμου. Και οι νεαροί Αυστριακοί με τις φανακτερές στολές που περιπολούν στο χωριό Αλαμινός δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν, την αυξανόμενη κακία που επικρατεί σ' αυτό το όμορφο χωριό που κάθεται ανάμεσα στους άστρους λόφους.

Το χωριό Αλαμινός ήταν στις ειδήσεις γιατί μια σφαγή 13 Τουρκοκυπρίων ανακαλύφθηκε πριν τρεις βδομάδες. Έρευνα των Ηνωμένων Εθνών έδειξε ότι οι 13 εκτελέστηκαν από στρατιωτικό απόσπασμα.

Για τους λίγους Τούρκους που έμειναν στο χωριό το μέλλον είναι σκοτεινό

### Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΠΕΤΑΣΕ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΠΑΛΚΟΝΙ

(Ali Osman, Anvura, 27 Αυγούστου 2001, Δευτέρα)

Το άτομο για το οποίο πρόκειται να μιλήσω έχασε πολλούς φίλους κατά τη διάρκεια της σφαγής στην Τασκέντ (Τέχνη). Στο διάστημα αυτό έτυχε να είναι στη Λευκωσία γεγονός που του έσωσε τη ζωή. Έκανε τη στρατιωτική θητεία του στο squadron 22. Στο σημείο που βρισκόταν, οικογένειες ελληνοκυπρίων εγκατέλειπαν τα σπίτια τους. Έφευγαν φοβισμένοι και μερικοί είχαν αφήσει πίσω τα μικρά παιδιά τους... Βρήκε δύο μικρές ελληνοκύπριες κάτω από ένα κρεβάτι. Δεν σκέφτηκε ποτέ να τις σκοτώσει. Δεν ρώτησε τα ονόματά τους. Μπορεί να ήταν Μαρία ή Λίζα. Ήταν νέες 24 ή 25 ετών. Έψαξαν ολόκληρο το σπίτι. Δεν βρέθηκε τίποτα το εξαιρετικό. Πήρε και τα δύο τα κορίτσια στο καταφύγιο.

Το σπίτι ήταν διάφορο. Ήταν στον όροφο. Τα μικρά κορίτσια αγκάλιασαν το ένα το άλλο με το φόβο μέσα στις καρδιές τους. Δεν σκέφτηκε ποτέ να τις χωρίσει. Τις έβαλε να κάθονται σε μια γωνιά, τους έφερε νερό. Ήταν ακόμα φοβισμένες... Είχαν τα παιχνίδια τους στα χέ-

ρια τους... Ήταν τρομοκρατημένες από τους πυροβολισμούς. Έσκυφαν. Ξαφνικά ο διοικητής μπήκε μέσα ελέγχοντας τα καταφύγια. Είδε τα δύο μικρά παιδιά στο καταφύγιο.

"Τι είναι αυτά;" ρώτησε.

- Είναι Ελληνοκύπριες, κοριτσάκια. Τις βρήκα στο διπλανό σπίτι.

Τον μπάτσισε. Συγχύστηκε

Ο διοικητής:

"Γιατί τις έφερες εδώ αντί να τις σκοτώσεις;"

Ακόμα συγχυσμένος από τον μπάτσι πήγε προς τα παιδιά, έπιε τη μία και τη σήκωσε ψηλά. Άρχισαν να κλαίνε. Το άλλο αρπάχτηκε από τα πόδια της. Την τράβηξε πίσω. Όταν βγήκε από το καταφύγιο έριξε το παιδί κάτω από το μπαλκόνι. Μόνο μια κραυγή ακούστηκε. Γύρισε πίσω και έριξε και το άλλο. Ο διοικητής τον κοίταζε... Πήρε το όπλο του. Κατόπιν άρχισε να πυροβολεί στα νεκρά σώματα των δύο κοριτσιών. Συνέχισε μέχρι που τελίωσαν οι σφαίρες του. "ΕΝΤΑΞΕΙ" λέει ο διοικητής, "αρκετά, πέθαναν." Σύμφωνα με το διοικητή οι δύο εχθροί καταστράφηκαν. Τον άφησε στο καταφύγιο...

Τώρα είναι άνεργος. Δουλεύει όποτε βρίσκει. Η στάση του απέναντι στα παιδιά είναι ακόμα διαφορετική. Τα παιδιά τον φοβούνται. Λέει ότι "δεν μπορώ να αντισταθώ..."

"Τις νύχτες ξυπνώ με εφιάλτες. Έπρεπε να σκοτώσω το διοικητή μου αντί τα κοριτσάκια."

...

Στο τέλος θα επιθυμούσα να παραθέσω μια παράγραφο από την έρευνα μου για τις αμοιβαίων αμαρτιών μας:

"Να σβήσουμε όλα αυτά που συνέβησαν στο παρελθόν είναι διαστρέβλωση της ιστορίας. Αυτό που είναι σημαντικό είναι να συνεχίσουμε να μελετούμε όλες τις σχετικές καταστάσεις μέσω αποδεκτών αρχών. Στη πράξη έρευνα δίχως πολιτική προσέγγιση δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή. Αν οι συζητήσεις είναι βασισμένες στα ανθρώπινα δικαιώματα σε μια βάση διακοινοτικής ειρήνης και δημοκρατίας, τότε οι προσπάθειες για διακανονισμό των διαφορών έχουν σημασία. Ο στόχος ενός τέτοιου διακανονισμού, στην πραγματικότητα είναι συμφιλίωση με το παρελθόν. Ο σκοπός μας δεν είναι να τιμωρήσουμε αυτούς που συμμετείχαν σε αργιότητες. Και οι δύο κοινότητες πρέπει να εργαστούν για να καθιερώσουν την ανοχή και την ειρήνη, να μάθουν από τα λάθη για να μην ξαναεμφανιστούν. Δεν πρέπει να το ξεχάσουμε αυτό. Η ειρήνη μπορεί μόνο να ολοκληρωθεί όχι με το να παραβλέπουμε τα λάθη ή τη κληρονομήσαμε από το παρελθόν αλλά να αποδεχόμαστε θαρραλέα τις ευθύνες του. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση θα συνεχίσει την ασυνέπεια που αντιμετωπίζουμε τώρα. ☒

## Μονομερής αποναρκοθέτηση **ΝΑΙ**

### Ώρα όμως για μείωση της στρατιωτικής θητείας

**Η** άρση των ναρκοπεδίων από πλευράς Κυπριακής Κυβέρνησης είναι σημαντική απόφαση η οποία θα πρέπει σύντομα να βρει την συνέχειά της στα στρατιωτικά θέματα.

Η καταστροφή των ναρκοπεδίων είναι αναγκαία και χρήσιμη. Αρκεί να θυμίσουμε ότι στα ναρκοπέδια σκοτώθηκε ήδη πολύς κόσμος κι ότι όσο οι νάρκες παλιώνουν τόσο τα ατυχήματα θα αυξάνονται.

Η απόφαση δείχνει επίσης ότι μπήκαμε σε εποχή ύφεσης και γενικά ειρηνικών διεργασιών στη χώρα μας, καθώς από την ένταξη στην ΕΕ προκύπτει ένα κλίμα ασφάλειας για τους

Ελληνοκύπριους το οποίο μέσα από τέτοιες ενέργειες μεταφέρεται ως ένα βαθμό και στους Τουρκοκύπριους..

Η εξαγγελία από τώρα μιας δραστηκής μείωσης στη διάρκεια της στρατιωτικής θητείας των κληρωτών που θα μπορούσε να αρχίσει από την 1η του Μάη, μέρα της ένταξης θα ήταν άμεσα επωφελής για την τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση, θα λειτουργούσε θετικά ακόμα και στον ίδιο το τομέα της ασφάλειας, και θα απελευθέρωνε κονδύλια για τομείς που πρέπει να προωθηθούν όπως αυτός για παράδειγμα της παιδείας.

Κ.Α

## Μείωση της στρατιωτικής θητείας στους 12 μήνες

**Η** ένταξη στην ΕΕ είναι ένα καινούργιο γεγονός που πρέπει να αλλάξει άρδην τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε το Κυπριακό αλλά και πολλά άλλα θέματα. Το Κυπριακό ειδικά μετατρέπεται και σε ευρωτουρκικό θέμα. Επομένως βιώσιμες και λειτουργικές προτάσεις θα είναι όσες προτάσεις μπορούν να γίνουν αντιληπτές και να υιοθετηθούν ενεργητικά είτε από την επίσημη ΕΕ είτε από τους λαούς της. Αυτές οι προτάσεις είναι απαραίτητες αν θέλουμε να αποτρέψουμε την λύση της ευκολίας που ελλοχεύει, δηλαδή αυτήν της ευρωδιχοτόμησης.

Μια πολιτική κίνηση η οποία θα δείξει επιτέλους ότι αρχίζουμε να κα-

ταλαβαίνουμε ότι πλέον και στα θέματα της ασφάλειας υπάρχουν νέα δεδομένα είναι η μείωση της στρατιωτικής θητείας στους 12 μήνες. Χρειάζεται να γίνουν κινήσεις οι οποίες να αποστρατοποιήσουν την πολιτική σκέψη στην οποία οδηγηθήκαμε μέσα από εύκολες και λαϊκίστικες εσωτερικές αναμετρήσεις με αξιομνημόνευτο μνημείο γελιοδότητος του συνόλου των πολιτικών δυνάμεων, τους 5-300. Χρειάζεται να κάνουμε οικονομίες για να αντιμετωπίσουμε την εναρμόνιση την οποία οι εναρμονιστές μας αντιμετώπισαν ως νομοθετικό έργο και όχι ως κοινωνικό και πολιτικό και οικονομικό. Την πρόταση αυτή υποστήριξε με άρ-

θρο του που καλύπτει την γεωστρατηγική και την στρατιωτική διάσταση στο περασμένο τεύχος του Εξ υπαρχής ο Πέτρος Ζαρούνας αλλά και ο Ανδρέας Παράσχος στον Πολίτη. Όπως περίπου έγραψε ο τελευταίος την ελπίδα πρέπει να την κτιζουμε την ώρα που πρέπει κι' όχι να κλαιγόμαστε μετά για τα τραίνα που έφυγαν.

Τώρα δηλαδή πριν την ψηφοφορία όπως λέμε στα κατεχόμενα με ημερομηνία εφαρμογής την 1η του Μάη 2004. Ας δώσουμε επιτέλους και εμείς κάτι στο νέο κλίμα. Μπορούμε να κάνουμε κάτι που θα έχει όφελος και στη μια και την άλλη κοινότητα.

Κ.Α.

## Μιλάτε Ελληνικά; Türkçe bilir mi?

Δίνοντας συνέχεια στον εκατέρωθεν εξανθρωπισμό των σχέσεων, ως αποτέλεσμα του ανοίγματος των οδοφραγμάτων, πολλές δεκάδες ή μερικές ίσως εκατοντάδες ατόμων και από τις δυο πλευρές, άρχισαν να μαθαίνουν την «άλλη» από τις δυο γλώσσες της χώρας μας. Τούτο αποτελεί κατά την άποψή μου και επιβεβαίωση ότι οι Κύπριοι στη μεγάλη μας πλειοψηφία προσβλέπουμε στη σύντομη λύση του Κυπριακού και την ανασύνθεση της κυπριακής κοινωνίας, κατά τρόπο που κάθε άλλο παρά φαίνεται να ανταποκρίνεται στα οράματα του κ. Ντενκτάς και των εθνικιστών και από τις δυο πλευρές.

Για τους ΤΚ/ους η διδασκαλία της ελληνικής γίνεται κυρίως στα Κατεχόμενα αλλά όσοι τα κατάφεραν να αποταθούν έγκαιρα, τα ελληνικά μαθαίνουν και στα επιμορφωτικά μαθήματα που προσφέρει το Υπ. Παιδείας της Δημοκρατίας. Ωστόσο, δεν είναι λιγότερο το ενδιαφέρον των ΕΚ/ων για να μάθουν τη τουρκική. Μάλιστα κάποιος ΜπΚΟ που σκέφτηκε να ξεκινήσει ένα πιλοτικό σχέδιο με 30 άτομα, 15 στη Λευκωσία και 15 στη Λεμεσό, βρέθηκε τελικά να φιλοξενεί όχι λιγότερο από 100 μαθητές. Βρέθηκα σε μια απ' αυτές τις τάξεις όπου διδάσκουν ΤΚ/οι επαγγελματίες δάσκαλοι από τα Κατεχόμενα και μου έκανε εντύπωση η άνεση που νιώθουν οι διδασκόμενοι και το ενδιαφέρον που επιδεικνύουν για την εκμάθηση της γλώσσας των συμπατριωτών ΤΚ/ων. Αθελά μου θυμήθηκα πριν αρκετά χρόνια, όταν έδειξε το ΡΙΚ μια τουρκική ταινία, ξεσηκώνοντας θύελλα διαμαρτυριών. Ευτυχώς αλλάζουν οι καιροί... Είναι προφανές ότι η άκρατη μισαλλοδοξία που καλλιέργησαν το εκπαιδευτικό μας σύστημα, η Εκκλησία και ο εθνικισμός, έχουν υποχωρήσει σημαντικά. Εξού και οι σχέσεις των δυο κοινοτήτων, παρά τα κατά καιρούς κάποια παράσιτα που παρεμβάλλονται – καλή ώρα η διαμαρτυρία του δημάρχου της Κερύνειας για τη συμμετοχή ΤΚ/ων στο πλήρωμα του «Κερύνεια III» - βγαίνουν σταθερά προς την ομαλοποίηση και τον εξανθρωπισμό. Οι μαθητές μαθαίνουν με ενδιαφέρον τη καινούργια γλώσσα που τόσο διαφέρει από τη

δική μας, απολαμβάνουν τις εξηγήσεις στα «χωρκάτικα / κυπριακά ελληνικά των ΤΚ/ων δασκάλων και εκπλήττονται ευχάριστα όταν ανακαλύπτουν πόσες τουρκικές λέξεις χρησιμοποιούμε, χωρίς να ξέρουμε τη προέλευσή τους. Ανακαλύπτουν ακόμα πόσες λέξεις έχουν περάσει στη διάλεκτο των ΤΚ/ων από τη δική μας διάλεκτο. Ακόμα και κάποια στρατηγικά ή όχι δοσμένη φράση από μέρους του ΤΚ δασκάλου όπως : «Η χώρα μας είναι ωραία», βοηθά να αναιρούνται σιγά – σιγά τα αρνητικά στερεότυπα που αφέθησαν να κτιστούν όλα αυτά τα χρόνια, και οι έννοιες του «συμπατριώτη» και της «κοινής πατρίδας», περνούν από τη ρητορική στη πραγματικότητα.

Είναι κατά την άποψή μου σαφές ότι τα μισαλλόδοξα κηρύγματα ηχούν πια παράφωνα και ο περισσότερος κόσμος δεν έχει πια τη διάθεση να τείνει σ'αυτά ευήκοον ους. Η αντιπαράθεση δεκαετιών έχει πια κουράσει, ενώ οι εθνικιστικές φωνές ακούγονται εν πολλοίς σαν ξεκούρδιστο γραμμόφωνο του παλιού καιρού. Και ενώ από πλευράς ΤΚ/ων οι αλλαγές αυτές δεν είναι εντελώς πρόσφατες αλλά έχουν μια πορεία μερικών χρόνων, στην ΕΚ/η πλευρά είναι μάλλον καινούργιες, έχοντας αποκτήσει το δικό τους momentum μετά το άνοιγμα των οδοφραγμάτων τον περασμένο Απρίλη.

Θα μπορούσε να κάνει κάποιος τη σκέψη ότι ο χρόνος που κύλησε στα 29 τόσα χρόνια της εισβολής λειτούργησε καταλυτικά, καταφέροντας τελικά να γιατρέψει από πλευράς ΤΚ/ων τις πληγές της δεκαετίας της καταπίεσης του '64 – 74 και από πλευράς ΕΚ/ων τα τρομερά καταστροφικά αποτελέσματα της εισβολής. Μάλιστα, με την επιφύλαξη ότι πολλά απ' όσα συνέβησαν είναι μη αναστρέψιμα – νεκροί, αγνοούμενοι, ξεριζωμός – θα μπορούσε ίσως κάποιος να υποστηρίξει κι εδώ ότι ουδέν κακόν αμιγές καλού. Αρκετά όμως ακριβοπληρωμένα...

Τ. Π.

Ένα καλό δώρο για τις γιορτές  
Μια συνδρομή του Εξ' Υπαρχής

# Τα εξομολογητήρια

Τον πρόσφατα ρωτήθηκε από τους δημοσιογράφους για τις απόψεις του, αναφορικά με την εισήγηση για τη δημιουργία εξομολογητηρίων στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης, ατυχέστατα απάντησε ο Γ. Διευθυντής του Υπ. Παιδείας ότι «το θέμα θα μελετηθεί». Να μελετηθεί τι;

- \* Αν αντί να βιώνουμε τον 21ο θα γυρίσουμε πίσω στο 19ο αιώνα;
- \* Αν αντί να βρούμε επί τέλους τον τρόπο στην κοσμική, - χωρίς επίσημη θρησκεία -, δικαιοδική μας Δημοκρατία, να απεξαρτήσουμε την Εκκλησία από το Κράτος, θα φέρουμε την Εκκλησία μέσα στα σχολεία;
- \* Την ώρα που γίνεται προσπάθεια κατοχύρωσης των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών και θάπρεπε να βρούμε τον τρόπο διασφάλισης της άσκησης του δικαιώματος επιλογής θρησκείας, συμπεριλαμβανομένης και της μη επιλογής, εμείς θα δημιουργήσουμε περίπου μια πρόσθετη συλλογική υποχρέωση;
- \* Την ώρα που - με την προϋπόθεση ότι θα συνεχιστεί η διδασκαλία των θρησκευτικών - θα έπρεπε να διδάσκεται η συγκριτική θρησκείολογία, ώστε να μη νομίζουμε ότι εμείς είμαστε μόνο οι σωστοί και όλοι οι άλλοι λάθος, επαυξάνουμε τη μονομέρεια και τη μονολιθικότητα στη κατά τα άλλα πλουραλιστική μας κοινωνία;
- \* Την ώρα που κάποια κράτη της Ευρώπης έχουν κάμει το μάθημα των θρησκευτικών προαιρετικό, εμείς θέλουμε να δώσουμε πρόσθετη φωνή στην Εκκλησία μέσα στα σχολεία; Όταν στη Γαλλία γίνεται ολόκληρη φασαρία για δύο μαθήτριες που εμφανίστηκαν με τη μουσουλμανική μαντίλα, εμείς θα θεσμοθετήσουμε τη παρουσία της μιας μόνο από τις αναγνωρισμένες - της πολυπληθέστερης έστω - θρησκείας της χώρας μας;

Από τη δική τους πλευρά, μετά από τα όσα διαδραματίστηκαν στους κόλπους της Εκκλησίας τα τελευταία χρόνια, δεν έχουν το γνώθι σαυτόν οι αρχιερείς,

ώστε να αντιληφθούν ότι το τελευταίο πράγμα που θάπρεπε να διανοηθούν αυτή τη στιγμή είναι να τους ανατεθεί να καθοδηγήσουν τη νεολαία μέσα από τα σχολεία; Όταν η Κύπρος ήταν ακόμα αποικία, η Εκκλησία συνέχιζε τον εθναρχικό της ρόλο που θεσμοθετήθηκε επί Οθωμανών και μπορούσε να έχει καθοριστικής σημασίας ρόλο στις υποθέσεις των ΕΚ/ων. Τι δουλειά όμως έχει τώρα στη Παιδεία, 43 χρόνια μετά που κάναμε κράτος και έχουμε Υπουργείο Παιδείας; Έχουν διαβάσει οι μητροπολίτες της Λεμεσού και της Πάφου το Σύνταγμα, όπου στο άρθρο 18 αναφέρεται ότι :

1. Έκαστος έχει το δικαίωμα ελευθερίας σκέψεως συνειδήσεως και θρησκείας.
  2. Πάσαι αι θρησκείαι των οποίων τα δόγματα και οι ιεροτελεστίαι δεν είναι μυστικά είναι ελεύθεραι.
  3. Πάσαι αι θρησκείαι είναι ίσαι ενώπιον του νόμου.
- Με δεδομένο ότι στα σχολεία μας φοιτούν σήμερα - και παλιά - και μη ορθόδοξοι, φαντάσθηκαν τι θα γίνει, αν χάριν της ίσης μεταχείρισης επιτραπεί σε όλες τις θρησκείες που έχουν μαθητές να μπουν στα σχολεία; Αλλά πιο πρόβλημα έχουν οι μαθητές να προσφεύγουν στις εκκλησίες για να εξομολογηθούν; Κοντά στα άλλα ανέφερε ο μητροπολίτης της Πάφου ότι οι μαθητές θα καταφεύγουν στο εξομολογητήριο για να ενισχύονται στις εξετάσεις... Σκέφτηκε ο μητροπολίτης τι θα γίνει αν αφήσουν το διάβασμα οι μαθητές και εναποθέσουν την επιτυχία στις εξετάσεις στα χέρια του Θεού; Και τι θα συμβαίνει με το Θεό, όταν ενδεχομένως κάποιοι μαθητές θα μένουν «ιδίαν τάξη»; Ευτυχώς που προς τιμήν του ο πολιτικός προϊστάμενος του Υπ. Παιδείας δεν θέλησε να μιμηθεί το Γενικό του Διευθυντή και απλά παρατήρησε ότι δεν υπάρχει θέμα για συζήτηση και ότι το όλο θέμα είναι κλειστό. Διαφορετικά τι θα γίνει πια σ' αυτό το τόπο, θα κάνουμε όλα τα αδιανόητα συζητήσιμα;

Τ. Π.

## ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΛΕΣΑΝ ΤΟΝ Ο. ΤΣΕΝΑΪ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΕΛΑΣΗ

Οι μαθητές του Παγκύπριου Γυμνασίου της Λευκωσίας πήραν απόφαση να καλέσουν την Τρίτη τον Οδυσσέα Τσεναΐ να γίνει σημαιοφόρος στη δική τους παρέλαση για την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου. Μάλιστα ο Σύλλογος των

καθηγητών τους προτίθεται να του πληρώσει και τα έξοδα του ταξιδιού. Κανονικά στο σχολείο σημαιοφόρος ορίστηκε ένας Ισπανός και αυτό διότι πολλοί αλλοδαποί μαθητές φοιτούν σε αυτό.

Το πιθανότερο είναι ότι ο Οδυσσέας Τσεναΐ δεν θα προφθάσει την Τρίτη να είναι στη Λευκωσία και έτσι οι μαθητές του Παγκύπριου Γυμνασίου θα ανανεώσουν την πρόσκλησή τους για την παρέλαση της 25ης Μαρτίου.

## ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

# Η επαναπροσέγγιση ως συνλιστώσα του σύγχρονου σχολείου

Το πρώτο από πολλά χρόνια παιδί Τουρκοκυπρίων έγινε δεκτό φέτος στο δημοτικό σχολείο του τουρκομαχαλά στη Λάρνακα. Η μάνα του ήθελε το παιδί της να πάει στο ίδιο σχολείο που κάποτε πήγαινε και αυτή. Επέτρεψαν στο παιδί να μη κάνει θρησκευτικά και ιστορία, αυτό όμως δεν θέλει να διαφέρει από τ' άλλα παιδιά και τελικά πάει μαζί τους στην τάξη. Αφού ήθελε του έδωσαν και τα σχετικά βιβλία αλλά του τα αφήνουν στο σχολείο μη τυχόν και δημιουργηθούν προβλήματα σπίτι του. Τελικά το παιδάκι αφού ήθελε, την ημέρα που γιόρταζε ο άγιος τάδε, το πήραν μαζί με τ' άλλα παιδιά και στην εκκλησία, αλλά παρ' όλο που το παιδί ήθελε, δεν το άφησαν να μεταλάβει...

Με την ιστοριούλα αυτή ένας δάσκαλος έκανε την εισαγωγή στο εκπαιδευτικό συνέδριο της Προοδευτικής Κίνησης Δασκάλων και Νηπιαγωγών, της Προοδευτικής Κίνησης Καθηγητών, της ΚΤΟΣ, της ΚΤΟΕΟΣ και της Εταιρίας Πολιτικού Προβληματισμού Νίκος Πουλιαντζάς. Τίτλος του Συνεδρίου «Επαναπροσέγγιση - ο Ρόλος της Εκπαίδευσης» και ως το σημειώσαμε επαξίως αυτοχαρακτηρίζοταν ως παγκύπριο. Η αίθουσα του Λήδρα Πάλας ήταν λοιπόν κατάμεστη ολόκληρο το Σάββατο 25 του Οκτώβρη από εκπαιδευτικούς Τουρκοκύπριους και Ελληνοκύπριους των οργανώσεων αυτών και μερικούς άλλους. Μετά από κάθε εισήγηση ή με απλό πρόσχημα την εισήγηση πολλές φορές, βροχή μετά ερωτήσεις και απόψεις για το απ' εκεί και το από δω σχολείο. Οι δύο κοινότητες συνειδητοποι-

ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ  
**ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**  
TÜM KIBRIS EĞİTİM KONFERANSI  
**YENİDEN YAKINLAŞMADA EĞİTİMİN ROLÜ**

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΙΑΝΤΖΑΣ

ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΔΑΣΚΑΛΩΝ & ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ  
KIBRIS TÜRK ORTA EĞİTİM ÖĞRETMENLER SENDİKASI  
ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ  
KIBRIS TÜRK ÖĞRETMENLER SENDİKASI

ΣΑΒΒΑΤΟ 25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2003 ΛΗΔΡΑ-ΠΑΛΑΣ 8:30 - 17:00  
CUMARTESİ 25 EKİM 2003 LİDRA-PALAS

ούν ότι γνωρίζουν πολύ λίγα η μια για την άλλη όπως σύντομα συνειδητοποιούν - όπως χαρακτηριστικά μουρμουρά μόνος του ο διπλανός μου - ότι τελικά τα σχολεία μας δεν είναι σχολεία ειρήνης αλλά σχολεία πολέμου. Σύντομα διαπιστώνει κάποιος ότι οι δικαιοδικές συναντήσεις έχουν τη δική τους δυναμική. Παρ' όλο που ο καθένας πάει με τις δικές του έτοιμες ιδέες σύντομα η συνενωτική κριτική οικοδομεί το δικό της χώρο. Σπάνε με πάταγο διάχυτες εντυπώσεις. Αν λυθεί το Κυπριακό και αν οι Τουρκοκύπριοι ενταχθούν στην ΕΕ το σχολείο τους θα εναρμονιστεί πιο εύκολα γιατί είναι ήδη κοσμικό, ενώ το δικό μας ακόμα προσεύχεται και εξομολογείται. «Η ακόμα όπως σημείωσε ένας Τουρκοκύπριος «σε μας το 90% των εκπαιδευτικών αγωνίζονται για την ειρήνη και την λύση, σε σας πόσοι»; Σε λίγο ο Ουλούς Ιρκάτ θα πει ότι μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα δεν μπορεί να υπάρχει παιδεία ειρήνης ενώ η Χριστίνα Βαλανιδου δηλώνει ότι κριτική δεν πρέπει να γίνεται μόνο στο αναλυτικό πρόγραμμα αλλά και στο κρυφό αναλυτικό, τη διάχυτη ανάμεσα στις γραμμές συντηρητικότητα του ελληνοκυπριακού σχολείου.

Από την εισήγηση του Γιώργου Τσιάκαλου κρατάμε τη θέση ότι η παιδεία της ειρήνης πρέπει να είναι επιστημονική και να στηρίζεται στην ανατροπή όλων των συνιστώσων της παραδοσιακής παιδαγωγικής αλλά και την αναφορά στη ρήση του Ατόρνο ότι η επείκηση σε αρχές δεν είναι αποτελεσματική σε εκείνους που δεν τις δέχονται.

Κ.Α.

# Οι Γκριζοί Λύκοι σε προσκοπική πικετοφορία

**Ε**ρεθήκαμε μερικοί φίλοι στα γραφεία της Αίγυπτου το μεσημέρι της Κυριακής 5 του Οκτωβρίου για να συμπαρασταθούμε στον Σενιέρ Λεβέντ και στους συναδέλφους του που έγιναν στόχος απειλών θανάτου από τους Γκριζούς Λύκους. Πέρασαν απ' εκεί αρκετές δεκάδες άτομα εκ των οποίων κάπου 15 Ελληνοκύπριοι. Πάντως δεν παρουσιάστηκε κάποιος ηγέτης κόμματος ή συνδικάτου. Η εξήγηση που μας δόθηκε ήταν πως αφ' ενός μεν οι απειλές των Γκριζών Λύκων δεν λήφθηκαν στα σοβαρά ενώ αφ' ετέρου στα προεκλογικά επιτελεία της αντιπολίτευσης θεωρήθηκε και ως κίνηση αντιπερισπασμού από την ουσία των εκλογών όπως την καταλαβαίνουν δηλαδή ως ένα δημοψήφισμα για το σχέδιο Ανάν και την ένταξη στην ΕΕ. Μπορούμε να προσθέσουμε από μόνοι μας ασφαλώς και τις επιφυλάξεις και διαφωνίες που υπάρχουν στην τουρκοκυπριακή αριστερά για τις πολιτικές θέσεις της εφημερίδας. Από τα μπαλκόνια λοιπόν της Αίγυπτου είδαμε την πορεία των φοβερών και τρομερών κατά τα Ελληνοκυπριακά μίντια Γκριζών Λύκων όπως τα είδαν και οι δημοσιογράφοι τους που στέκονταν δίπλα

μας. Οι ανταποκρίσεις τους όπως εύκολα καταλάβαινε βέβαια και ο τηλεθεατής αν τις συνέκρινε με τις εικόνες που τις συνόδευαν ήταν σκέτες ανατριχιαστικές μυθοπλασίες. Επρόκειτο για μια μικρή πικετοφορία 129 ατόμων κατά τις συγκλίνουσες μετρήσεις μερικών ατόμων που μπήκαν στον κόπο να μετρήσουν. Η συντριπτική τους πλειοψηφία, πέραν των 120 ήταν Τούρκοι φοιτητές. «Δεν υπάρχουν καν έποικοι» μας πληροφορήθηκε ο διπλάνος μου που από πριν είχε προβλέψει ότι θα περνούσαμε εύκολο απόγευμα. Όποιος λοιπόν είδε τις εικόνες στην τηλεόραση θα πρόσεξε ότι οι φοβεροί Λύκοι δεν γύρισαν καν τις γροθιές τους προς την κατεύθυνση των γραφείων της Αίγυπτου. Οι Γκριζοί Λύκοι είναι όπως επίσης μας είπαν τουρκοκύπριοι που ήταν εκεί γενικά σε περίοδο ύφεσης. Χαρακτηριστικά θυμήθηκα εκείνη την στιγμή το χαρακτηρισμό που κάποιος από τους ομιλητές σε μια συγκέντρωση υποστήριξης στον Ακκαντζί, έδωσε στους Γκριζούς Λύκους. Πρόκειται είτε για ξεδοντιασμένα τσσιπανόσκυλα. Προσοχή, προς το παρόν βέβαια, προσθέτει ο τουρκοκύπριος φίλος από δίπλα.

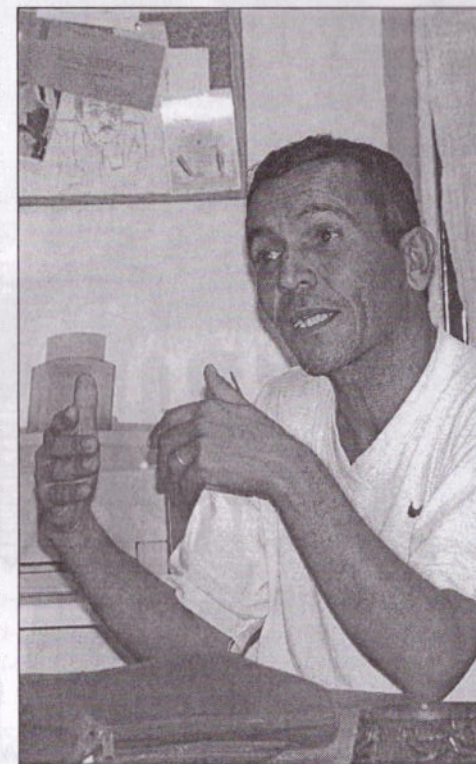
Μερικά συνθήματα, ίσως και όλα που φώναξαν οι διαδηλωτές ήταν: «**Η σημαία δεν υποστελλεται, η πατριδα δεν μοιράζεται.**» «**Οι ήρωες δεν πέθαναν, η πατριδα δεν μοιράζεται.**» «**Οι Γκριζοί Λύκοι είναι εδώ, οι προδότες που είναι!**» «**Είμαστε Τούρκοι του Ατατούρκ.**» Στο εσωτερικό τώρα των γραφείων οι Γκριζοί Λύκοι που έμειναν δεν έμειναν στην περιοχή δέκα λεπτά, ξεχάστηκαν πριν φύγουν. Τα πηγαδάκια μετατράπηκαν πολύ γρήγορα σε μικρά εργαστήρια επεξεργασίας υπερεθνοτικών τουρκοκυπριακών πολιτικών, με τις προτάσεις να δίνουν και να παίρνουν, για τις εκλογές γενικά, για τις ευρωεκλογές ειδικά, για προτάσεις παιδείας, για δικαιοδικούς φορείς, για τους καιροσκόπους δημοσιογράφους που τσιμπούν φράσεις τουρκοκυπριακών για να τις χρησιμοποιήσουν κατά το δοκούν και άλλα τινά που δεν κατάφεραν να διατρήσουν τα ευαίσθητα ώτα των εντίμων εκπροσώπων των ελληνοκυπριακών ΜΜΕ.

K.A.

# Η αντιπολίτευση θα νικήσει

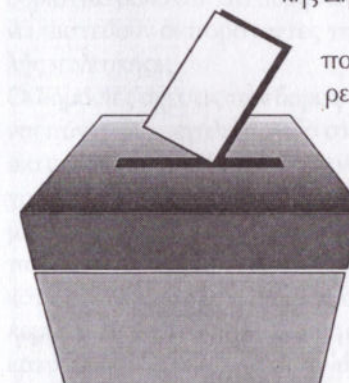
Τη θέση ότι οι εκλογές που έρχονται είναι ένα δημοψήφισμα για τους Τουρκοκύπριους, υπέρ ή εναντίον της λύσης του Κυπριακού εξέφρασε σε ομιλία του στο οίκημα του Εξ υπαρχής τον περασμένο μήνα στις 14, ο Χιουρέμ Τούλκα. Εξήγησε πως κατά την άποψη του διαπλέκονται τα πολιτικά πράγματα στη Τουρκία και στην Κύπρο και την σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στην πολιτική λύσης του Κυπριακού και την επικράτηση των φιλοευρωπαϊστών στην ίδια την Τουρκία. Την ριζοσπαστικοποίηση των Τουρκοκυπρίων απέδωσε ακριβώς στις ελπίδες που έχουν για την επικράτηση αυτών των δυνάμεων στην Τουρκία και την επιθυμία των ιδίων για την ένταξη στην ΕΕ. Η οποία ένταξη δημιουργεί και την ελπίδα ότι ή ειρηνική συνύπαρξη των κοινοτήτων στα πλαίσια μιας λύσης του Κυπριακού στη βάση του σχεδίου Ανάν θα πετύχει. Παράλληλα ο Χιουρέμ Τούλκα έδωσε ση-

μασία στην οικονομική κρίση που χτυπά σκληρά τους εργαζόμενους και τους εξωθεί στην πάλη για αλλαγή του αδιέξοδου πολιτικού πλαισίου που κατά την γνώμη τους την δημιουργεί. Ας σημειωθεί ότι ο κ. Τούλκα είναι στέλεχος της συντεχνίας των μικροβιοτεχνών πολλοί από τους οποίους εκμεταλλεύονται το άνοιγμα στη διακίνηση και εργάζονται τώρα στην πλευρά μας. Ο ίδιος κατέρχεται επίσης ως υποψήφιος στις εκλογές με τη συμμαχία του Ρεπουμπλικανικού Τουρκικού Κόμματος στην Καρπασία όπου κατοικούν οι δικοί του. Ως γνωστό στην κατεχόμενη Γιαλούσα κατοικούν οι πρώην κάτοικοι των Κοκκίνων. Το σημείο το οποίο δημιούργησε δυνατή συζήτηση ήταν η θέση του κ.Τούλκα για τους έποικους. Πολλοί απ' αυτούς είτε έχουν πλέον ενώσει τις τύχες τους με τους Τουρκοκύπριους και έχουν ενταχθεί στην πάλη εναντίον του καθεστώτος και υπέρ της λύσης.



## ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΣΤΙΣ 15 ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Σύμφωνα με την πλειοψηφία των δηλώσεων των περισσότερων πολιτικών δημιουργήθηκε η εντύπωση, ότι είναι περίπου υποχρεωτικό από τους κανονισμούς της ΕΕ, να έχουμε μόνο μία περιφέρεια στις ευρωεκλογές. Ιδιαίτερα στην περίπτωση των δηλώσεων Κοξ, δεν βρέθηκε ούτε ένας πολιτικός να υπερασπιστεί την δικαιοδικότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι χώρες που γίνονται εκλογές με διαφορετικές περιφέρειες. Προσέξτε ιδιαίτερα πως χωρίζονται οι περιφέρειες στο Βέλγιο που ακόμα και σε μια μικρή κοινότητα όπως τη Γερμανική εξασφαλίζεται το δικαίωμα αντιπροσώπευσης στην Ευρωβουλή.



ΧΩΡΑ	ΑΡ. ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ
ΑΥΣΤΡΙΑ.....	21.....	1
ΒΕΛΓΙΟ.....	25.....	4..... Φλαμανδική, Βαλόνικη, Γερμανική, Βρυξελλών (Οι ψηφοφόροι της περιοχής των Βρυξελλών μπορούν να ψηφίσουν είτε Γαλλόφωνους είτε Ολλανδόφωνους)
ΓΑΛΛΙΑ.....	87.....	1
ΓΕΡΜΑΝΙΑ.....	99.....	..... Μικτό σύστημα ομοσπονδιακών και εθνικών καταλόγων
ΔΑΝΙΑ.....	16.....	1
ΕΛΛΑΔΑ.....	25.....	1
ΙΡΛΑΝΔΙΑ.....	15.....	4..... Γεωγραφική κατανομή
ΙΣΠΑΝΙΑ.....	64.....	1
ΙΤΑΛΙΑ.....	87.....	5..... Γεωγραφική κατανομή
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ.....	6.....	1
Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ.....	87.....	12..... Γεωγραφική κατανομή
ΟΛΛΑΝΔΙΑ.....	19.....	1
ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ.....	25.....	1
ΣΟΥΗΔΙΑ.....	22.....	1
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ.....	16.....	1

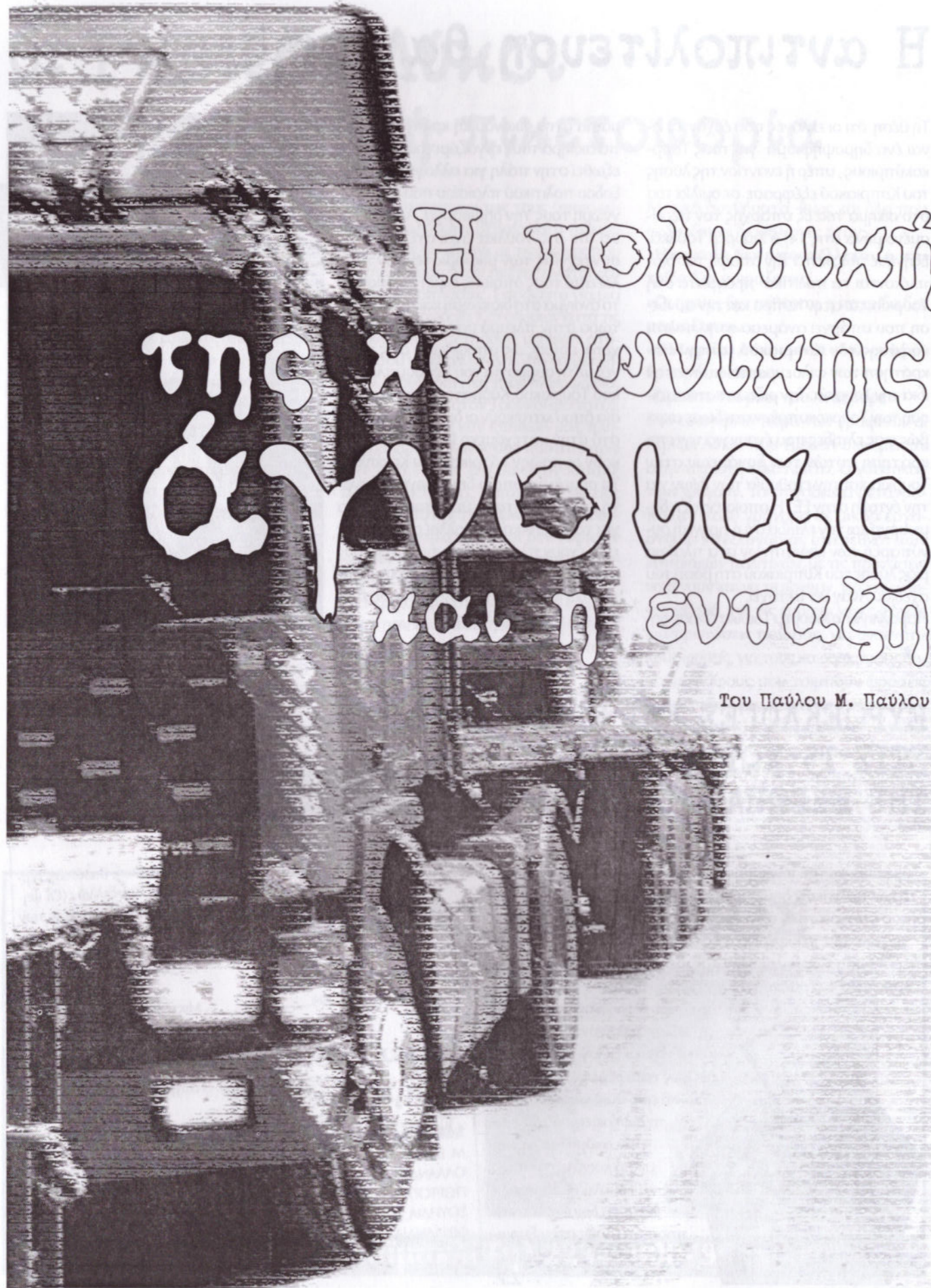
Σ.Ρ.

## ΕΙΔΗ ΣΧΑΡΑΣ ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ

Εδώ δειπνούν οι συντάκτες του Εξ' Υπαρχής κάθε Τρίτη βράδυ



Αγ. Ιλαρίωνος 32, Καϊμακλί Τηλ 22347008- 99466065



# Η πολιτική της κοινωνικής άγνοιας και η ένταξη

Του Παύλου Μ. Παύλου

**Ο καθένας που θέλει να περάσει μια νεοφιλελεύθερη πολιτική σε τομείς συμφέροντός του, προσπαθεί να οχυρωθεί πίσω από οδηγίες των Βρυξελλών, κατά κανόνα επιλεκτικές και παραπονημένες, αλλά και διογκωμένες ως προς το βαθμό δεσμευτικότητας ή απολυτότητάς τους.**

πληρία να αντιληφθούν τι ακριβώς σημαίνει Ευρωπαϊκή Ένωση. Γιατί, πέραν όλων των άλλων – καλών και κακών – που σημαίνει η Ε.Ε., σημαίνει και κάτι αρκετά ενδιαφέρον για το σήμερα των παγκόσμιων συστημικών αντιλήψεων: Η συμμετοχικότητα δεν είναι διακήρυξη. Είναι προϋπόθεση λειτουργίας του συστήματος, και ταυτόχρονα αναγκαίος όρος για τη μελλοντική ανάπτυξή του. Αυτό βέβαια δεν έχει μόνο την αστραφτερή του πλευρά. Έχει ίσως και μια αρνητική, γιατί μπορεί να σημαίνει πως για κάθε ζήτημα αναπτύσσεται και απλώνεται ένας μηχανισμός ενημέρωσης αλλά και πειθούς προς τους λαούς της Ε.Ε., με αποτέλεσμα το ίδιο το υφιστάμενο σύστημα να εκπαιδεύεται διαρκώς στο πώς θα πειθαναγκάζει (με ό,τι χρειαστεί, «έρευνες» και «στατιστικές», προβλέψεις και συγκρίσεις, ισοζύγια και ανισοζύγια) τους λαούς της Ευρώπης για το μονόδρομο προς τον ακραία ανταγωνιστικό καπιταλισμό της παγκοσμιοποιημένης αλληλεξάρτησης. Εμπεριέχει όμως έτσι κι αλλιώς τη δυνατότητα της γνώσης και της γνώμης, και τελικά της αμφισβήτησης.



την ατμόσφαιρα άρχισε να απλώνεται μια αίσθηση επικείμενων κοινωνικών συγκρούσεων, που ξεκινούν από ζητήματα οικονομίας αλλά καταλήγουν να έχουν ως κοινό παρονομαστή την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Βέβαια, εδώ είναι Κύπρος, δεν περιμένει κανείς μαζικές απεργίες, διαδηλώσεις και τέτοια. Κατά κανόνα θα υπάρξει κινητικότητα κυρίως εκεί που ο ασφυκτικός έλεγχος των συνδικάτων έχει υποστεί κάποια ρήγματα. Και δεν φαίνονται να είναι πολλά. Όμως δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι πως είναι ελάχιστα.

Όσοι παρακολουθούν τις εξελίξεις, διακατέχονται από μια αβεβαιότητα: Από τη μια οι ίδιοι είναι λίγο – πολύ ενημερωμένοι για τις βασικές διαστάσεις του παρόντος και του προβλεπτού μέλλοντος της Κύπρου, αναφορικά με τους δυο επίκαιρους άξονες και τη διαπλοκή τους (Κυπριακό και ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση). Από την άλλη όμως, στο βαθμό που δεν τους εκφράζει ή δεν τους αρκεί η πολιτική ζωή των σαλονιών, αισθάνονται ότι όλα μπαίνουν σε ένα σκοτεινό θάλαμο με άγνωστο αποτέλεσμα για την εικόνα που τελικά θα δείξει το χαρτί. Γιατί φαίνεται ότι ο παράγοντας κοινή γνώμη έχει σ' αυτή τη φάση πιο καθοριστικό ρόλο απ' ότι συνήθως θέλουν να πιστεύουν οι παράγοντες της «υψηλής πολιτικής».

Οι δημόσιες σχέσεις των δορυφόρων είναι πάντα μια μεγάλη παγίδα στα πλούσια μεγαλοχώρια. Κινδυνεύουν να γίνουν γραφικοί ανά πάσα στιγμή, περιφερόμενοι γύρω από το μουχτάρη και τους παρατρεχάμενούς του, ελπίζοντας σε κάποια εύνοια και σε κάποιο αξιοπρεπές κομμάτι της πίττας την κρίσιμη ώρα της κατανομής εξουσίας. Κατά κανόνα ο κίνδυνος της γραφικότητας γίνεται πραγμα-

ματικότητα. Τα κόκκαλα που πετάγονται στα σκυλιά δεν είναι αξιοπρεπή. Κι υπάρχουν φορές που το τι ακριβώς γίνεται στο χωριό, τι ακριβώς πιστεύουν οι χωρικοί, γίνεται καθοριστικό για τη μάχη των λαφύρων.

Στην παγίδα της έπαρσης απέναντι σε ό,τι γίνεται μέσα στο μυαλό των «χωρικών» φαίνεται ότι έπεσαν πολλοί στην Κύπρο, αναφορικά με τα δυο μεγάλα ζητήματα και τη διαπλοκή τους. Η μεγάλη δύναμη των ΜΜΕ τους έκανε να αφεθούν στην έπαρση της χειραγώγησης του κόσμου την τελευταία στιγμή. Λίγο – πολύ πρυτάνευσε η λογική του «με δυο εμφανίσεις στην τηλεόραση θα τους πείσω».

Η λογική των εκβιασμών της τελευταίας στιγμής λειτούργησε για δεκαετίες στην Κύπρο, αναφορικά ιδιαίτερα με το Κυπριακό, γι' αυτό και αυτό το μοντέλο πολιτικής σκέψης και συμπεριφοράς μεταφέρθηκε και στο επίπεδο της πορείας ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πολιτική ηγεσία και άνθρωποι σε διοικητικές θέσεις – κλειδιά, ή ακόμη άνθρωποι που θεωρητικά είχαν την ενημέρωση της κοινής γνώμης ως πρόταγμα της πολιτικής τους δράσης, λειτούργησαν τα τελευταία χρόνια στο θέμα της Ε.Ε. με τρόπο ανάλογο με τα άλλα ζητήματα της συλλογικής ζωής: Προέχει η διοικητική επιτυχία και ρύθμιση του θέματος. Τα πάντα κρίνονται σε επίπεδο προνοιών, διοικητικών και νομικών ρυθμίσεων, τεχνοκρατικών διαβουλεύσεων.

Αποτέλεσμα: Βρισκόμαστε ένα βήμα πριν την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και η Ευρωπαϊκή παιδεία, η προετοιμασία σημαντικών τάξεων του Κυπριακού λαού για το τι σημαίνει Ευρωπαϊκή Ένωση, ποια είναι η ουσία και οι αρχές λειτουργίας της, δεν αποτέλεσαν σε καμιά φάση προτεραιότητα όσων αισθάνονταν μαϊτρ του σκακιού σ' αυτή την ιδιότυπη παρτίδα. Ίσως αυτό να συνέβηκε γιατί η σχέση των ιδίων με τα πράγματα είναι τέτοια που πάσχουν από μόνιμη ανα-

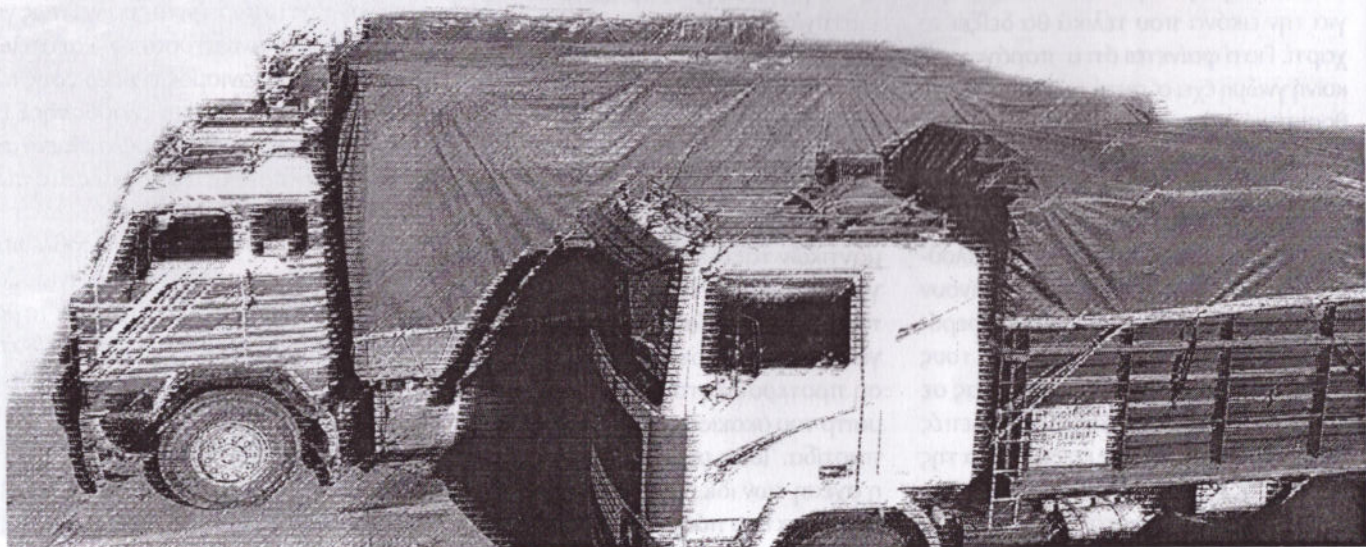


**Μοιάζει όμως βάσιμη η εκτίμηση πως, αν το σύστημα δε βρει άλλους μηχανισμούς να υποκαταστήσει τους παλιούς, θα περάσει δύσκολες μέρες. Και νύχτες αμηχανίας, αφού θα το διαχειρίζεται μια κυβέρνηση με ιδεολογικές αρρυθμίες, όπως τη σημερινή.-**

Στην Κύπρο το όλο ζήτημα αντιμετωπίστηκε με τη συνηθισμένη συνταγή: Η ενημέρωση του κόσμου πάνω στο τι συνεπάγεται η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ήταν όση χρειαζόταν για να μην κατηγορούνται για ελιτισμό οι ιθύνοντες: Λίγες εκπομπές στην τηλεόραση, με θέματα πάντα «υψηλής ραπτικής» και καλεσμένους τους ίδιους παπάδες και τατάδες. Και την ίδια στιγμή κάμπουσες απανταχούσες στις επαγγελματικές ενώσεις, του τύπου «σύμφωνα με την τάδε οδηγία της Ε.Ε. θα γίνει έτσι». Με

αυτό τον τρόπο παίχτηκε από πολύ νωρίς με ακραίο τρόπο το παιχνίδι της μέγιστης αξιοποίησης του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου απ' όσους έχουν την πολιτική, κοινωνική, και προ πάντων την οικονομική δύναμη. Το έργο που παίχτηκε στην Πορτογαλία, την Ισπανία και σε κάποιο βαθμό στην Ιρλανδία και λιγότερο στην Ελλάδα, παιζεται με ακραίους όρους στην Κύπρο. Η άγνοια του κόσμου αντιμετωπίζεται ως όπλο, και οι ευρωπαϊκοί θεσμοί χρησιμοποιούνται ως φυσήγιο. Με άλλα λόγια, ο καθένας που θέλει να περάσει μια νεοφιλελεύθερη πολιτική σε τομείς συμφέροντός του, προσπαθεί να οχυρωθεί πίσω από οδηγίες των Βρυξελλών, κατά κανόνα επιλεκτικές και παραποιημένες, αλλά και διογκωμένες ως προς το βαθμό δεσμευτικότητας ή απολυτότητάς τους. Είναι δυστύχημα – έστω κι αν δεν ήταν έκπληξη – το γεγονός ότι αυτό το παιχνίδι παιζεται με υποδειγματικό τρόπο, με φανατισμό σχεδόν νεοφώτιστου, από μια κυβέρνηση κεντροαριστερής συμμαχίας. Το είδαμε σε κινητοποιήσεις ή «παρολίγον» κινητοποιήσεις επαγγελματικών συνδικάτων τον τελευταίο καιρό. Δίπλα σ' αυτό, είδαμε και ένα άλλο φαινόμενο, τη γνωστή διαδικασία διασυρμού: Για παράδειγμα, στην περίπτωση

των οδηγών φορτηγών η κυβέρνηση, απροκάλυπτα έθεσε από την αρχή σε λειτουργία τη γνωστή συνταγή «παγίδευση των κινητοποιημένων μέσα από την προβολή – μεγέθυνση – πανικός της κοινωνίας για τις συνέπειες – απομόνωση/ κοινωνική πίεση κατά των απεργών». Είναι η άλλη πτυχή της αξιοποίησης της άγνοιας. Και το καθεστώς συντεχνιακής και όχι συνδικαλιστικής παιδείας των τάξεων των εργαζομένων, αξιοποιήθηκε στο έπακρο. Εφαρμόστηκε το δόγμα «στην Κύπρο οι κρίσιμοι σύμμαχοι της εργοδοσίας εναντίον μιας ομάδας εργαζομένων είναι οι υπόλοιποι εργαζόμενοι». Κάπου εδώ ίσως βρίσκεται και το πιθανό ρήγμα στην πολιτική της άγνοιας. Είναι όλο και πιο σαφή τα σημεία κόπωσης και των δυο μεθόδων αξιοποίησής της μέσω των ΜΜΕ – στην Κύπρο και αλλού. Βέβαια, δεν θα περάσουμε από καμιά ευθεία γραμμή. Τα πράγματα ίσως γίνουν πολύ πολύπλοκα και αβέβαια πριν γίνουν απλά. Μοιάζει όμως βάσιμη η εκτίμηση πως, αν το σύστημα δε βρει άλλους μηχανισμούς να υποκαταστήσει τους παλιούς, θα περάσει δύσκολες μέρες. Και νύχτες αμηχανίας, αφού θα το διαχειρίζεται μια κυβέρνηση με ιδεολογικές αρρυθμίες, όπως τη σημερινή.-



Ο Τουρκοκύπριος καθηγητής Ζεκκί Μπεσιήκ Τεμπελί συνομιλεί με τον Μάριο Τεμπριώτη και τον Κωστή Αχινιώτη

## Ο Ντενκτάς δεν εκπροσωπεί τους Τουρκοκύπριους

**Κ.Α. Κύριε Ζεκκί έχουν κατά την γνώμη σας κάποια σημασία οι εκλογές του Δεκέμβρη;**

**Ζ.Μ.Τ.** Από τη μια πλευρά στις εκλογές της 16ης Δεκεμβρίου, ο τουρκοκυπριακός λαός μπορεί να δείξει στην Κύπρο και το εξωτερικό την δύναμη του και την επιθυμία του για λύση και ειρήνη. Από την άλλη πλευρά είναι σαφές ότι οι εκλογές γίνονται στα πλαίσια μιας παράνομης κατάστασης με 115 χιλιάδες εποίκους και 85 χιλιάδες Τουρκοκύπριους. Πρέπει να καταλαβαίνουμε ότι αν δεν αποφασίσει η Τουρκία να λύσει το Κυπριακό, η τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση θα χάσει τις εκλογές.

**Κ.Α. Δηλαδή για να κερδίσει η αντιπολίτευση πρέπει να την υποστηρίξει η Τουρκία.**

**Ζ.Μ.Τ.** Οπωσδήποτε!

**Κ.Α. Φαίνεται ότι το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα πιστεύει ότι αν δεν εξασφαλίσει την υποστήριξη μπορεί να έχει την ανοχή του κ. Ερτογάν και ότι μπορεί να κερδίσει ένα αριθμό ψήφων από τους εποίκους.**

**Ζ.Μ.Τ.** Αν με ρωτάται για την πολιτική του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, εγώ έχω να σας πω ότι την θεωρώ απαράδεκτη και λανθασμένη. Η όλη κατάσταση όπως σας είπα είναι παράνομη, επομένως πρέπει να την καταγγέλλεις κι' όχι να την στηρίζεις. Μήπως μπορεί να βρεθεί λύση μετά το 2004 με την αντιπολίτευση στην θέση της κυβέρνησης; Μισοί από τους υποψήφιους του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος προέρχονται από τους χώρους του Ντενκτάς και του Έρογλου. Η εκλογική συμμαχία ονομάζεται εξ' άλλου Ρεπουμπλικανικό Κόμμα – Ενωμένες Δυνάμεις. Εάν ο τουρκικός στρατός πει σ' αυτούς τους ανθρώπους κάνετε έτσι ή

αλλιώς, αυτοί οι άνθρωποι θα κάνουν διαφορετικά, θα ψηφίσουν δηλαδή για τη λύση του Κυπριακού;

**Κ.Α. Πάντως ο κ. Ταλάτ ελπίζει...**

**Ζ.Μ.Τ.** Ο κ Ταλάτ δεν ελπίζει τίποτε. Απλώς θέλει να γίνει πρωθυπουργός του παράνομου κράτους.

**Κ.Α. Κατά τη γνώμη σας η Τουρκία, και η πτέρυγα Ερτογάν ακόμα δεν θέλει λύση του Κυπριακού.**

**Ζ.Μ.Τ.** Εγώ δεν το λέω αυτό το πράγμα. Υπάρχει στην Τουρκία η κυβέρνηση από τη μια και το βαθύ κράτος- ο στρατός – από την άλλη. Οι έποικοι που ήλθαν στην Κύπρο από την Τουρκία ακούουν και σέβονται τον στρατό. Οι στρατιωτικοί τώρα βγάζουν τα στρατιωτικά ρούχα και γυρίζουν στα χωριά υποδεικνύοντας ποιο κόμμα πρέπει να υποστηριχθεί. Ο Ντενκτάς είναι ο άνθρωπος που προώθησε την τουρκική πολιτική από το 1955. Δεν μπορεί η Τουρκία να δεχτεί να τον αφήσει να εξαφανιστεί μέσα σε 5 λεπτά. Αν το βαθύ κράτος και ο Ερτογάν τα βρουν μεταξύ τους τότε μπορεί να λυθεί το Κυπριακό με ή χωρίς εκλογές. Αλλιώς ούτε η αντιπολίτευση κερδίζει ούτε το Κυπριακό λύεται.

**Κ.Α. Για το κόμμα του κ. Ακκιντζί τι λέτε;**

**Ζ.Μ.Τ.** Το κίνημα του κ. Ακκιντζί είναι κατά την δική μου γνώμη πιο καλό. Κατεβαίνει με καθαρές θέσεις για το Κυπριακό, καταγγέλλει τις παρανομίες που έγιναν ως τώρα και σέβεται την διεθνή νομιμότητα. Καταγγέλλει επίσης την παρουσία των εποίκων και ιδιαίτερα την συμμετοχή τους στις εκλογές. Εμείς οι Τουρκοκύπριοι είμαστε σαν ένα ποτήρι νερό που σύντομα τελειώνει. Ο Ντενκτάς έχει μια θάλασσα πίσω του. Κάθε μέρα πολιτογραφούν νέους εποίκους. Αυτοί όλοι θα ψηφίσουν ενάντια

**Πρέπει να καταλαβαίνουμε ότι αν δεν αποφασίσει η Τουρκία να λύσει το Κυπριακό, η τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση θα χάσει τις εκλογές**

στην αντιπολίτευση. Κύριοι η ελληνική χούντα έβαλε την Κύπρο στο χέρι της Τουρκίας και αυτή η παρανομία συνεχίζεται.

**Μ.Τ. Θεωρείς δηλαδή ότι υπάρχει κατοχή;**

**Ζ.Μ.Τ.** Οποσδήποτε! Η Τουρκία ήλθε στην Κύπρο ως εγγυήτρια δύναμη για να αποκαταστήσει την νομιμότητα την οποία είχε παραβιάσει η ελληνική χούντα. Όχι για να την συνεχίσει. Μας είπε ουσιαστικά ο τουρκικός στρατός, σας κάναμε ένα σπιτάκι να παίζεται μέσα αλλά μην ασχολείστε με τα σημαντικά πράγματα τα οποία είναι δική μου δουλειά. Οι εκλογές δεν εκφράζουν τους τουρκοκύπριους. Ούτε εμείς οι τουρκοκύπριοι κρατούμε το μέλλον μας στα χέρια μας.

**Μ.Τ. Εμείς οι Ελληνοκύπριοι θεωρούμε ότι πρέπει να λύσουμε το Κυπριακό με συνομιλίες, κι' ότι αυτός που σας εκπροσωπεί σ' αυτές είναι ο κ. Ντενκτάς. Σύμφωνα όμως με τις απόψεις σου φαίνεται ότι βρισκόμαστε σε αδιέξοδο. Τι εισηγείσαι να κάνουμε;**

**Ζ.Μ.Τ.** Η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας έπρεπε από καιρό να προμιλεί με τον κ Ντενκτάς γιατί αυτός δεν εκφράζει τους Τουρκοκύπριους. Ο κ Ντενκτάς είναι βαλτός από παλιά του στρατού. Έπρεπε να ζητήσει από την διεθνή κοινότητα και τον ΟΗΕ συνομιλητή εκφραστή των Τουρκοκυπρίων. Πολύ πρόσφατα ο κ Ντενκτάς παρουσιάστηκε στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση λέγοντας: κύριοι μπορείτε να δεχθείτε ότι 135 χιλιάδες ψηφοφόροι μπορούν να πάρουν αποφάσεις ενάντια στα συμφέροντα του τουρκικού Έθνους; Εμείς σαν Τουρκοκύπριοι δεν μπορούμε να δεχτούμε τέτοιο πράγμα. Όχι μόνο δεν μας εκφράζει αλλά επιπλέον εκφράζει τα συμφέροντα της Τουρκίας.

**Μ.Τ. Δηλαδή θεωρείς ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση πρέπει να ζητήσει από τα Ηνωμένα Έθνη να επιβάλουν ένα δημοψήφισμα μόνο ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους, χωρίς τους έποικους, για να αναδειχθεί Τουρκοκύπριος συνομιλητής;**

**Ζ.Μ.Τ.** Όχι μόνο από τα Ηνωμένα Έθνη αλλά τώρα αμέσως πρέπει να ζητήσουμε αυτό το πράγμα από την Ευ-

ρωπαϊκή Ένωση. Πρέπει να καταλάβουμε ότι ανάμεσα στις 200 χιλιάδες ανθρώπους που ζουν στο Βορρά οι 90 χιλιάδες είναι Τούρκοι από την Τουρκία. Αυτοί αγωνίζονται για την Τουρκία, δεν νιώθουν την Κύπρο. Εγώ νιώθω την Κύπρο γιατί αυτή είναι η πατρίδα μου. Εγώ σέβομαι τους έποικους. Είναι απλοί άνθρωποι, έχουν τα προβλήματα τους, δεν είμαι ρατσιστής. Αλλά δεν μπορούν να καταλάβουν την Κύπρο σαν πατρίδα τους και δεν μπορούν να ψηφίζουν μαζί μου για την τύχη του τόπου μου.

**Μ.Τ. Κύριε Ζεκί πριν από τις εκλογές, τις δικές μας, δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι ο Ντενκτάς ήταν έτοιμος να υπογράψει λύση κι' ότι αν δεν εκλεγόταν ο Κληρίδης θα ήταν καταστροφή.. Θα θυμάσαι μας ζήτησε μια περίοδο μηνών να λύσει το Κυπριακό και να πάει σπίτι του. Οι ίδιοι άνθρωποι έκτισαν την εντύπωση ότι ο Παπαδόπουλος είναι ο Ντενκτάς της Νότιας Κύπρου. Αυτή την εντύπωση καλλιεργούν και σήμερα μαζί μάλιστα με κύκλους της τουρκοκυπριακής αντιπολίτευσης.**

**Ζ.Μ.Τ.** Κοιτάξετε. Στην πολιτική του κ. Παπαδόπουλου υπάρχει λάθος. Διότι ο κ. Παπαδόπουλος κάνει «κόντρα – πολιτική» στον κ. Ντενκτάς. Αυτό βοηθά τον Ντενκτάς και την Τουρκία. Οι κύριοι Σημίτης και Παπανδρέου προωθούν μια πολιτική την οποία θεωρώ σοβαρή. Η Ελλάδα έχει μπροστά της την Τουρκία η οποία είναι η τέταρτη στρατιωτική δύναμη στον Κόσμο. Πώς θα τα βγάλει πέρα μαζί της. Με τη δύναμη; Όχι. Η Ελλάδα χρησιμοποιεί τώρα το μυαλό της. Φανταστείτε την εξής εικόνα. Για να μπει ένα μεγάλο πλοίο στο λιμάνι πρέπει να το τραβήξει ένα μικρό ρυμουλκό. Η Ελλάδα είναι στην περίπτωση μας το ρυμουλκό. Για παράδειγμα η Ελλάδα αγωνίζεται να βάλει την Τουρκία στην Ευρωπαϊκή Ένωση τόσο όσο ούτε η ίδια η Τουρκία δεν αγωνίζεται. Και στην Κύπρο πρέπει να ξεφύγουμε από την πολιτική της αντιπαράθεσης και να προχωρήσουμε σε θετικές πολιτικές. Σημειώστε ότι η Τουρκία έχει δεχτεί το σχέδιο Ανάν σαν βάση για διαπραγμάτευση. Δεν είναι τυχαία που η Ελλάδα επανέρχεται συνέχεια στο σχέδιο Ανάν. Η Ελλάδα και η

Οι στρατιωτικοί  
τώρα βγάζουν τα  
στρατιωτικά  
ρούχα και  
γυρίζουν στα  
χωριά  
υποδεικνύοντας  
ποιο κόμμα  
πρέπει να  
υποστηριχθεί

Τουρκία είναι πλέον σε συνεχείς συνομιλίες. Το λάθος του Παπαδόπουλου ήταν αυτό. Έβαζε μια πέτρα ο Ντενκτάς στο δρόμο έβαζε κι ο Παπαδόπουλος δυο από την άλλη. Ενώ εμείς πρέπει να σηκώνουμε τις πέτρες που βάζει ο Ντενκτάς και να βάζουμε λουλούδια. Βλέπουμε βέβαια ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση ελέγχεται από την Ελληνική κι' αυτό λειτουργεί τώρα θετικά. Όμως η Κυπριακή Κυβέρνηση έπρεπε να κάνει μόνη της και τώρα ένα άλλο βήμα. Να καλέσει τους Τουρκοκύπριους που το επιθυμούν να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Και αυτό το κάλεσμα να είναι ουσιαστικό. Να φτιάξει τα σπίτια τους, τους δρόμους τους, να τους κάνει σχολεία, να τους βρει δουλειά. Οι διαδηλώσεις των Τουρκοκυπρίων άνοιξαν νέα εποχή. Πρέπει να ανανεώσουμε την δυναμική τους. Αν οι Τουρκοκύπριοι δεν βλέπουν λύση μπροστά τους θα φύγουν.

**Μ.Τ. Θα μπορούσε η Κυπριακή Κυβέρνηση με μια συγκεκριμένη πολιτική να προσήλκε τους Τουρκοκύπριους έτσι ώστε αντί να είχαν μεταναστεύσει στο εξωτερικό, να έρχονταν στα σπίτια τους;**

**Ζ.Μ.Τ.** Αυτή η πολιτική έπρεπε να είχε προωθηθεί από χρόνια, αλλά και τώρα είναι ακόμα καιρός. Για να είμαστε ειλικρινείς οι Τουρκοκύπριοι ποτέ δεν είδαν τέτοια πολιτική. Εγώ είμαι Κύπριος και το εννοώ. Εγώ είμαι πολίτης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η κυβέρνηση της όμως, η δική μου κυβέρνηση ποτέ δεν με είδε ως πολίτη δι-

κό της. Ποτέ δεν ήλθε στο χωριό μας να μας πει κύριοι ποια προβλήματα έχετε.

**Κ.Α. Γιατί δεν ζητάτε αυτό το πράγμα που το ΑΚΕΛ, το κόμμα της Αριστεράς; Ζ.Μ.Τ.** Και το ΑΚΕΛ μην το ξεχνάμε για χρόνια υποστήριξε την Ένωση. Μετά έδειξε κάποιες ευαισθησίες να προς τους Τουρκοκύπριους αλλά δεν ήταν στην κυβέρνηση. Σήμερα όμως μπορεί αφού είναι στην κυβέρνηση και πρέπει να προωθήσει αυτή η την πολιτική. Βέβαια εμείς ζητούμε αυτό το πράγμα από την κυβέρνηση ως κυβέρνηση. Γενικά είναι σημαντικό να σταματήσουμε επιτέλους να λέμε Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι. Να πούμε είμαστε Κύπριοι, παιδιά τούτης της πατρίδας. Αν δεν το πούμε θα συνεχίσουμε να καταστρέφουμε μόνοι μας τη ζωή μας και τη ζωή των παιδιών μας για άλλα 100 χρόνια.

**Μ.Τ. Στη τελευταία του επίσκεψη ο κ. Παπανδρέου είπε ότι οι Κύπριοι πρέπει επιτέλους να ανεξαρτητοποιηθούν από τις μητέρες πατρίδες και να χαράξουν τον δικό τους τον δρόμο. Εμείς οι Κύπριοι ακόμα να καταλάβουμε ότι πρέπει να ξεφύγουμε από τον έλεγχο των μητέρων πατρίδων.**

**Ζ.Μ.Τ.** Αυτή είναι η σκέψη μου. Η σχέση με τις λεγόμενες μητέρες πατρίδες πρέπει να γίνει αδελφική. Σχηματικά λέω, είμαι πλέον 43 χρονών Κύπριος. Είναι καιρός να βοηθήσω πλέον εγώ την μητέρα μου, πότε επιτέλους θα μεγαλώσω και εγώ. ☐

Η κυβέρνηση της  
Κυπριακής  
Δημοκρατίας  
έπρεπε από καιρό  
να προβάλει τη  
θέση ότι δεν  
μπορεί να  
συνομιλεί με τον κ  
Ντενκτάς γιατί  
αυτός δεν  
εκφράζει τους  
Τουρκοκύπριους

Τρίτη 11 Νοεμβρίου στις 8.00 μ.μ.

Ο Ζεκί Μπεσινίκ Τεμπελί  
μιλά για το Κυπριακό

Οίκημα ΕΣ' Υπαρχής:  
Αρχ. Μακαρίου Γ' 127 Καϊμακλί  
Τηλ: 99517413

Έξι τουρκοκύπριες εκπαιδευτικοί συνομιλούν με την Εύα Νεοκλέους

# Για μας προέχει να φύγει ο Ντενκτάς

"Αν συνεχίσετε να επιδεικνύετε εφησυχασμό και ολιγωρία σε λίγα χρόνια δε θα βρισκете Τ/Κ σαν κι εμάς για να κουβεντιάσετε. Θα μας εξαλείψει όλους το καθεστώς του Ντενκτάς".

**Α**ν ήταν η πρώτη φορά που συναντιόμουν με τουρκοκύπριες συναδέλφους. Αυτή τη φορά όμως είχαμε πολύ συγκεκριμένα θέματα να κουβεντιάσουμε κι η συνάντηση είχε τη δική της ιδιαιτερότητα. Η Rana, η Petek, η Sibel, η Ilkay, η Selmin και η Samiye είναι μέλη της ΚΤΟΕΟΣ (της συνδικαλιστικής οργάνωσης των Τ/Κ καθηγητών) κι ασχολούνται ενεργά με το συνδικαλισμό. Η συζήτηση, λοιπόν, αυτή τη φορά, θα περιστρεφόταν γύρω από τη θέση της Τ/Κ γυναίκας - καθηγήτριας, τόσο μέσα στο σχολείο και στην οικογένεια όσο και μέσα στην κοινωνία, (στην ουσία, στο Ντενκτασικό καθεστώς, όπου εκ των πραγμάτων είναι αναγκασμένη να ζει). Παρόλο που από τα 1700 περίπου μέλη της ΚΤΟΕΟΣ οι 1200 είναι γυναίκες, στο 21μελές Συμβούλιο συμμετέχουν μόνο 4 γυναίκες ενώ καμία δε συμμετέχει στην 5μελή Γραμματεία. (Βέβαια κάτι ανάλογο συμβαίνει και στην ΟΕΛΜΕΚ: 2 μόνο μέλη του 21μελούς είναι γυναίκες, απουσιάζουν δε παντελώς από την 7μελή Γραμματεία, όμως δεν είναι του παρόντος να συζητηθεί αυτό). Τι συμβαίνει λοιπόν; Οι

γυναίκες δεν εμπιστεύονται γυναίκες ή μήπως δε θέλουν οι ίδιες να αναλάβουν ηγετικούς ρόλους; Μέχρι πριν 2 χρόνια η ίδια η πολιτική κατάσταση δεν τους επέτρεπε την όποια δραστηριοποίηση. Πρόσφατα το Συμβούλιο διευρύνθηκε κι έτσι δόθηκε η δυνατότητα δυναμικής εισδοχής τους στα συνδικαλιστικά πράγματα. Οι πολιτικές εξελίξεις κυρίως ήταν αυτές που τις ώθησαν να εμπλακούν ενεργά. Οι ίδιες δε θεωρούν ότι λειτουργούν ανταγωνιστικά σε σχέση με τους άντρες. Αισθάνονται όλοι μέλη μιας οργάνωσης και ο αγώνας τους είναι κοινός. "Στην ΚΤΟΕΟΣ είμαστε όλοι ενωμένοι, δεν έχουμε κινήσεις και παρατάξεις, δε μας χωρίζουν οι διαφορές φύλου κι αγωνιζόμαστε κατά του καθεστώτος. Οι άντρες συνάδελφοί μας, έχουν ίσως περισσότερο χρόνο ελεύθερο, γι' αυτό και έχουν τη δυνατότητα να ασχολούνται πιο ενεργά. Αυτό δε μας ενοχλεί. Σημασία έχει το ότι έχουμε δραστηριοποιηθεί όλοι, είμαστε μαζί και θέλουμε να πετύχουμε το στόχο μας". Απόψεις της Samiye που φάνηκε να τις συμπεριφέρονται και οι άλλες. Η Ilkay έφερε την κουβέντα στις επικείμενες "εκλογές". "Για μας προέχει να φύγει ο Ντενκτάς. Κάνουμε ό,τι μπορούμε. Πέρυσι το χειμώνα βγαίναμε στους δρόμους μαζί με τους μαθητές μας, κινδύ-

νεύαμε από το καθεστώς που μας απειλούσε, διαδηλώναμε υπέρ του Σχεδίου Ανάν. Περιμέναμε περισσότερα από μέρους της Ε/Κ πλευράς, από τα κόμματα και ειδικά από το χώρο της αριστεράς, από τις οργανώσεις. Θα θέλαμε στήριξη και βοήθεια από τους Ε/Κ για τη λύση. Όμως, δυστυχώς, εσείς νιώθετε ότι δεν επείγει".

"Συμφωνώ με την Ilkay. Θα πρέπει οι Ε/Κ να καταλάβουν ότι οι έποικοι πιέζουν, ότι σε λίγο δε θα βρύνουν Τ/Κ να μιλούν μαζί τους. Μας αναγκάζουν να φύγουμε από την Κύπρο γιατί πεινάμε, γιατί δεν αντέχουμε άλλο. Εσείς δε φαίνεται να αντιλαμβάνεστε ότι όσο είναι ακόμα καιρός πρέπει να βρεθεί λύση". Λόγια της Rana που φαινόταν απογοητευμένη με τις εξελίξεις μετά τον Απρίλιο "Περιμέναμε πως θα γίνονταν πολύ περισσότερα. Εκείνο που διαπίστωσα μέσα από τις επαφές μου με Ε/Κ, αυτούς τους μήνες, είναι ότι οι νέοι ελληνοκύπριοι είναι εχθρικοί απέναντι στους Τ/Κ. Μου είπαν γονείς ότι τα παιδιά τους - αντίθετα με τους ίδιους - δε βλέπουν θετικά αυτές τις επαφές. Η δική μας νέα γενιά είναι πολύ πιο ειρηνική. Δεν ξέρω αν πράγματι αυτό οφείλεται και στο ότι μερικοί καθηγητές - όπως μου είπαν - μας αποκαλούν "βάρβαρους τούρκους". Τελικά, χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια και μέσα από την Εκπ/ση για να μπορέσουμε να έρθουμε κοντά και ιδιαίτερα οι νέες γενιές, μετά από τώσων δεκαετιών αποκοπή". Πρόσθεσε η Rana, η νεαρή μουσικός από την Αμμόχωστο που φαινόταν - όπως και οι άλλες - να αγωνιά για το αύριο αυτού του τόπου, "που είναι όλων μας ο τόπος Ε/Κ και Τ/Κ", για το μέλλον των μικρών παιδιών που είναι αβέβαιο.

Στην κουβέντα μπήκε δυναμικά κι η Samiye. Κατά τη γνώμη της δε θα πρέπει να αποτελέσει φραγμό για τους Ε/Κ η απαίτηση του Ντενκτάς να επιδεικνύουν το διαβατήριό τους. "Έτσι κι αλλιώς αυτό δε συνιστά αναγνώριση του ψευδοκράτους. Δε συμφωνούμε βέβαια με την ενέργειά του, όμως να μην αφήσουμε να σταθεί εμπόδιο για την περαιτέρω συνεργασία μεταξύ Ε/Κ και Τ/Κ".

Και πάλι η συζήτηση γύρω από τη συμπεριφορά και τη στάση της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας αλλά και των Ε/Κ απέναντι στους Τ/Κ. "Ο Ντενκτάς μας κατηγορεί ότι είμαστε Ρωμιοί κι ότι εμείς

αναθρέψαμε ως εκπαιδευτικοί και ως γονείς αυτά τα παιδιά που διαδηλώνουν εναντίον του και που θέλουν να ζήσουν σε μια ενωμένη και ειρηνική Κύπρο. Εσείς μας κάνετε να νιώθουμε ότι είμαστε πολίτες β' και γ' κατηγορίας. Όταν ερχόμαστε (στην ελεύθερη Κύπρο) - πράγμα που δεν μπορεί να γίνεται συχνά, αφού δεν έχουμε την οικονομική δυνατότητα - νιώθουμε τη διάκριση: ουρές για την έκδοση ταυτοτήτων και διαβατηρίων, ουρές στις υπηρεσίες του κράτους. Γενικά μας κάνουν να νιώθουμε κατώτεροι. Εμείς φταίμε γιατί ζούμε κάτω από τόσο άθλιες συνθήκες; Ναι, το καταλαβαίνω κι εσείς έχετε εισβολή, κατοχή, προσφυγιά, νεκρούς, αγνοούμενους. Όμως κι εμείς πληρώνουμε βαρύ τίμημα, είμαστε πρόσφυγες, έχουμε τον ίδιο πόνο και επιπρόσθετα ζούμε κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες κι ούτε ξέρουμε τι θα ξημερώσει για τα παιδιά μας". Κουβέντες της Ilkay που δεν μπορεί να είναι αισιόδοξη, όπως δηλώνει, για το μέλλον.

Η Petek, η νεαρή μουσικός που τραγουδά και σε συγκρότημα, θέλει να μάθει πως αντιμετωπίζουν οι Ε/Κ εκπαιδευτικοί τη νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε μετά τον Απρίλη. Η ίδια πιστεύει πως πρέπει να συνεργαστούν οι οργανώσεις των εκπαιδευτικών, Ε/Κ και Τ/Κ, και ότι θα πρέπει η ΟΕΛΜΕΚ ιδιαίτερα να σταματήσει να είναι τόσο διστακτική και συγκρατημένη. "Εμείς έχουμε κάνει ανοίγματα, έχουμε υποβάλει προτάσεις, έχουμε απλώσει τα χέρια. Περιμένουμε βοήθεια και ανταπόκριση".

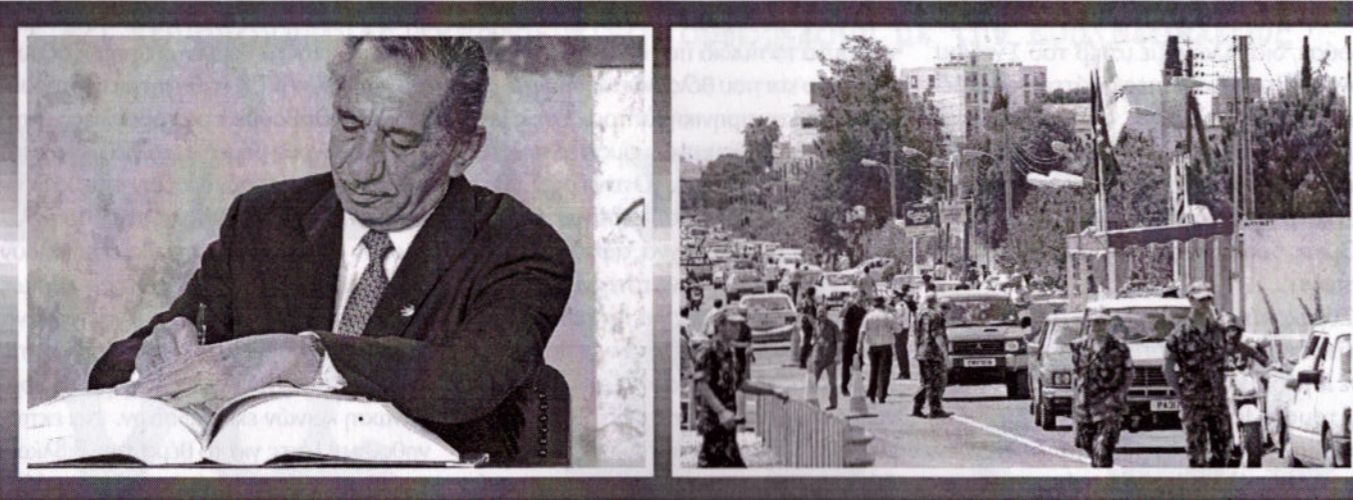
Συμφωνεί μαζί της κι η Selmin που εκπροσωπεί τη νέα γενιά των Τ/Κ καθηγητών. "Είναι πολλά αυτά που μας ενώνουν και πρώτα απ' όλα η κοινή πατρίδα. Θέλουμε να έρθουμε κοντά με τους Ε/Κ συναδέλφους μας, να γνωριστούμε, να επικοινωνήσουμε για όλα αυτά που μας δένουν".

Η κουβέντα θα μπορούσε να συνεχίζεται για ώρες. Τόσα πολλά τα θέματα, τόση κι η διάθεση. Επιτακτική κι η ανάγκη "να μη μένουμε σε επίπεδο διακηρύξεων", όπως όλες επεσήμαναν. Προτάσεις και ειση-

γήσεις πληθώρα: τι κι αν οι πολιτικοί αδρανούν, τι κι αν τα κόμματα εφησυχάζουν, εμείς οι Ε/Κ και Τ/Κ καθηγήτριες μπορούμε να αναλάβουμε πρωτοβουλίες: μπορούμε να γίνουν βήματα πολλά μέσα από τη δημιουργία μικτών ομάδων που θα διοργανώσουν κοινές εκδηλώσεις, θα μελετήσουν διάφορα θέματα, θα συμβάλουν στην άμβλυνση του χάσματος - κυρίως ανάμεσα στους μαθητές. Είναι καλό να "πιέσουμε" από την ίδια τη βάση και τις ηγεσίες των οργανώσεών μας για τη διοργάνωση κοινών εκδηλώσεων. Να εκπονηθούν μελέτες για το θέμα των βιβλίων, να ξεκινήσουν προγράμματα για εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από Τ/Κ και της Τουρκικής από Ε/Κ.

Η αγωνία αποτυπωμένη στα πρόσωπά τους. Αγωνία αλλά και αποφασιστικότητα να συνεχίσουν ν' αγωνίζονται, και ν' ατενίζουν με αισιοδοξία το αύριο. Τελικά, όπως οι ίδιες είπαν, δεν είναι τα εκπ/κά και συνδικαλιστικά που τους απασχολούν αλλά το πολιτικό πρόβλημα. Γιατί τελικά όλα μ' αυτό συνδέονται.





# «Από την Ανεξαρτησία στην Επανεένωση»\*

του Οζκέρ Οζγκιούρ

Τη ριν αναφερθώ στην πορεία της Κύπρου από την ανεξαρτησία στην επανένωση, θα ήθελα να θυμηθούμε σύντομα την πορεία για την ανεξαρτησία και πώς η χώρα έφθασε στο διαχωρισμό. Πρέπει να θυμηθούμε, γιατί αυτά που ζούμε σήμερα είναι τα αποτελέσματα των όσων ζήσαμε. Αποτελέσματα τα οποία έχουν αιτίες. Κι αν δεν ψάξουμε τις αιτίες δεν μπορούμε ούτε να καταλάβουμε, ούτε να διορθώσουμε τα αποτελέσματα.

Το 1960 δόθηκε στην Κύπρο, περιορι-

σμένη ανεξαρτησία και με εγγυήσεις. Γιατί; Γιατί οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι δεν κατάφεραν να δώσουν κοινό αγώνα για την ανεξαρτησία. Δεν κατάφεραν από τη μια να δώσουν έναν κοινό αγώνα για ανεξαρτησία, από την άλλη δε, θέλησαν να ενωθούν με δυο διαφορετικές χώρες, ξεχωριστή η κάθε μια, καθώς τις αναγνώριζαν για μητέρες πατρίδες. Έτσι όπως είχαν τα πράγματα, οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις θέλοντας να συνεχίσουν να εκμεταλλεύονται την

Κύπρο, της έδωσαν περιορισμένη ανεξαρτησία και με εγγυήσεις. Αντί να βασιστούν οι δύο κοινότητες στην περιορισμένη και με εγγυήσεις ανεξαρτησία και αναπτύσσοντας την αλληλεγγύη τους, να προωθήσουν την ανεξαρτησία της Νήσου, παρέδωσαν τη Δημοκρατία σε στοιχεία τα οποία είχαν πάρει όρκο για ΕΝΩΣΗ και ΤΑΞΙΜ (διχοτόμηση). Με τα ίδια τους τα χέρια έκλειψαν χρόνια από τη ζωή της Δημοκρατίας. Δημιούργησαν ευκαιρίες στις ιμπεριαλιστικές χώρες, που είχαν συμφέροντα

στην περιοχή, να αποσταθεροποιήσουν ακόμη περισσότερο το Κράτος. Πολιτικές, οι οποίες στόχευαν στην αποσταθεροποίηση της Κύπρου και στο να την πάρουν υπό τον έλεγχό τους, κορυφώθηκαν με τις πράξεις της 15ης Ιουλίου και 20ης Ιουλίου του 1974. Η Κύπρος διαχωρίστηκε, τέθηκε υπό στρατιωτικό έλεγχο και ο Βορράς και ο Νότος... Σπάσανε τα φτερά της Δημοκρατίας. Καθ' όλη αυτή τη διάρκεια έζησαν πολύ πόνο και οι δύο κοινότητες. Σκοτώθηκαν νέοι άνθρωποι. Μεγάλος αριθμός Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τον τόπο τους, τα σπίτια τους. Η ενότητα της χώρας μας θυσιάστηκε για τα συμφέροντα των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων στην περιοχή.

Τώρα, καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση διευρύνεται θέλει να πάρει στους κόλπους της την Κύπρο ως ένα ενιαίο κράτος. Έλα, όμως, που οι ΗΠΑ μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου προσπαθούν να θέσουν αυστηρά υπό τον έλεγχό τους τη Μέση Ανατολή λόγω του πετρελαίου που υπάρχει και έτσι δε συμφωνούν με την Ε.Ε. Η ασυμβατότητα των ΗΠΑ με την Ε.Ε. επηρεάζει και τον πόλεμο μεταξύ των υποστηρικτών της Ε.Ε. και αυτών που αντιτίθενται σε αυτήν. Αυτοί οι οποίοι αντιτίθενται προσπαθούν να εμποδίσουν το δρόμο της Τουρκίας προς την Ε.Ε. χρησιμοποιώντας την Κύπρο, επωφελούνται από την ηγεμονική προσέγγιση της Αμερικής στην περιοχή και από την ανάγκη που έχει τον Τούρικο Στρατό, δυσκολεύουν τη φιλική προς την Ε.Ε. πολιτική της κυβέρνησης Ερντογάν,

**Αν η Ελληνοκυπριακή πλευρά ως Κυπριακή Δημοκρατία, και με την άνεση που της δίδει η ένταξή της στην Ε.Ε., αρνηθεί την προοπτική που η Ε.Ε. παρέχει στους Τουρκοκυπρίους, αυτό θα σημαίνει ότι εξαπατήθηκε από το παιχνίδι των δυνάμεων που υποστηρίζουν το στάτους κβο και κατέστρεψε μια για πάντα την ευκαιρία για επανένωση της Κύπρου.**

και θέτουν εμπόδια στη λύση του Κυπριακού βάσει του Σχεδίου Ανάν. Οι ΗΠΑ, οι οποίες θέλουν να επωφεληθούν από την Τουρκία στο έπακρο για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους στην περιοχή, αντιμετωπίζουν με ανεκτικότητα όσους στο εσωτερικό της Τουρκίας αντιτίθενται στην Ε.Ε. Οι δυνάμεις αυτές δεν επιτίθενται ευθέως στην ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας, αλλά ισχυρίζονται πως ποτέ η Ε.Ε. δεν θα δεχτεί ως μέλος στους κόλπους της την Τουρκία, γι' αυτό το λόγο η Τουρκία δεν πρέπει να αποτραβηχτεί από το Βόρειο μέρος της Κύπρου. Έτσι, αυτές οι δυνάμεις δικαιολογούν τη μονιμοποίηση του διαμελισμού του νησιού. Οι ΗΠΑ δημιουργούν την εντύπωση ότι υπολογίζουν την ποιότητα και τη δύναμη όσων αντιτίθενται στην Ε.Ε., γι' αυτό δεν έχουν αντίρρηση να παραμείνει το στάτους κβο στην Κύπρο έως ότου η Τουρκία θα είναι έτοιμη για να ενταχθεί στην Ε.Ε.

Στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, δυνάμεις που θέλουν την Κύπρο στην Ε.Ε. ως ενιαίο κράτος, ετοιμάζονται για τις εκλογές του Δεκέμβρη ως τρεις ξεχωριστές δυνάμεις ενάντια σ' αυτές που υποστηρίζουν το στάτους κβο. Οι δυνάμεις του στάτους κβο του βορρά είναι σε πλήρη αλληλεγγύη με τις δυνάμεις στην Τουρκία που αντιτίθενται στην Ε.Ε. Η κυβέρνηση της Άγκυρας και μεν θέλει να ανοίξει το δρόμο της Τουρκίας προς την Ε.Ε., φοβάται όμως να πάρει μέρος υπέρ των υποστηρικτών της Ε.Ε. στην Κύπρο. Η στάση της Αμερικής, λόγω των δικών της συμφερόντων, επηρεάζει αρ-



νητικά την πορεία του Κυπριακού. Αν υπολογίσουμε το ότι έχει αλλάξει σε μεγάλο βαθμό ο δημογραφικός χαρακτήρας της Τουρκοκυπριακής κοινωνίας, την επιρροή των στρατιωτικών και πολιτικών γραφειοκρατών της Άγκυρας πάνω στον πληθυσμό των εποίκων, θα δούμε ξεκάθαρα ότι πολύ δύσκολα οι τουρκοκύπριοι θα καταφέρουν να εκφράσουν την πολιτική τους βούληση στις κάλπες. Βάσει αυτών των δεδομένων δεν φαίνεται εύκολη η επανένωση του νησιού όπως είναι η κοινή βούληση των δυο κοινοτήτων, ούτε και η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. ως ενιαίο κράτος τον Μάη του 2004.

Αν οι Τουρκοκύπριοι καταφέρουν να ξεπεράσουν όλα τα εμπόδια και να εκφράσουν στις εκλογές της 14ης Δεκεμβρίου 2003, την ίδια βούληση με αυτήν που εκφράζουν στις γεμάτες από κόσμο πλατείες των διαδηλώσεων υπέρ της λύσης βάσει του Σχεδίου Ανάν, τότε θα αρχίσει μια νέα σελίδα και μια νέα πορεία στην Κύπρο.

Αν όμως δεν βγει το αναμενόμενο αποτέλεσμα από τις κάλπες του Δεκέμβρη, η Κυπριακή Δημοκρατία θα γίνει μέλος της Ε.Ε. ως μια κοινότητα και η λύση του Κυπριακού θα συνδεθεί με την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.

Στην περίπτωση αυτή θα συνεχιστεί η αλληλεγγύη μεταξύ των δυνάμεων που βρίσκονται στην Τουρκία και αντιτίθενται στην Ε.Ε., και των δυνάμεων που βρίσκονται στην Κύπρο και υποστηρίζουν το στάτους κβο. Αυτές οι δυνάμεις θα προσπαθήσουν να θάψουν το σχέδιο Ανάν. Αν η Ελληνοκυπριακή πλευρά ως Κυπριακή Δημοκρατία, και με την άνεση

**Αν υπολογίσουμε το ότι έχει αλλάξει σε μεγάλο βαθμό ο δημογραφικός χαρακτήρας της Τουρκοκυπριακής κοινωνίας, την επιρροή των στρατιωτικών και πολιτικών γραφειοκρατών της Άγκυρας πάνω στον πληθυσμό των εποίκων, θα δούμε ξεκάθαρα ότι πολύ δύσκολα οι τουρκοκύπριοι θα καταφέρουν να εκφράσουν την πολιτική τους βούληση στις κάλπες.**

που της δίδει η ένταξη της στην Ε.Ε., αρνηθεί την προοπτική που η Ε.Ε. παρέχει στους Τουρκοκύπριους, αυτό θα σημαίνει ότι εξαπατήθηκε από το παιχνίδι των δυνάμεων που υποστηρίζουν το στάτους κβο και κατέστρεψε μια για πάντα την ευκαιρία για επανένωση της Κύπρου. Η Ελληνοκυπριακή πλευρά πρέπει να θυμάται καλά την περίοδο 1963 - 1974 και να προσέχει να μην επαναληφθούν τα ίδια λάθη. Πρέπει να παραμένει πιστή στις αρ-

χές και νόρμες της Ε.Ε. στις πολιτικές που εφαρμόζει σε σχέση με τους Τουρκοκύπριους και να μην κάνει διακρίσεις...

Οι Τουρκοκύπριοι υποφέρουν κάτω από οικονομικές δυσκολίες. Αν από τις εκλογές του Δεκέμβρη δεν καταφέρουν να βγάλουν από τις κάλπες το αποτέλεσμα που θέλουν, υπάρχει ο κίνδυνος αντί για κοινοτική να προτιμήσουν την προσωπική απελευθέρωση και να αυξηθεί η μετανάστευση στο εξωτερικό. Δεν είναι δύσκολο να φανταστούμε τις αρνητικές επιπτώσεις που θα έχει αυτό. Γι' αυτό το λόγο κάθε πατριώτης πρέπει να θεωρήσει καθήκον του τον προβληματισμό πάνω σε μέτρα που θα απέτρεπαν τους Τουρκοκύπριους από την μετανάστευση.

Αγωνιζόμαστε για να νικήσουν στις εκλογές οι δυνάμεις που είναι υπέρ του σχεδίου Ανάν. Αν όμως δεν μπορούμε να ξεπεράσουμε τα εμπόδια και γίνει μέλος η Κυπριακή Δημοκρατία μονόπλευρά, το Κυπριακό θα μπει σε νέες περιπέτειες. Η λύση του Κυπριακού θα συνδεθεί με την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. Σε αυτή την περίπτωση θα έχει μεγάλη σημασία η στάση της Κύπρου και της Ελλάδας απέναντι στην Τουρκία. Αν οι δυο αυτές χώρες κρατήσουν εχθρική στάση απέναντι στην Τουρκία θα ενδυναμωθούν οι αντιτιθέμενες στην Ε.Ε. δυνάμεις στη χώρα και όσο αυτές αποκτούν δύναμη τόσο θα δυσκολεύει η λύση του Κυπριακού.

Βάσει των βιωμάτων και εμπειριών μας αυτά είναι τα μαθήματα που βγάζουμε από το παρελθόν και αυτές οι προβλέψεις μας για το μέλλον.

\*Από πρόσφατο συμπόσιο του ΑΚΕΛ για το Κυπριακό

# Η Κύπρος είναι πατρίδα αληθινή της Αφροδίτης

του Παύλου Τζερμιά

«Η Κύπρος είναι η αληθινή πατρίδα της Αφροδίτης. Το δειλινό, όταν πέσει ο ήλιος και φυσήξει από τη θάλασσα το αλαφρό αεράκι και σαλέψουν λίγο, δεξιά ζερβά, τα μικρά καϊκία και ξεχυθούν στην παραλία τα μικρά παιδιά με το γιασεμί στο χέρι, η καρδιά μου ζεζώνεται και παραδίνεται σαν την Πάνδημη Αφροδίτη».

Στις «Παραδόσεις για τη φιλοσοφία της ιστορίας» ο Γερμανός φιλόσοφος Χέγκελ έγραψε, πως όλα τα μεγάλα κοσμοϊστορικά γεγονότα και πρόσωπα συμβαίνουν ούτως ειπείν δυο φορές. Ο Μαρξ πάλι αντιπαρατήρησε μιλώντας για τη 18η Brumaire του Λουδοβίκου Βοναπάρτη, πως ο Χέγκελ ξέχασε να προσθέσει: τη μια φορά σαν τραγωδία, την άλλη σαν φάρσα.

Οι πασίγνωστες ρήσεις των δυο διανοητών με προβληματίσαν και με προβληματίζουν ως ιστορικό. Με βασανίζουν μian ολόκληρη ζωή με την έννοια του ακόλουθου ερωτήματος: Άραγε διδασκόμαστε από τις ιστορικές εμπειρίες; Και προπαντός: Άραγε αποφεύγουμε, καθώς το θέλει η λαϊκή σοφία («ο παθός μαθός»), την επανάληψη της ιστορίας με τη μορφή φάρσας ή, ακόμη χειρότερο, τραγωδίας; Το ερώτημα προβάλλει και τώρα, που τιμούμε την Ημέρα της Κυπριακής Ανεξαρτησίας. Και τώρα, που στο δρόμο

από την ανεξαρτησία στην ποθητή επανένωση κάνουμε εκτιμήσεις, επιχειρούμε να βγάλουμε διδαχές και να χαράξουμε προοπτικές. Βέβαια τα ιστορικά διδάγματα και οι μελλοντικοί στόχοι μόνο επιγραμματικά μπορούν να διατυπωθούν σε μια σύντομη εισήγηση. Το εγχείρημα δεν είναι εύκολο. Μα αξίζει τον κόπο, γιατί περνούμε κρίσιμους καιρούς.

Όπως τονίζω στο γερμανόγλωσσο και ελληνόγλωσσο έργο μου «Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας» αλλά και σε πολλά άλλα κείμενά μου, οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι είχαν το 1960, το έτος της ίδρυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας, παρά τις εθνοκορησκευτικές και άλλες διαφορές, όχι λίγα κοινά γνωρίσματα. Κοινά γνωρίσματα, που αναπτύχθηκαν στο διάβα της μακροχρόνιας συμβίωσής τους. Ήταν μια συμβίωση στην καθημερινότητα εν πολλοίς εντυπωσιακά ειρηνική. Για να μιλήσω τη γλώσσα του Νίκου Καζα-

ντζάκη - όχι εκείνου του Καζαντζάκη, που ερωτοτρόπησε με τον «υπεράνθρωπο» του Νίτσε, αλλά του Καζαντζάκη του συγκλονιστικού «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται»: Στα μικτά χωριά της Κύπρου «Ο Μουχαμέτης κι ο Χριστός έπιναν ρακή και σκουντρούσαν». Ήταν «φιλοι γκαρδιακοί». Δεν ήθελε «να βγάλει ο ένας το μάτι του άλλου». Συγκλονιστικές εκφάνσεις αυτής της παράδοσης ειρηνικής συμβίωσης παρατηρήθηκαν τον Απρίλη του 2003, όταν ο Ντενκτάς για δικούς του λόγους και κάτω από την πίεση του κόσμου μισοάνοιξε - με σαφώς παράνομους όρους - τα οδοφράγματα.

Δυστυχώς η ριζωμένη στα κοινά βιώματα παράδοση δεν σφράγισε αποφασιστικά και τις πολιτικές εξελίξεις. Μια ματιά στο Σύνταγμα, που επιβλήθηκε στην Κύπρο από τους αρχιτέκτονες του συμβιβασμού της Ζυρίχης και του Λονδίνου, δείχνει, πως αυτό ουσιαστικά θεσμοποίησε σε σημαντικό μέτρο



τον ελληνικό και τον τουρκικό εθνικισμό. Οι οικοδόμοι του κράτους της Ζυρίχης και του Λονδίνου δεν είχαν στο νου τους Κυπρίους (ούτε καν Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους), αλλά Έλληνες και Τούρκους στη μεγαλόνησο. Το δείχνουν η ορολογία και οι - συχνά εκπληκτικά μικρόψυχες - ρυθμίσεις του Συντάγματος. Ο εθνοκεντρικός δυϊσμός του τότε νομικού καθεστώτος αγνόησε τον παράγοντα της ύπαρξης κοινών βιωμάτων και γνωρισμάτων των δυο κοινοτήτων. Δεν δημιουργήθηκαν έτσι οι νομικές και ιδεολογικοπολιτικές προϋποθέσεις για το χτίσιμο μιας δημοκρατίας στη βάση ενός, όπως ονομάζεται στη βιβλιογραφία, συναινετικού ή πολιτικού έθνους ή εθνους βούλησης. Κλασικό παράδειγμα ο πολυεθνικός ή, αν θέλετε, πολυπολιτισμικός λαός των Ελβετών. Υπονομεύθηκε μ' αυτό τον τρόπο κι η λειτουργικότητα του κράτους. Δεν θα επαναλάβω εδώ τις κριτικές παρατηρήσεις, που έκανα ήδη πριν οδηγήσει η θεσμοποίηση του ελληνικού και του τουρκικού εθνικισμού, η «μονομαχία δύο εθνών» σ' ένα κράτος, στα αιματηρά γεγονότα του τέλους του 1963. Τονίζω μόνο, πως αυτά δεν τα λέω εκ των υστέρων. Η πρώτη μου επιστημονική μελέτη για το Κυπριακό δημοσιεύτηκε στα γερμανικά το 1958 στη Βιέννη. Τα επόμενα χρόνια ανέλυσα κριτικά σε επίσημης γερμανόγλωσσες πραγματείες μου το νομικό καθεστώς της Κύπρου βάσει των συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου. Και - χωρίς να διεκδικώ τη φήμη Κασσάνδρας - επεσήμανα τις λειτουργικές αδυναμίες μεγάλου μέρους των εν λόγω ρυθμίσεων. Δυστυχώς η

**«Ο Μουχαμέτης κι ο Χριστός έπιναν ρακή και σκουντρούσαν». Ήταν «φίλοι καρδιακοί». Δεν ήθελε «να βγάλει ο ένας το μάτι του άλλου». Συγκλονιστικές εκφάνσεις αυτής της παράδοσης ειρηνικής συμβίωσης παρατηρήθηκαν τον Απρίλη του 2003.**

πολιτειακή κρίση των ετών 1963 και 1964 επιβεβαίωσε τη βασιμότητα των φόβων μου. Ασφαλώς τα αίτια εκείνης της κρίσης δεν επιτρέπεται να συρρικνωθούν στη μη λειτουργικότητα των θεσμών. Υπήρξαν πέραν αυτής της και μεγάλες ευθύνες των «πρωταγωνιστών» της σύγκρουσης - «πρωταγωνιστών» και των δύο πλευρών. Τις ευθύνες αυτές τις έχω καταγράψει. Έχω ωστόσο καταγράψει και τον απελπισμένο αγώνα εκείνων, που μάχονταν ανάμεσα στις μισαλλόδοξες όχθες για τη σύμπλευση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Θυ-

μίζω ενδεικτικά την τραγική μοίρα του Ντερβίς Αλή Καβάζογλου. Το δίδυμο έγκλημα του 1974 - η παρανοϊκή πράξη του Ιωαννίδη και των συνεργών του από τη μια, η τουρκική εισβολή από την άλλη - συνιστούσε στο βάθος συνέχεια και αποκορύφωμα της μισαλλοδοξίας των δυο «εθνικών κέντρων», που δεν ήταν παρά πινία στο «γεωπολιτικό» σκάκι των ισχυρών αυτής της γης. Ο καθηγητής του δικαίου στο πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης Ερνστ Φόρσχοφ, ο οποίος είχε κληθεί ν' αναλάβει τα καθήκοντα του προέδρου του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου της Κυπριακής Δημοκρατίας κι ο οποίος τρία χρόνια αργότερα παραιτήθηκε εξαιτίας της πολιτειακής κρίσης, δήλωσε στις 5 Ιανουαρίου 1964 σε μια συνέντευξή του προς ένα ξένο πρακτορείο ειδήσεων: «Δεν υπάρχει στον κόσμο κανένα Σύνταγμα χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες... Όταν υπάρχει καλή θέληση, ένα Σύνταγμα μπορεί να εφαρμοστεί». Αναμφίβολα η καλή θέληση δεν είναι αμελητέος παράγοντας. Όμως η πείρα διδάσκει, πως, όταν υπάρχει καλή θέληση, δεν είναι απόλυτα αναγκαίες οι νομικές ρυθμίσεις. Κατά τα λοιπά θεωρώ σκόπιμο να αναφέρω, πως ο Φόρσχοφ διετέλεσε πανεπιστημιακός δάσκαλος κατά την εποχή του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία. Αμοιρη «γλυκειά χώρα», που γνώρισες σε κορυφαίο δικαστικό αξίωμα και νομικό τέτοιας προελευσης! Ας είναι. Το κυπριακό Σύνταγμα του 1960 αποτελούσε κατά μέγα μέρος «πρότυπο» ανυπαρξίας καλής θέλησης κι εμπιστοσύνης. Περιείχε όχι λίγα στοιχεία εκ των προτέρων ικανά να ωθή-

● ΡΙΖΟΚΑΡΠΑΣΟ

σουν το κράτος σε συνταγματική κρίση. Αυτή η ιστορική επίγνωση πρέπει να γίνει διδάγμα για την αποφυγή νέων δυσάρεστων εμπειριών. Το Σύνταγμα θεσμοθετούσε, ό,τι χώριζε, κι όχι, ό,τι ένωνε. Από τον ανώτατο νόμο του κράτους έλειπε, μ' άλλα λόγια, μια κοινή πολιτειακή ιδέα, όπως π.χ. εκείνη της Ελβετίας, στην οποία το Σύνταγμα κατά τον κορυφαίο συνταγματολόγο Ζακκαρία Τζιακομέττι βρίσκει την έκφρασή του ο χαρακτηρισμός της Ομοσπονδίας ως πολιτικού έθνους. Το ελβετικό πολιτικό έθνος, γράφει ο Τζιακομέττι, του οποίου είχα την τύχη να διατελέσω φοιτητής, συγκροτείται από διάφορες γλωσσικές ομάδες σε αντίθεση προς τα πολιτισμικά έθνη, τα οποία χαρακτηρίζονται από την ενότητα της γλώσσας. Αναφέρομαι στην Ελβετία όχι βέβαια, για να συνηγορήσω υπέρ του «ελβετικού μοντέλου» κατά τη λύση του Κυπριακού. Οι διαφορές ανάμεσα στις δυο χώρες είναι οφθαλμοφανείς. Και δεν είμαι θιασώτης των «μοντέλων». Όμως θεωρώ απαραίτητο να διευκρινίσω ορισμένα πράγματα, επειδή, όταν πρωτοπαρουσιάστηκε το σχέδιο Ανάν, έγινε με ταξί άλλων και πολύς λόγος για το λεγόμενο ελβετικό μοντέλο. Και βρήκαν διάδοση άφθονες παρανοήσεις. Κι αυτές συνεχίζονται συνεργουσιών και των λαθροχειριών του Ντενκτάς. Έχω κουραστεί να το λέω και να το γράφω. Αλλά θα το ξανατονίσω κι εδώ: Από το 1848 η Ελβετία είναι Ομοσπονδία, όχι Συνομοσπονδία. Κι αυτό το ομοσπονδιακό κράτος δεν στηρίζεται σε μικρόψυχες ρυθμίσεις προδιδουσες δυσπιστία, αλλά σ' ένα συνειδησιακό στοιχείο,

το οποίο συνιστά την πεμππουσία του πολιτικού έθνους. Ο οικονομολόγος και πολιτικός Πελλεγκρίνο Ρότσι - έζησε από το 1787 ως το 1848 -, ιταλικής καταγωγής κάτοικος της Γενεύης, έγραφε το 1833 για την ελβετική εθνική συνειδηση: «Και μόνο το όνομα Ελβετία προμηνύει ένα μεγάλο εθνικό γεγονός... Είναι ισχυρότερο τούτο το όνομα από τις διαφορές μας τις γλωσσικές, τις θρησκευτικές, τις εθιμικές και τις οικονομικές». Δεν εδραζόταν σε μια τέτοια συναινετική συνειδηση το νομικό και πολιτικό οικοδόμημα των συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου. Ούτε περιείχε κάποια - έστω, ελάχιστη - στοιχεία προς αυτή την κατεύθυνση ενόψει των μελλοντικών εξελίξεων. Και στην πράξη καθόρισαν κατά μέσα μέρος τη ζωή του κυπριακού κράτους ξένοι «μαέστροι» του διαίρει και βασιλευε και ξενοκίνητοι ντόπιοι εμποτισμένοι με το δηλητήριο της διχαστικής μισαλλοδοξίας. Για να χρησιμοποιήσω και πάλι τη γλώσσα του Καζαντζάκη: Το τραγικό καλοκαίρι του 1974, το καλοκαίρι του πραξικοπήματος και της άνομης τουρκικής εισβολής και κατοχής, ο Μουχαμέτης κι ο Χριστός έπιναν να πίνουν ρακή και να σκουντρούσαν σαν καρδιακοί φίλοι. Και «κύλησαν τον κόσμο στα αίματα». Ποια τα διδάγματα; Θύμισα τις λειτουργικές και ιδεολογικοπολιτικές αδυναμίες του νομικού καθεστώτος του 1960 όχι για λόγους άγνοιας παρελθοντολογίας, αλλά με στόχο την ποθητή επανένωση. Για να γίνει αυτή κατορθωτή, πρέπει ν' αποφευχθούν σε εδεχόμενες διαπραγματεύσεις περίπλοκες ρυθμίσεις, που δημιουργούν με τη σφα-

ληρή εντύπωση «λεπτών ισορροπιών», που στο βάθος ωστόσο προδιαγράφουν με μαθηματική ακρίβεια πολιτειακές κρίσεις και διαταραχές στις σχέσεις των δύο κοινοτήτων. Όποιος, όπως ο ντενκτασικό καθεστώς, απορρίπτει συλλήβδην το σχέδιο Ανάν, δεν θέλει την επανένωση. Μα η μη λύση δεν είναι λύση. Η διεξαγωγή ουσιαστικών διαπραγματεύσεων στη βάση του αναφερθέντος σχεδίου επιβάλλεται από την πολιτική σφραγισμένη. Εντούτοις, κάθε διαπραγματεύση προϋποθέτει εξ ορισμού την ελεύθερη, νηφάλια και κριτική εξέταση της σχετικής θεματικής. Ορισμένες ρυθμίσεις του σχεδίου Ανάν - σε όλες τις εκδοχές του - όχι μόνο δεν είναι συμβατές με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, αλλά δεν είναι και λειτουργικές. Τούτο το τελευταίο προκύπτει ακριβώς κι από τη σύγκριση με την πραγματική πολιτειακή δομή της Ελβετίας, δηλαδή με το αυθεντικό νομοκοινοπολιτικό σύστημα της χώρας των Άλπεων κι όχι με το παραποιημένο «ελβετικό μοντέλο», για το οποίο γίνεται συχνά λόγος. Ποιος Ελβετός της Γενεύης θα δεχόταν να μην του επιτρέπεται να εγκατασταθεί και να δραστηριοποιηθεί ελεύθερα στη Ζυρίχη; Ποιος Ελβετός θα δεχόταν να υπόκεινται η σύνθεση και οι αποφάσεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης σε αδιανόητους θεσμικούς περιορισμούς και σε μαθηματικές ακροβασίες; Ποιος Ελβετός θα δεχόταν «εγυήσεις» για το πολιτειακό καθεστώς της πατρίδας του; Η λειτουργικότητα της πολιτειακής δομής μιας επανενωμένης Κύπρου είναι ζωτικό θέμα και για τις δυο κοινότητες.



τες. Από δεκαετίες συνηγορώ με την ταπεινή γραφίδα μου για την επαναπροσέγγιση των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Γι' αυτό έκανα με άρθρο μου στη «Χαραυγή» θερμή έκκληση στους αγαπητούς Τουρκοκυπρίους ν' αντιταχθούν με ριζοσπαστική συνέπεια στη διχαστική θεωρία του ντενκτασικού καθεστώτος και του στρατιωτικοπολιτικού κατεστημένου της Άγκυρας για «δυο λαούς» και «δυο κράτη». Να γράψουν στη σημαία τους: λειτουργική λύση στη βάση του ενός και μόνου πολιτικού ή συναινετικού έθνους με την εκτεθείσα έννοια. Το λεγόμενο συναινετικό έθνος δεν συνεπάγεται την άρνηση της ιδιαιτερότητας της κάθε κοινότητας. Το αντίθετο. Ο πραγματικός πατριώτης σέβεται τη διαφορετικότητα, την ετερότητα. Το τόνισε τον καιρό του εύστοχα ο Ελβετός Γκότφριντ Κέλλερ, που ο γνωστός διανοητής Γκέοργκ Λούκατς κατατάσσει στους μεγάλους ρεαλιστές του 19ου αιώνα. Ο Κέλλερ εξήρε τη διάκριση ανάμεσα στο γνήσιο πατριωτισμό και στον ξεκομμένο από τις «ρίζες» κοσμοπολιτισμό. Σε μίαν επανειλημμένη Κύπρο οι Τουρκοκύπριοι θα έχουν όλα τα ανθρώπινα, πολιτικά και πολιτισμικά δικαιώματα ισότιμων μελών μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Στην πατρίδα του Ζήνωνος του Κιτιέως, που διακήρυξε την υπέρβαση της διάκρισης ανάμεσα στους Έλληνες και στους μη Έλληνες, αυτό θα έπρεπε να είναι αυτονοητό. Η μοίρα της Κύπρου είναι θέμα του λαού της: των Ελληνοκυπρίων, των Τουρκοκυπρίων και - να μην τις ξεχνούμε - των μικρότερων ομάδων λαού. Είναι

**Δεν δημιουργήθηκαν έτσι οι νομικές και ιδεολογικοπολιτικές προϋποθέσεις για το χτίσιμο μιας δημοκρατίας στη βάση ενός, όπως ονομάζεται στη βιβλιογραφία, συναινετικού ή πολιτικού έθνους ή έθνους βούλησης**

καιρός να πάρουν οι Κύπριοι της τύχης τους στα χέρια τους. Έχοντας στο νου τους, πως την εποχή της περιλάλητης «παγκοσμιοποίησης» δεν είναι λίγοι εκείνοι, που, καθώς τόνισε το 1909 ο αείμνηστος Αριστόβουλος Μάνσης, εκμεταλλεύονται τις διασπάσεις, κατατμήσεις και αντιπαραθέσεις για την οικονομικοπολιτική κηδεμόνευση των αδύναμων από τους ισχυρούς. Ο νεολογισμός «παγκοσμιοποίηση» επικαλύπτει σε τέτοιες περιπτώσεις, όπως επισημαίνω στο βιβλίο μου KARL MARX

REDIVIVUS? (εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ), ιμπεριαλιστικές βλέψεις. Πρόσφατο παράδειγμα: η απόφαση αποστολής τουρκικών στρατευμάτων στο Ιράκ. Οι εθνικοθρησκευτικές αντιθέσεις ασφαλώς δεν επιτρέπεται να υποβαθμιστούν. Αλλά η αντίληψη, πως κάθε Έλληνας του νησιού είναι «τουρκοφάγος» και κάθε Τούρκος «ελληνοφάγος», είναι προπαγανδιστικός μύθος. Όποιος έχει μελετήσει την κυπριακή ιστορία, γνωρίζει, πως οι δυο κοινότητες - ιδιαίτερα οι εργαζόμενοι - έχουν και παράδοση κοινών αγώνων. Θυμίζω ενδεικτικά την κοινή συνδικαλιστική αντίσταση κατά της απάνθρωπης εκμετάλλευσης στα μεταλλεία. Ο Τουρκοκύπριος Σιενέρ Λεβέντ κατηγορήσε τους Τούρκους στρατηγούς, πως δεν έχουν ιδέα για τα γιασεμιά της Λευκωσίας. Αυτά τα γιασεμιά, θα προσθέσω εγώ, ενώνουν τις δυο κοινότητες στο πλαίσιο μιας κοινής πατρίδας - της «γλυκειάς χώρας», του θαυμάσιου νησιού της Αφροδίτης, του έρωτα και της αγάπης. Θα κλείσω την εισήγησή μου με λόγια του Καζαντζάκη - λόγια βέβαια για ευαίσθητες ψυχές και όχι για ψυχρούς διαχειριστές των πολιτικοστρατιωτικών συμφερόντων: «Η Κύπρος είναι η αληθινή πατρίδα της Αφροδίτης... Το δειλινό, όταν πέσει ο ήλιος και φυσήσει από τη θάλασσα το αλαφρό αεράκι και σαλέψουν λίγο, δεξιά ζερβά, τα μικρά καϊκια και ξεχυθούν στην παραλία τα μικρά παιδιά με το γιασεμί στο χέρι, η καρδιά μου ξεζώνεται και παραδίνεται σαν την Πάνδημη Αφροδίτη».

\* από πρόσφατο συμπόσιο του ΑΚΕΛ με αφορμή τη μέρα της Ανεξαρτησίας.

# Μια άλλη Ευρώπη είναι αναγκαία

Χρίστου Αλέκου\*

Αναλύοντας το θέμα «Ευρώπη και Κεφάλαιο» θα πρέπει να δούμε ιστορικά μέσα από την παράθεση κάποιων στοιχείων τις σχέσεις μεταξύ Κεφαλαίου και Ευρωπαϊκής Ένωσης, την εξάρτηση ιδιαίτερα της Ε.Ε. από το κεφάλαιο, συγκριτικά με τον λόγο που έχουν οι λαοί στις αποφάσεις των κρατών μελών της Ε.Ε., συγκριτικά με τον λόγο και την παρέμβαση που έχουν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι.

Αρχίζοντας αυτή την προσπάθεια της κατάθεσης μιας τέτοιας ανάλυσης θα πρέπει να ξεκινήσουμε από την αρχή από την οικοδόμηση της Ε.Ε. η οποία είναι μια διαδικασία σε εξέλιξη, που ξεκίνησε τη δεκαετία του '50, και η τωρινή της φάση χαρακτηρίζεται από τη διεύρυνση προς τα ανατολικά και από την εμβάθυνση της Ολοκλήρωσης. Είναι πολύ σημαντικό να προσδιορίσουμε τις κινητήριες δυνάμεις στη διαδικασία αυτής της Ολοκλήρωσης. Τη στιγμή που ζούμε σε μια ταξική κοινωνία, δεν μπορούμε να προχωρήσουμε σ' αυτή την ανάλυση χωρίς να λάβουμε υπόψη το ρόλο που παίζουν οι κύριες τάξεις, η αστική και η εργατική τάξη. Είναι ευρέως αποδεκτό ότι η Ε.Ε. καθοδηγείται από το μεγάλο κεφάλαιο, στην προσπάθεια του να ενισχύσει τις δυνάμεις του και να ενώσει τις προσπάθειες του σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ηπείρου. Αυτό εξυπηρετεί σε τουλάχιστον τρεις σκοπούς:

1. Στη δημιουργία μιας αγοράς που επεκτείνεται σε όλη την ήπειρο, μια αναγκαιότητα για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.
2. Στη βελτίωση της θέσης του ευρωπαϊκού κεφαλαίου σε σχέση με το κεφάλαιο των ΗΠΑ, στον παγκόσμιο ανταγωνισμό για τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πηγών και των αγορών.
3. Στη δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών για την εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και την ενίσχυση, της θέσης του κεφαλαίου στην τα-

ξική πάλη. Δεν είναι τυχαίο ότι οι τέσσερις «ελευθερίες» που προωθεί η Ε.Ε. δεν έχουν καμιά σχέση με αυτό που ο καθένας θεωρεί ως «ελευθερία (ανθρώπινα δικαιώματα, ελευθερία συνείδησης, ελευθερία έκφρασης)». Οι τέσσερις ελευθερίες της Ε.Ε. είναι η ελευθερία διακίνησης κεφαλαίων, η ελευθερία διακίνησης εργαζομένων, η ελευθερία διακίνησης αγαθών και η ελευθερία διακίνησης υπηρεσιών. Και με τους λαούς τι γίνεται; Είναι γεγονός ότι οι λαοί δεν έχουν πάρει μέρος στην οικοδόμηση της Ε.Ε. Δε ζητήθηκε η γνώμη τους, πέρα από μερικές αξιοσημείωτες εξαιρέσεις, όπως το δημοψήφισμα στη Γαλλία για τη Συνθήκη του Μάαστριχ (η οποία υπερψηφίστηκε οριακά), τα δημοψηφίσματα στη Δανία για τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (την εισαγωγή του ευρώ) και το δημοψήφισμα στην Ιρλανδία για τη Συνθήκη της Νίκαιας. Το ίδιο αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στις δυο τελευταίες περιπτώσεις (Δανία και Ιρλανδία), όπου ο λαός καταψήφισε τις Συνθήκες, τα δημοψηφίσματα επαναλήφθηκαν μέχρι να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα. Επιτρέψτε μου να προσθέσω ότι οι λαοί της Νορβηγίας και της Ελβετίας αποφάσισαν, μέσω δημοψηφισμάτων, να μην ενταχθούν στην Ε.Ε. Και μόνο αυτό, δείχνει ότι η προσφυγή στη λαϊκή ψήφο είναι επικίνδυνη για την άρχουσα τάξη και συνεπώς αποφεύγεται όπου αυτό είναι δυνατόν.





Οι λαοί στα κράτη-μέλη είναι γενικά αδιάφοροι για το τι συμβαίνει στην Ε.Ε., απόδειξη αυτού η χαμηλή συμμετοχή (λιγότερο του 50% στο μέσο όρο) στις εκλογές για την ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αυτό έχει προκαλέσει ανησυχία στους κύκλους της άρχουσας τάξης, οι οποίοι, από τη μια, έχουν εξαπολύσει μεγάλη κλίμακας προπαγάνδα για το πόσο καλή είναι η Ε.Ε. και, από την άλλη, έχουν σκηνοθετήσει μια μεγάλη παράσταση φτιάχνοντας μια κοινοβουλευτική «Συνέλευση» για το μέλλον της Ευρώπης, η οποία θα διαμορφώσει προτάσεις στην επόμενη Διακυβερνητική Συνδιάσκεψη που, με τη σειρά της, θα αποφασίσει για νέες αλλαγές στις Συνθήκες. Ούτως ή άλλως ήταν προσεκτικοί να εξασφαλίσουν να μην ακουστούν φωνές αντίδρασης στη Συνέλευση, επιτρέποντας τη συμμετοχή μόνο δυο εκπροσώπων από κάθε εθνικό Κοινοβούλιο με συνέπεια να αποκλειστεί η Αριστερά.

#### Ποιος κερδίζει και ποιος χάνει

Η Ε.Ε. έχει πράγματι βοηθήσει το κεφάλαιο να επεκταθεί και να αναπτυχθεί σε όλα τα κράτη-μέλη και τις υποψήφιες για ένταξη χώρες. Βοήθησε στην αύξηση των κερδών. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, την περίοδο 1980-2000, τα κέρδη των επιχειρήσεων αυξήθηκαν κατά 3.000%. Την ίδια περίοδο οι μισθοί αυξήθηκαν κατά μόνο 85%, ενώ ο πληθωρισμός κατά 136%. Επιπλέον, το ελληνικό κε-

φάλαιο βρήκε ευνοϊκές συνθήκες για να εξαπλώσει τις δραστηριότητες του στα Βαλκάνια και την περιοχή της Μαύρης θάλασσας. Το ευρωπαϊκό κεφάλαιο συνολικά αύξησε τη διαπραγματευτική του δύναμη μέσα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και απέκτησε ευκολότερη πρόσβαση στις παγκόσμιες αγορές.

Τα επιτεύγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημείωναν με ευφορία ότι το 2000 ήταν η τέταρτη κατά σειρά χρονιά ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διήνυσε την πιο ευνοϊκή οικονομική κατάσταση μετά από πολλά χρόνια. Η ανάκαμψη και η άνοδος δίνουν τη θέση τους στην παρατεταμένη ύφεση και την κρίση. Τα επιτεύγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσγειώνονται. Στις «φθινοπωρινές προβλέψεις της Κομισιόν για την περίοδο 2002-2004» διαπιστώνουν: «Μείωση της οικονομικής δραστηριότητας σ' ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση σημειώνοντας ότι η ανάκαμψη είναι πολύ βραδύτερη από το αναμενόμενο και ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης στη ζώνη του ευρώ το 2002 υπολογίζεται στο 0,8%, ενώ το 2003 προβλέπεται να φτάσει το 1,8%». Με σχετικές ανακοινώσεις της Κομισιόν, ήδη από τις αρχές του 2002 εκδηλώνεται έντονη ανησυχία. «Οι προβλέψεις για αύξηση της απασχόλησης, έχουν αναθεωρηθεί και είναι λιγότερο αισιόδοξες... Σήμερα το ζητούμενο για την Ευρώπη είναι να ξεπεράσει την τρέχουσα επιβράδυνση χωρίς να επιδεινωθεί η λειτουργία των αγορών εργασίας και

να προετοιμαστούν οι εταιρείες και οι εργαζόμενοι για την προσεχή ανάκαμψη...»

Ο φόβος για νέα αύξηση των μακροχρόνια ανέργων και των αποκλεισμένων από το δικαίωμα στη δουλειά είναι χαρακτηριστικός. «... Σε όλα τα κράτη-μέλη παρατηρήθηκε υποχώρηση των ποσοστών αύξησης της απασχόλησης και της μείωσης της ανεργίας. Η επιβράδυνση του ρυθμού δημιουργίας θέσεων εργασίας είχε επίδραση σε όλους τους τομείς της οικονομίας και μεταξύ αυτών και στους τομείς εκείνους που επέδειξαν πρόσφατα τις καλύτερες επιδόσεις ως προς την οικονομική μεγέθυνση και την αύξηση της απασχόλησης, δηλαδή στη βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας και στις βιομηχανίες έντασης της γνώσης... Αυτή η αρνητική εξέλιξη εκδηλώθηκε με ένα κύμα εξαγγελιών για απολύσεις κυρίως για εταιρείες που δραστηριοποιούνται στα ταξίδια, ιδίως τις αερομεταφορές και τον τουρισμό, στην πληροφορική, στις τηλεπικοινωνίες και τη χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση.

Οι πρόσφατες απώλειες θέσεων εργασίας επε-

παϊκών Συμβουλίων που έγιναν στο Λουξεμβούργο (1997) και μετέπειτα στη Λισσαβόνα, στο Ελσίνκι και τη Βαρκελώνη (2002).

#### Δέκα χρόνια μεγάλα λόγια

Στο όνομα της αντιμετώπισης της ανεργίας εφαρμόζεται μια σκληρή, αντεργατική πολιτική που προωθεί βαθιές ανατροπές στα εργασιακά, ασφαλιστικά και μισθολογικά δικαιώματα των εργαζομένων, εντείνοντας την εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης, αυξάνοντας τα κέρδη και την κυριαρχία του κεφαλαίου.

Παρά τη διαφημιζόμενη οικονομική ανάπτυξη, η ανεργία στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μαστίζει εκατομμύρια εργαζόμενους. Εκδηλώνεται η αγιάτρευτη ασθένεια που προκαλείται από την ίδια τη φύση, τη λειτουργία και τις αντιθέσεις που χαρακτηρίζουν τον καπιταλισμό.

Το 2000 η ανεργία, με βάση τα επίσημα στοιχεία τους, αγκάλιαζε 14,2 εκατομμύρια ανέργους και υπολογίζεται στο 8,2% του εργατικού δυναμικού, ενώ η ανεργία στις γυναίκες υπολογίζεται στο 9,7%.

**Στην Ελλάδα, την περίοδο 1980-2000, τα κέρδη των επιχειρήσεων αυξήθηκαν κατά 3.000%. Την ίδια περίοδο οι μισθοί αυξήθηκαν κατά μόνο 85%, ενώ ο πληθωρισμός κατά 136%. Επιπλέον, το ελληνικό κεφάλαιο βρήκε ευνοϊκές συνθήκες για να εξαπλώσει τις δραστηριότητες του στα Βαλκάνια και την περιοχή της Μαύρης θάλασσας.**

κτάθηκαν ωστόσο σε ένα μεγάλο φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων. Έχουν θιγεί κλάδοι της μεταποιητικής βιομηχανίας (σιδηρουργία, χημικά, αυτοκινητοβιομηχανία κ.α.) καθώς και οι δημόσιοι τομείς. Πολλοί από τους τομείς που θίγονται από την επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της απασχόλησης είναι ανδροκρατούμενοι και χαρακτηρίζονται από μεγάλο ποσοστό προσωρινών συμβάσεων...» Η ανησυχία που εκδηλώνουν τα επιτεύγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι δικαιολογημένη, γιατί εκτός των άλλων παίρνει υπόψη της ότι κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης 1992-1993 καταγράφηκε απώλεια 4 εκατ. θέσεων απασχόλησης!!!

Έχει λοιπόν, εκτός των άλλων, μεγάλη σημασία, μια μικρή ανάλυση για τους βασικούς σταθμούς - Συνόδους και αποφάσεις των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ενιαία στρατηγική της Ε.Ε. για την απασχόληση θεμελιώθηκε με τη «Λευκή Βίβλο» το 1993 και προσαρμόστηκε παραπέρα στις ανάγκες του κεφαλαίου με τις αποφάσεις των Ευρω-

Η μείωση που παρατηρήθηκε το 2001 στο ποσοστό της ανεργίας ήταν προσωρινή και υποχώρησε το 2002.

Έτσι τον Ιούνιο του 2002 υπολογίζεται στο 7,3% του εργατικού δυναμικού έναντι 7,4% τον Ιούνιο του 2001. Στη Γερμανία (το Δεκέμβριο του 2002) η ανεργία εκτοξεύτηκε στο 10,1% και οι άνεργοι ανήλθαν στα 4,2 εκατομ. Στην Ευρωζώνη υπολογίζεται 8,4% τον Ιούνιο του 2002 έναντι 8% τον Ιούνιο του 2001. Ιδιαίτερα αυξημένη είναι η ανεργία στους νέους και σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (Μάρτης 2002) στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπολογίζεται στο 15,2 του εργατικού δυναμικού και στην Ευρωζώνη στο 16,4%. Οι μακροχρόνια άνεργοι αποτελούν το 44% του συνόλου των ανέργων.

#### Το αντεργατικό «παζλ»..

Τα στοιχεία αυτά πρέπει να εξεταστούν μέσα από το εξής πρίσμα:

Η Eurostat, όσο και οι στατιστικές υπηρεσίες των κρατών-μελών συμπεριλαμβάνουν στην απα-





σχόληση τις θέσεις της μερικής απασχόλησης και άλλων μορφών υποαπασχόλησης, παρεμβαίνοντας, με αυτόν τον τρόπο, στη διαμόρφωση ψεύτικου, τεχνητού ποσοστού ανεργίας. Γι' αυτό, το πρόβλημα πρέπει να κατανοηθεί σε συνδυασμό και σε συνάρτηση με το σύνολο των μέτρων ανατροπής των εργασιακών σχέσεων και ασφαλιστικών δικαιωμάτων.

Συγκεκριμένα:

- \* Η μερική απασχόληση (2ωρα, 3ωρα, 4ωρα) επεκτείνεται. Το 2000 ανέρχεται στο 18% του εργατικού δυναμικού (στην Ολλανδία π. χ. φτάνει το 35%). Δίνονται κίνητρα στους εργοδότες, για να δημιουργήσουν θέσεις μερικής απασχόλησης και να μετατραπούν θέσεις πλήρους απασχόλησης σε μερικής.
- \* Επεκτείνεται η προσωρινή απασχόληση, ιδιαίτερα «οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου». Η «μη κανονική απασχόληση», (μερική, προσωρινή απασχόληση κλπ) το 2000 αντιστοιχεί στο 30% όλων των Συμβάσεων.
- \* Οι ανατροπές στις εργασιακές σχέσεις και η επέκταση της μερικής απασχόλησης συνοδεύονται από αντιδραστικές αλλαγές στην Κοινωνική Ασφάλιση (αύξηση των ορίων ηλικίας, αύξηση του χρόνου εργασίας για τη συμπλήρωση των προϋποθέσεων συνταξιοδότησης, μείωση

των συντάξεων, ιδιωτικοποίηση της Κοινωνικής Ασφάλισης).

- \* Αυξάνονται τα όρια και απλοποιούνται οι διαδικασίες των ομαδικών απολύσεων, διευκολύνονται οι επιχειρήσεις, για να ξεκαθαρίζουν από το λεγόμενο «πλεονάζον προσωπικό». Μειώνονται οι αποζημιώσεις για τις ομαδικές και ατομικές απολύσεις.
- \* Αναπτύσσονται οι μορφές του σύγχρονου δουλεμπορίου που ακούνε στο όνομα «δανεισμός εργαζομένων» μέσα από τα ιδιωτικά γραφεία ή επιχειρήσεις «προσωρινής απασχόλησης».
- \* Επεκτείνεται το αντεργατικό καθεστώς με τη χρησιμοποίηση της «τηλεεργασίας», που διακλαδώνεται σε τηλεεργαζόμενους - αυτοαπασχολούμενους, τηλεεργαζόμενους - ημιαπασχολούμενους κ.α.
- \* Υπονομεύεται ή καταργείται ο ημερήσιος σταθερός χρόνος εργασίας, το 7ώρο ή 8ώρο. Μειώνεται ο ελεύθερος χρόνος, εντατικοποιείται η δουλειά και αυξάνονται οι απλήρωτες ώρες εργασίας, μέσα από διάφορες μορφές διευθέτησης του εργάσιμου χρόνου, σε μηνιαία, εξάμηνη ή ετήσια βάση.
- \* Προωθείται η κατάργηση του 5νθημέρου και εξαπλώνεται η εργασία τα Σάββατα και τις Κυριακές.
- \* Πλήττονται οι Συλλογικές Συμβάσεις και υποκαθίστανται από διάφορες μορφές

εκβιαστικής ατομικής διαπραγμάτευσης.

- \* Μειώνονται οι μισθοί και οι σταθερές αποδοχές. Αυτά είναι ορισμένα μόνο από τα «επιτεύγματα» του δεκάχρονου απολογισμού, της δεκάχρονης εφαρμογής των κατευθύνσεων της «Λευκής Βίβλου», της στρατηγικής για την απασχόληση, που εφαρμόστηκε από τις σοσιαλδημοκρατικές και συντηρητικές κυβερνήσεις που παρέλασαν στα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όλα τα μέτρα υπόκεινται σ' ένα βασικό κανόνα: Ένταση της εκμετάλλευσης, της εργατικής δύναμης, αύξηση των κερδών και ισχυροποίηση της θέσης του μεγάλου κεφαλαίου. Η «Λευκή Βίβλος», που εγκρίθηκε το 1993 με βασικούς άξονες τους Ανταγωνιστικότητα - Ανάπτυξη - Απασχόληση, συνέδεσε το πρόβλημα της ανεργίας με την ενίσχυση της θέσης και την αύξηση των κερδών του κεφαλαίου μέσα από τη μείωση της τιμής της εργατικής δύναμης, με την καθήλωση των μισθών, την ανατροπή βασικών εργασιακών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων. Με αυτό:

συγκροτήθηκε η στρατηγική για την απασχόληση η οποία υλοποιείται μέχρι σήμερα, και η οποία στρατηγική είναι προσαρμοσμένη στις σύγχρονες ανάγκες του κεφαλαίου της Ε.Ε.

Το συνδικαλιστικό κίνημα δυστυχώς σε αυτή την πορεία ήταν σε μεγάλο βαθμό ουραγός των εξελίξεων. Ο ρόλος και λόγος του είναι υποβαθμισμένος ιδιαίτερα στους τομείς των υπηρεσιών όπου τα ποσοστά οργάνωσης είναι εξευτελιστικά χαμηλά. Η παρέμβαση του περιορίζεται στους παραδοσιακούς τομείς και στην Δημόσια Υπηρεσία, τομείς οι οποίοι με το χρόνο συρρικνώνονται.

Έχω προσπαθήσει αγαπητοί φίλες και φίλοι, να αναλύσω με κριτική διάθεση - και το έκαμα συνειδητά - την σχέση κεφαλαίου και Ε.Ε. Όχι γιατί παραγράφω ή έχω δικαίωμα να παραγράφω τα όσα θετικά για τους εργαζόμενους και την προστασία τους υπάρχουν σε χώρες μέλη της Ε.Ε. Αλλά γιατί ακριβώς θάθελα να υποστηρίξω το πόσο λίγα και απειροελάχιστα είναι αυτά τα θετικά τα οποία επισκιάζονται από τα πολλά και μεγάλα που προσφέρονται προς το κεφάλαιο το οποίο είναι

**Το συνδικαλιστικό κίνημα δυστυχώς ήταν σε μεγάλο βαθμό ουραγός των εξελίξεων. Ο ρόλος και λόγος του είναι υποβαθμισμένος ιδιαίτερα στους τομείς των υπηρεσιών όπου τα ποσοστά οργάνωσης είναι εξευτελιστικά χαμηλά. Η παρέμβαση του περιορίζεται στους παραδοσιακούς τομείς και στην Δημόσια Υπηρεσία, τομείς οι οποίοι με το χρόνο συρρικνώνονται.**

Πρώτο, συγκέντρωσε την προσοχή της στην επέκταση της μερικής και της προσωρινής απασχόλησης, δηλαδή στο μοίρασμα της ανεργίας.

Δεύτερο, μέσα από αυτό το δρόμο επιχείρησε να ελέγξει το πρόβλημα της ανεργίας, ρίχνοντας ιδιαίτερο βάρος στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, στην αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας των νέων, των γυναικών, τη μακροχρόνια ανεργία, τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.

Τρίτο, έθεσε το ζήτημα της βελτίωσης της κοινωνικής ανταγωνιστικότητας μέσα από την εξασφάλιση φτηνής εργατικής δύναμης για το μεγάλο κεφάλαιο χρησιμοποιώντας μαζικά την επαγγελματική κατάρτιση και τη δια βίου εκπαίδευση των ανέργων, αλλά και γενικότερα του εργατικού δυναμικού, προσφέροντας αναλώσιμες, ευκαιριακές γνώσεις στα πλαίσια της υποβάθμισης της γενικής εκπαίδευσης και της προσαρμογής στις ανάγκες της «αγοράς».

Θα μπορούσαμε ακόμη να προσθέσουμε την σύνοδο κορυφής του Λουξεμβούργου το 1997, όπου

στο πιο ψηλό σκαλοπάτι των προτεραιοτήτων της Ε.Ε.

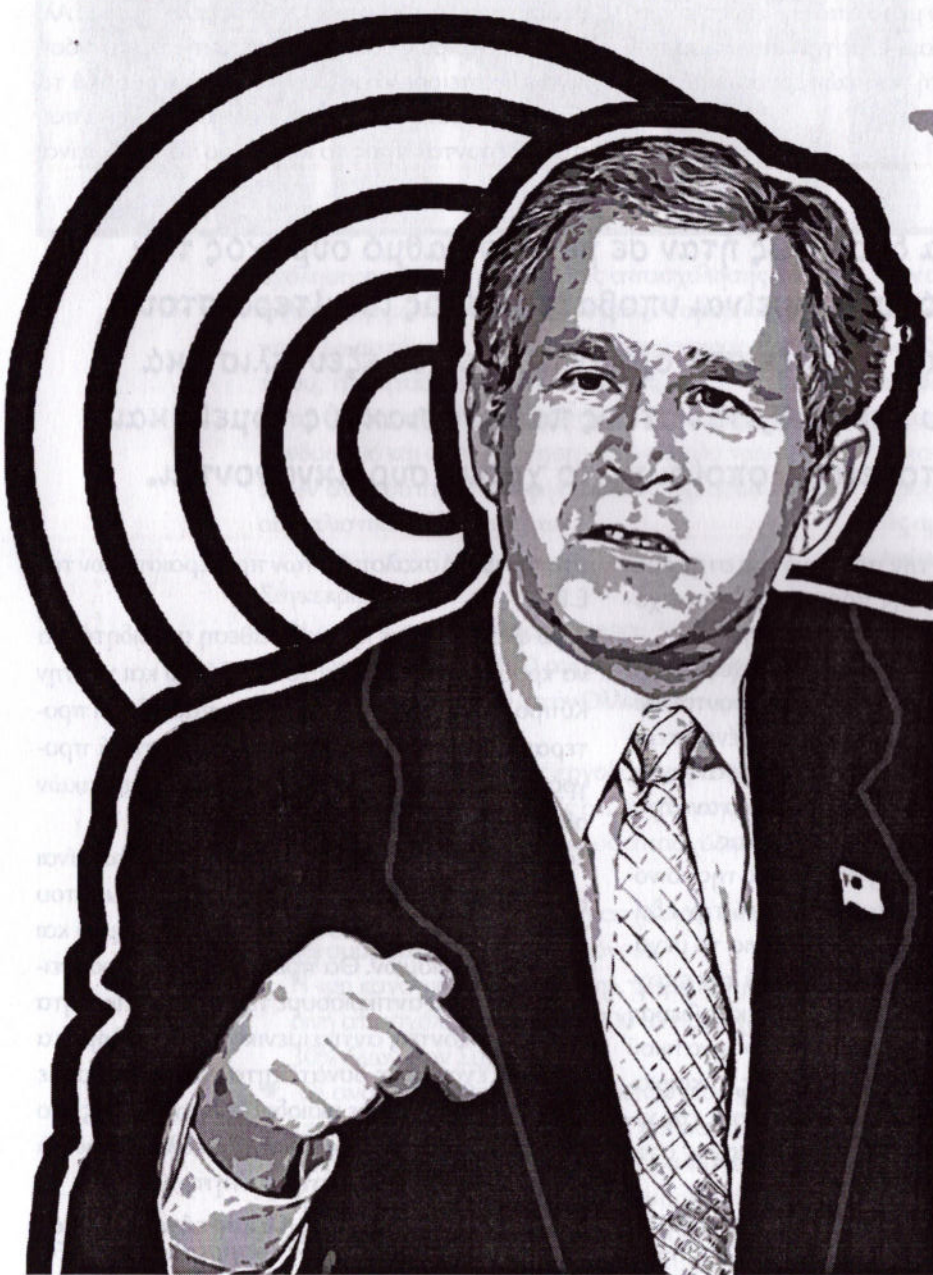
Έχω αναφερθεί με κριτική διάθεση συνειδητά για να κρούσω τον κώδωνα του κινδύνου και για την Κύπρο, που είμαστε μάρτυρες στο που διδεται προτεραιότητα σε ότι αφορά τα εναρμονιστικά προγράμματα και την υιοθέτηση των υποχρεωτικών οδηγιών.

Το περιεχόμενο αυτής της ανάλυσης βεβαίως είναι μια παραφωνία μέσα στο γενικότερο κλίμα που υπάρχει, μέσα στον οίστρο του ενθουσιασμού και των πανηγυρισμών. Θα πρέπει όμως να προσγειωθούμε και να αντικρίσουμε την πραγματικότητα προσδιορίζοντας αντικειμενικά τα προβλήματα ώστε να έχουμε τη δυνατότητα να αγωνιστούμε και να αγωνιστούμε με αισιοδοξία στοχεύοντας στο «μια άλλη Ευρώπη είναι εφικτή» ή καλύτερα «Μια άλλη Ευρώπη μας είναι απαραίτητη».

**\* Ο Χρίστος Αλέκου είναι Κεντρικός Οργανωτικός Γραμματέας της ΠΕΟ**

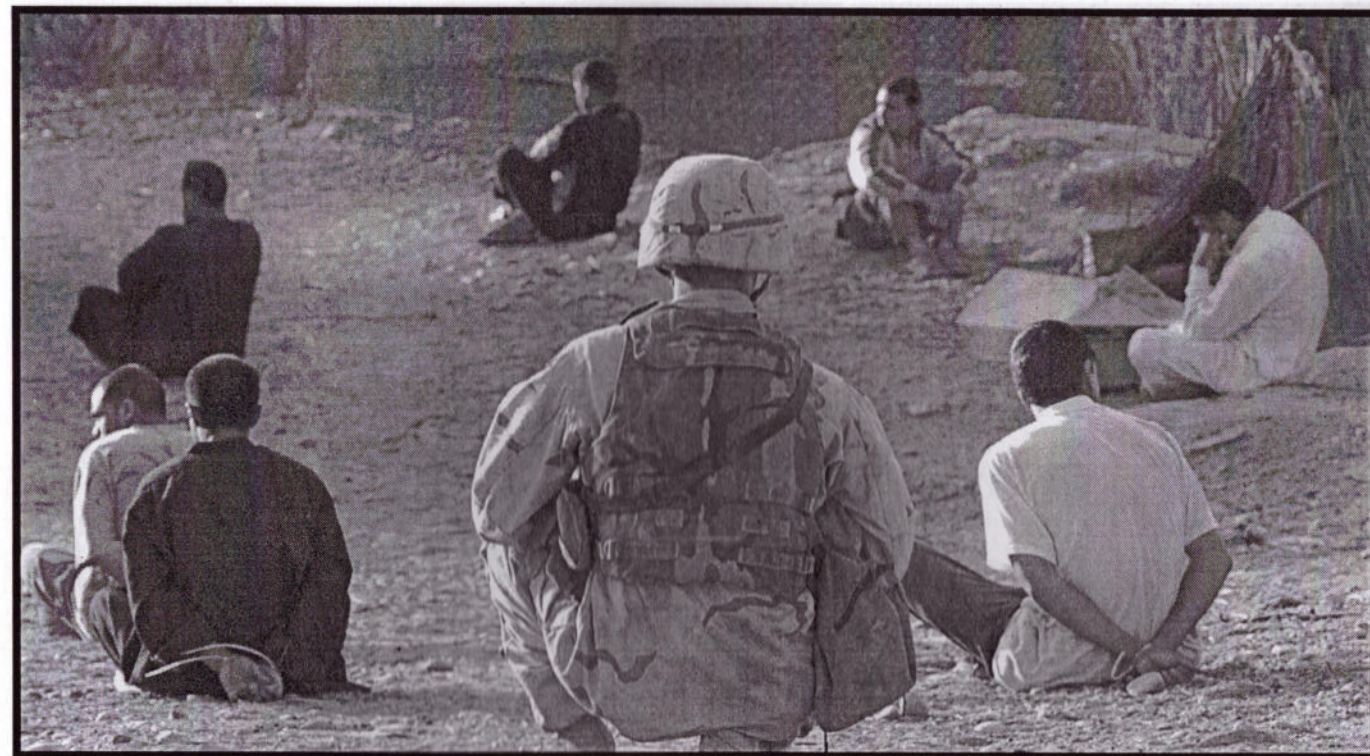
# Πλανήτης Γη- κρίση ηγεμονίας Απόηχοι Ηγεμονικής Κρίσης

Του Αντρέα Παναγιώτου



ροσπαθούσα να εξηγήσω στους φοιτητές το περιεχόμενο ενός μαθήματος και στην ροή της κουβέντας αναφέρθηκα στο Ιράκ μιλώντας για «κρίση ηγεμονίας» στο παγκόσμιο σύστημα. Ένας φοιτητής σηκώσε το χέρι και με ρώτησε με αγνή απορία τι εννοούσα με την «παρακμή ηγεμονίας των ΗΠΑ» αφού, όπως το έθεσε, «οι αμερικανοί κάμνουν ότι θέλουν»... Κάμνουν όμως «ότι θέλουν»;

Η πιο ενδιαφέρουσα εξέλιξη στο παγκόσμιο σύστημα τον Οκτώβρη ήταν η λαϊκή αντινεοφιλελεύθερη εξέγερση στην Βολιβία, η οποία με αίτημα τον τοπικο/λαϊκό έλεγχο του φυσικού αερίου της χώρας, ανέτρεψε τον φιλοαμερικανό πρόεδρο. Και όμως τον στήριζε αποφασιστικά η Ουάσιγκτον: η αρχισύμβουλος του Μπους, η κ. Rice [η οποία έχει αναβαθμιστεί μάλιστα υποσκελίζοντας τον Ραμσφελντ], δήλωσε ξεκάθαρα ότι η αμερικανική κυβέρνηση στεκόταν στο πλευρό του τότε νυν προέδρου λίγες μόνο μέρες πριν παραιτηθεί και βρεθεί με έκτακτη πτήση στο Μαϊάμι. Η αμερικανική παρέμβαση, όπως και στην Βενεζουέλα το 2002, αποδείχτηκε «λίγη» για να επιβάλει τη θέληση της Ουάσιγκτον. Και μιλάμε για την ιστορική «πίσω αυλή/backyard» του αμερικανικού ηγεμονισμού. Αν πάμε στην άλλη πλευρά του ατλαντικού, στην κρίση που δημιούργησε η



αμερικανική εισβολή στο Ιράκ, είναι δύσκολο πια να δει κάποιος στο όλο σκηνικό την υποτιθέμενη επίδειξη δύναμης από την πανίσχυρη υπερδύναμη/ ηγεμόνα. Όταν εγκρίθηκε λ.χ. το νέο ψήφισμα του ΟΗΕ για το Ιράκ στα μέσα του Οκτώβρη τα ΜΜΕ σημείωναν μεν ότι ήταν μια «επιτυχία» των ΗΠΑ, αλλά ανάμεσα στην αμερικανική ελίτ δεν φαινόταν να υπήρχε μεγάλη διάθεση για πανηγυρισμούς. Στις αρχές του Οκτώβρη οι αμερικανοί ανακοίνωσαν ότι οι απώλειες τους είχαν φτάσει τους 40 τραυματίες και 3 με 6 νεκρούς την εβδομάδα ενώ ο ρυθμός των επιθέσεων των ιρακινών ανταρτών είχε φτάσει τις 17 την ημέρα. Ταυτόχρονα διέρρευσε ότι 6000 αμερικανοί στρατιώτες «επιναπατρίστηκαν» λόγω τραυματισμών. Στα μέσα του μήνα είχαν 13 στρατιώτες νεκρούς σε 7 μέρες και αυξανόμενη ένταση με τις πολιτοφυλακές των ισλαμιστών σιητών στο νότο. Και ο ημερήσιος μέσος όρος των επιθέσεων των ανταρτών άρχισε να περιστρέφεται γύρω στις 25 – φτάνοντας μερικές μέρες μέχρι και τις 35... Η ίδια η διαδικασία για το ψήφισμα έμοιαζε σαν να «τους έψηναν το ψάρι στα σείλη» όπως το περιέγραψε παραστατικά ένας φίλος. Οι αμερικανοί το είχαν υποβάλει από τον Σεπτέμβρη και από τότε ήταν ξεκάθαρο ότι καμιά χώρα

δεν θα έθετε βέτο. Αυτό που εсуζητήτο ήταν μάλλον πόσοι θα το ψήφισαν και πόσοι θα τηρούσαν αποχή. Δεν ήταν άλλωστε και κάτι το νέο - οι αμερικανοί είχαν πιάει ήδη 2 φορές πριν στον ΟΗΕ: μια μετά το τέλος του "κανονικού" πολέμου και μια τον Αύγουστο μετά την δημιουργία του «κυβερνητικού συμβουλίου» στο Ιράκ. Η περσινή ατάκα του Μπους ότι ο ΟΗΕ κινδύνευε [αν δεν ενέκρινε την αμερικανική επίθεση] να καταντήσει άχρηστος/irrelevant μπορεί και να καταγραφεί σαν μια από τις πιο αποτυχημένες προφητείες στην νεώτερη πολιτική. Ο Μπους πηγαίνει πλέον τακτικά στον ΟΗΕ ζητώντας [αυξανόμενα εκλιπαρώντας] να μπορούσε να πει κάποιος] κάλυψη, ενίσχυση. Ο Νεγρεπόντε, ο εκπρόσωπος των ΗΠΑ στον ΟΗΕ, ήταν πραγματικά αστείος στην προσπάθειά του να είναι «θετικός»: είπε ότι το ψήφισμα ήταν μια σημαντική πρόοδος γιατί όλοι συμφώνησαν να εργαστούν για την ανεξαρτησία / κυριαρχία του Ιράκ! Κοίτα να δεις. Δηλαδή πείστηκαν οι άλλοι που ήταν ενάντια στην εισβολή για την ανάγκη σεβασμού της κυριαρχίας του Ιράκ από τους αμερικανούς; Ο αμερικανικός λόγος όχι μόνο δεν μοιάζει ηγεμονικός αλλά αυξανόμενα ακούγεται αμήχανος μπροστά σε μια πραγματικότητα [από την Λατινική Αμε-

Κατά την διάρκεια της σύντομης θεαματικής επιστροφής των ΗΠΑ στην θέση του αναγνωρισμένου ηγεμόνα η οποία σφραγίστηκε από τον πόλεμο στο Αφγανιστάν, τα ΜΜΕ μετατράπηκαν σε φερέφωνα της αμερικανικής εκστρατείας δημόσιων σχέσεων.



ρική μέχρι την Μέση Ανατολή] που φαίνεται να κινείται σε διαφορετικές κατευθύνσεις από τις αμερικανικές επιθυμίες και προσδοκίες.

Ο λόγος που οι Αμερικανοί καίγονταν για ένα νέο ψήφισμα ήταν η διάσκεψη των «δωρητών για το Ιράκ» αφού χρειάζονται εισφορές για να καλύψουν τα κόστη τους. Και σχεδόν αμέσως μετά το ψήφισμα ανακοίνωσαν και νέες υποχωρήσεις αποδεχόμενοι την δημιουργία νέου διαχειριστικού οργάνου για τα οικονομικά υπό την εποπτεία του ΟΗΕ και της Διεθνούς Τράπεζας. Ε δεν κάμνεις και «ότι θέλεις» τέλος πάντων όταν έχεις «φκει στην γύρα» για τα κόστη των επιχειρήσεων σου. Σίγουρα δεν ήταν αυτή η εικόνα μετά τον β παγκόσμιο όταν οι ΗΠΑ ήταν η ανερχόμενη ηγεμονική δύναμη και ανακοίνωνε το σχέδιο Μάρσαλ για την Ευρώπη. Όταν ανακοίνωσε ο Σρεντερ [όχι τυχαία προφανώς] την απόφαση του αντιπολεμικού μπλοκ [Γαλλία-Γερμανία-Ρωσία] να μην τηρήσουν αποχή αλλά να ψηφίσουν με «σκεπτικισμό» το αμερικανικό ψήφισμα, ξεκαθάρισε ταυτόχρονα ότι δεν υπήρχε περίπτωση να σταλούν στρατεύματα η να δεσμευτούν κεφάλαια για τα «κόστη». Δεν μιλάμε πια μόνο για «κρίση ηγεμονίας» αλλά για την εμφάνιση πιθανών

ανταγωνιστών. Ενώ εγκρινόταν το ψήφισμα για το Ιράκ η ΕΕ προχωρούσε ένα ακόμα βήμα προς την συγκρότηση αυτόνομης [ξεχωριστής από τις ΗΠΑ] στρατιωτικής δύναμης και από την Ρωσία αφηνόταν να διαρρεύσει ότι η Μόσχα ενδεχομένως να κοστολογήσει τις πωλήσεις ενέργειας [πετρελαίου, φυσικού αερίου] σε ευρώ αντί σε δολάρια. Και η Κίνα ανακοίνωνε την πρώτη επανδρωμένη διαστημική της πτήση. Μέρος του προβλήματος της ανάγνωσης των διεθνών δυναμικών είναι και το ότι στα ΜΜΕ το ζήτημα της εξελίξης του παγκόσμιου συστήματος εμφανίζεται σπασμωδικά, σαν είδος θεάματος. Για αυτό και η 11/9 είχε τόσο απήχηση και επίδραση. Όταν προσπάθησα να εξηγήσω στον φοιτητή την έννοια της ηγεμονίας ξεκίνησα προσπαθώντας να εξηγήσω ότι οι δυο επιθέσεις των αμερικανών [στο Αφγανισταν και στο Ιράκ] είχαν την έγκριση [Αφγανισταν] η την ανοχή [Ιράκ] των άλλων μεγάλων πυρηνικών δυνάμεων στο παγκόσμιο σύστημα – δεν ήταν δηλαδή η καουμπόικη επίδειξη του στυλ «κάμνω ότι θέλω». Και στην ρητορική μου ερώτηση «τι θα μπορούσε να αποτρέψει την αμερικανική επίθεση», ένας άλλος φοιτητής παρατήρησε «αν τους έκαμνε άλλο καμιάν επίθεση ο Μπιβ

Λαντεν». Ιδού λοιπόν η αυταπάτη των ΜΜΕ: το θέαμα των φλεγόμενων διδυμων πύργων μοιάζει πιο αποτελεσματικό από τα πυρηνικά όπλα. Οι επιθέσεις της 11/9 δεν προκάλεσαν ζημιά στην στρατιωτική [ή άλλη] «μηχανή» των ΗΠΑ. Απλά θεαματικά οι «αμερικανοί» βρέθηκαν να είναι θύματα – κάτι το οποίο αρχικά μάλιστα βοήθησε σε μια σύντομη «επανεγκαθίδρυση» του ηγεμονικού τους στάτους. Η ηγεμονία όμως προϋποθέτει δυο διαστάσεις: την στρατιωτική και την ιδεολογική – αυτήν της πειθούς. Και στον δεύτερο τομέα είναι σαφές ότι οι ΗΠΑ έχασαν και χάνουν. Κατά την διάρκεια της σύντομης θεαματικής επιστροφής των ΗΠΑ στην θέση του αναγνωρισμένου ηγεμόνα η οποία σφραγίστηκε από τον πόλεμο στο Αφγανισταν, τα ΜΜΕ μετατράπηκαν σε φερέφωνα της αμερικανικής εκστρατείας δημόσιων σχέσεων. Έτσι ξαφνικά έπεσε μαύρο δάκρυ για τις γυναίκες του Αφγανιστάν και «σοκ και δέος» για την αμερικανική στρατιωτική μηχανή. Η «κατάρρευση» [στην ουσία αναδίπλωση] των Ταλιμπάν εμφανίστηκε έτσι σαν μέρος της «ρωμαϊκής εκδίκησης των ΗΠΑ». Τα αυτονόητα ερωτήματα πέρασαν στα αζήτητα: Πως εξαφανίστηκαν οι Ταλιμπάν; Που πήγαν; Πως γίνεται ένα ολόκληρος στρατός / πολιτο-

φυλακή να φύγει χωρίς μάχη από μια πόλη όπως η Κανταχάρ; Και από την άλλη: πως εξαφανίστηκαν έτσι απότομα οι επιθέσεις άνθρακα στις ΗΠΑ; Όταν άρχισαν οι επιθέσεις με ρουκέτες στο Αφγανιστάν που κατάντησαν τους Αμερικανούς σήμερα σε ένα είδος «κατάστασης πολιορκίας», λίγο δημοσιογράφοι ασχολήθηκαν. Και γιατί να ασχοληθούν; Όταν η δουλειά σου είναι να παράγεις θεάματα και έχεις την δυνατότητα [η οποία όμως προϋποθέτει έξτρα προσπάθεια / έρευνα] να ψάξεις να βρεις πληροφορίες για τις επιθέσεις στο Αφγανισταν, ενώ έχεις μπροστά σου ένα τοπικό ατύχημα με φωτογραφίες και δράμα, γιατί να τρέχεις να ψάχνεις την δυνατότητα είδησης [και ευρύτερων εξελίξεων] στο Αφγανισταν; Πάω στοίχημα λ.χ. ότι σε αυτήν «την εποχή της υπερπληροφόρησης» υπάρχουν περισσότεροι που ξέρουν την Τζένιφερ Λόπεζ από όσοι ξέρουν / έμαθαν για την εξέγερση της Βολιβίας. Αλλά ακόμα τζαι στο κόσμο του θεάματος η αμερικανική μονοκρατορία βάλλει νερά. Στο Αφγανιστάν ήταν ο Αλ Τζαζίρα. Στο Ιράκ ήταν αρχικά το γαλλικό πρακτορείο και οι αραβικοί σταθμοί. Σήμερα σπασμωδικά μεν αλλά σταθερά, η αμερικανική στρατιωτική κρίση στο Ιράκ άρχισε να γίνεται φανερή παρά τα δίκτυα της λογοκρισίας / ελέγχου που προσπάθησαν να επιβάλουν οι Αμερικανοί. Όπως και στην πολιτική έτσι και στον χώρο του θεάματος φαίνεται να κινούμαστε προς ένα πολυπολικό σκηνικό σαν μια ενδιάμεση «λύση» ανάμεσα στις δυναμικές ενοποίησης του πλανήτη και τις συγκρούσεις που δημιουργεί η αμερικανική ιμπεριαλιστική μονομέρεια. Για να έρθουμε τζαι λίγόν στα δικά μας, αθθυμούμαι τότε στον «κανονικό πόλεμο», ένας γνωστός μου ασχολείτο συνεχώς με το αν θα μπει η Τουρκία η όχι στη διαμάχη. Και μου πέταξε σε μια φάση [όταν η τούρκικη βουλή αποφάσισε να μην δεχτεί την συμφωνία που θα επέτρεπε στους Αμερικανούς να επιτεθούν από τα βόρεια στο Ιράκ] και το απόφθεγμα ότι «έκατσαν πάνω οι Τούρτσι-οι» διότι στο μυαλό του θα νικούσαν σίγουρα οι Αμερικανοί, άρα όποιος ήταν μαζί τους θα έβγαине κερδισμένος. Αυτή είναι η λογική της ηγεμονίας. Να πιστέψει ο κόσμος ότι η Αμερική είναι ανίκητη. Το ότι στο εσωτερικό της Τουρκίας λει-

τουργούσαν οι δημοκρατικοί θεσμοί και το ότι στο εξωτερικό η Τουρκία διαπραγματευόταν βλέποντας όχι μόνο το τι γινόταν στην Ουάσιγκτον αλλά και τι γινόταν στον άξονα Παρισίου-Βερολίνου και στον αραβικό κόσμο, δεν έγινε κατανοητό μπροστά στα κλισέ [το «σοκ και δέος»] του παρελθόντος. Και έτσι όταν πρόσφατα ο Πάουελ δεν πήγε στην Αθήνα [όπου θα ήταν ο Γκιούλ με τον Παπανδρέου] θεωρήθηκε αρνητικό – μέχρι και στομπάρισμα.. Σιγά τον «μάγο» τον Πάουελ – τι θα έκαμνε δηλαδή ο Αμερικανός υπουργός εξωτερικών; Ένας υπουργός που εξουτελιόστηκε από την ίδια την κυβέρνηση του πριν τον πόλεμο όταν ο Ραμσφλεντ τον αγνοούσε επιδεικτικά; Ένας υπουργός που γυρίζει τον κόσμο ψάχνοντας για χρήματα για να καλυφθούν τα κόστη μιας εκστρατείας που ο ίδιος δεν ενέκρινε καν. Απλά θα χρεωνόταν μια ακόμα αποτυχία.. Δεν τον φτάνουν δηλαδή οι εξουτελισμοί από τον Σαρόν; Η μήπως οι Γαλλογερμανοί θα πειστούν / φοβηθούν από τις «πιέσεις Πάουελ» και θα κάμουν παραχωρήσεις στην Τουρκία, για να κάμει τζαι η Τουρκία μετά υποχωρήσεις στην Κύπρο – και πάει λέγοντας. Κάπως έτσι δεν πάει ο κώδικας παρουσίας από τα κυπριακά ΜΜΕ της αμερικανικής εμπλοκής; Ξαναβρέθηκα με ένα γνωστό μου πρόσφατα τζαι πάνω στην κουβέντα αρώτησεν με παραξευμένος γιατί δεν ασχολούμαι ιδιαίτερα αυτήν την περίοδο με το κυπριακό, την επανένωση, την κυπριακή ταυτότητα – τωρά, όπως το έβαλε, που φαίνεται να υπάρχουν προοπτικές. Δεν διαφωνούσα για τις προοπτικές – το θέμα είναι το πλαίσιο των προοπτικών... Και αν το Ιράκ σηματοδοτεί μια κρίση ηγεμονίας η μετατόπιση του κυπριακού από διεθνές θέμα όπου οι αμερικανοί έπαιζαν μόνοι τους για ένα διάστημα σε ένα διεθνές θέμα το οποίο όμως τώρα παίζεται περισσότερο ανάμεσα στην ανατολική Μεσόγειο και την κεντρική Ευρώπη, είναι επίσης σύμπτωμα / απόηχος μιας κυοφορούμενης / νέας πραγματικότητας... Θα δείξει....

Και αν το Ιράκ σηματοδοτεί μια κρίση ηγεμονίας η μετατόπιση του κυπριακού από διεθνές θέμα όπου οι αμερικανοί έπαιζαν μόνοι τους για ένα διάστημα σε ένα διεθνές θέμα το οποίο όμως τώρα παίζεται περισσότερο ανάμεσα στην ανατολική Μεσόγειο και την κεντρική Ευρώπη, είναι επίσης σύμπτωμα / απόηχος μιας κυοφορούμενης / νέας πραγματικότητας

# Ενώ μας επιτρέπεται να διαβάσουμε τα εσωτερικά ηλεκτρονικά μηνύματα στο Whitehall, δεν μπορούμε να δούμε την ανταλλαγή μηνυμάτων ανάμεσα στον Blair και τον Bush, κάτι που θα αποκάλυπτε το μεγαλύτερο ψέμα.

Του John Pilger\*



ΙΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ βδομάδες παρακολουθούσα βιντεοταινίες της επίθεσης εναντίον του Ιράκ, οι περισσότερες από τις οποίες δεν προβλήθηκαν ποτέ στη Βρετανία. Οι ταινίες επικεντρώνονταν βασικά στο τι τράβηξαν οι Ιρακινοί πολίτες. Υπάρχουν επίσης φωτογραφίες που κι αυτές δε δημοσιεύτηκαν στη Βρετανία. Δείχνουν δρόμους και νοσοκομεία όπου έρεε το αίμα, καθώς οι Αμερικανικές και Βρετανικές δυνάμεις προέλαυναν στο Ιράκ, με όπλα σχεδιασμένα για να κατακαίουν και να κατακομματιάζουν ανθρώπινα όντα.

Δεν είναι ωραίο θέαμα, είναι ωστόσο αναγκαίο, αν κάποιος πρόκειται να θελήσει να καταλάβει πλήρως τα λόγια των δικαστών της Νυρεμβέργης το 1946, όταν θέσπιζαν τις αρχές του σύγχρονου διεθνούς δικαίου. «Το να ξεκινήσεις επιθετικό πόλεμο ... δεν είναι μόνο διεθνές έγκλημα. Είναι το υπέρτατο διεθνές έγκλημα και διαφέρει από

τα άλλα εγκλήματα πολέμου, μόνο κατά το ότι εμπεριέχει τη συσσωρευθείσα κακία του συνόλου». Εκείνο που με καθοδήγησε σ' αυτή την οπτική μαρτυρία ενός μεγάλου εγκλήματος, ήταν το ημερολόγιο μιας νεαρής αποφοίτου της νομικής, της Jo Wilding, που βρισκόταν τότε στη Βαγδάτη με μια ομάδα διεθνών παρατηρητών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τόσο αυτή όσο και οι άλλοι, έμεναν σε ιρακινές οικογένειες όταν τα βλήματά, οι βόμβες καταστροφής καταφύγιων και οι βόμβες διασποράς εκρύγνητο γύρω τους. Όπου ήταν δυνατόν, έσπευδαν στη σκηνή των απωλειών αμάχων και ακολουθούσαν τα θύματα στα νοσοκομεία και τα νεκροτομεία, παίρνοντας συνεντεύξεις από αυτόπτες μάρτυρες και γιατρούς. Η δουλειά τους ελάχιστη κάλυψη είχε από τα μίντια.

Η Jo μου περιέγραψε σε λεπτομέρεια επιθέσεις εναντίον στόχων αμάχων που ήταν σκόπιμες. Η ίδια δεν έχει καμιά αμφιβολία γι' αυτό. Εν πάση περιπτώσει, με την άκρατη θηριωδία της επίθεσης εναντίον Ιρακινών υπερα-

σπιστών που προσπαθούσαν να διαφύγουν, δεν υπήρχε τρόπος να αποφευχθεί ο φόνος ή ο τραυματισμός μεγάλου αριθμού πολιτών. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη, σκοτώθηκαν σχεδόν 10,000 πολίτες.

«Ένα από τα εκπληκτικά πράγματα για τη σύντομη νίκη του συνασπισμού», μου είπε σε συνάντηση που είχαμε πρόσφατα στη Washington ο John Bolton, Υφυπουργός του Bush για τη διεθνή ασφάλεια, «είναι το πόσο λίγη ζημιά έγινε στην ιρακινή υποδομή και το πόσο περιορισμένα σε αριθμό ήταν τα θύματα των Ιρακινών».

Όταν παρατήρησα ότι «όταν πρόκειται για 10,000 πολίτες, οι απώλειες δεν μπορεί παρά να είναι σημαντικές», απάντησε: «Νομίζω ότι αν αναλογισθεί κάποιος το μέγεθος της στρατιωτικής επιχείρησης, είναι πολύ περιορισμένες».

Περιορισμένες όταν πρόκειται για 10,000! Κι αυτός ο αριθμός θα πρέπει να πολλαπλασιαστεί πολλές φορές όταν θα συμπεριληφθεί και ο φόνος των κληρωτών, κυρίως δεκαοκτάχρονων, που όπως δήλωσε κάποιος



ταγματάρχης των πεζοναυτών, «δεν ήξεραν από που την έτρωγαν». Και ο πολλαπλασιασμός συνεχίζεται, αν προστεθούν και οι πληγωμένοι: όπως τα 1,000 παιδιά που σύμφωνα με τη UNICEF ακρωτηριάστηκαν από τις καθυστερημένες εκρήξεις των βομβιδίων διασποράς.

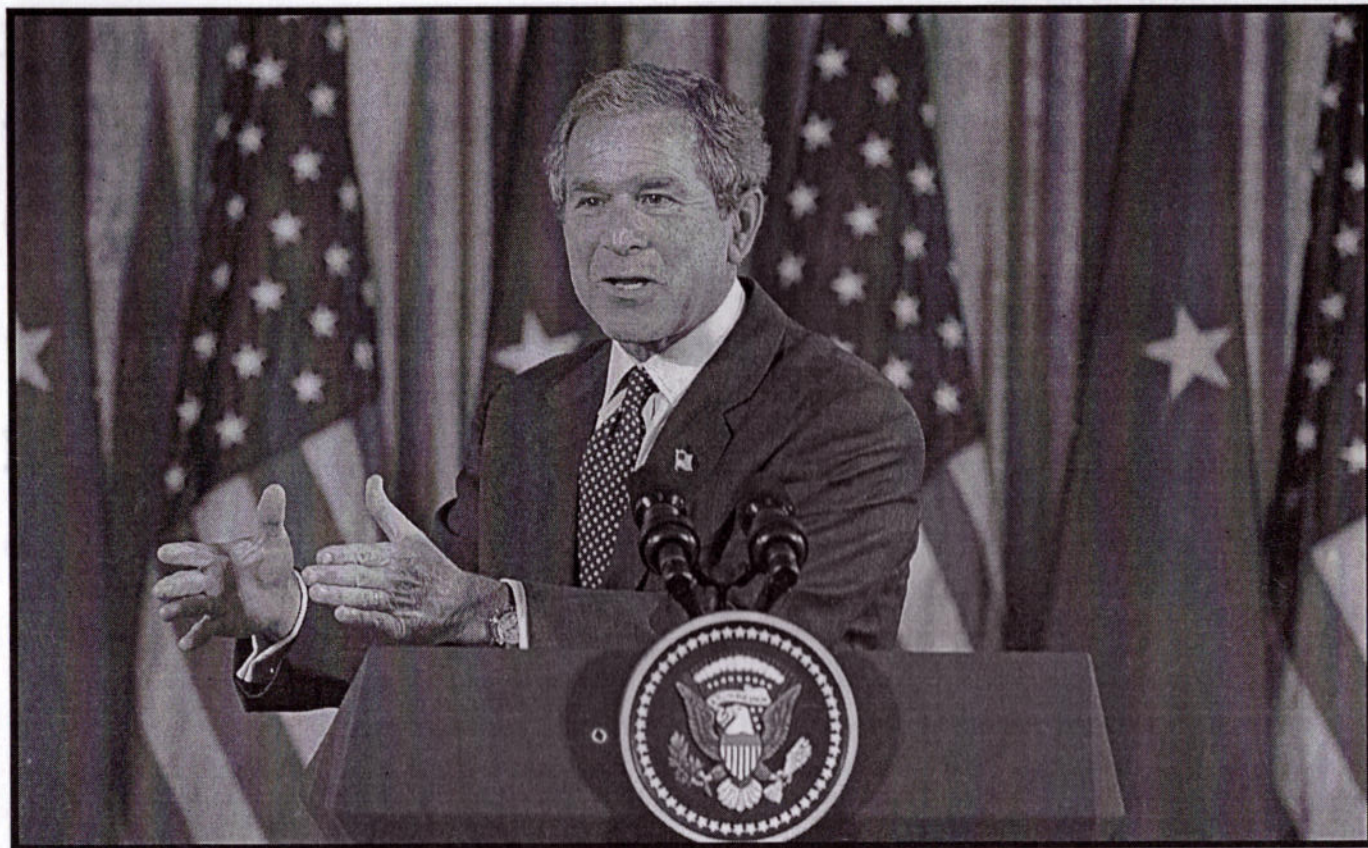
Τι εμποδίζει τους δημοσιογράφους από του να αναγνωρίσουν την αλήθεια ενός τέτοιου εγκλήματος; Γιατί αυτοί που βρίσκονται μπροστά στις κάμερες στη Downing Street ή το γρασιδί του Λευκού Οίκου συνεχίζουν να συσκοτίζουν ακατάπαυστα αυτό που είναι εξόφθαλμο (μια τεχνική που οι ίδιοι ονομάζουν αντικειμενικότητα). Η αντίσταση στην παράνομη αγγλοαμερικανική κατοχή του Ιράκ μεταδίδεται τώρα ως μέρος «του πολέμου εναντίον της τρομοκρατίας» του Bush. Οι θάνατοι των Αμερικανών, των Βρετανών, των ανθρώπων του ΟΗΕ, αποτελούν είδηση, ενώ οι Ιρακινοί περνούν φευγάλα από τις οθόνες. Ουσιαστικά δεν υπάρχουν.

Για τους υπουργούς του Blair, το κουκούλωμα, όπως όλα σχεδόν, έχει τις ρί-

ζες του στη Washington. Διαβάστε τις απαντήσεις του Adam Ingram υπουργού για τις ένοπλες δυνάμεις, στα ακούραστα ερωτήματα της βουλευτού Llewellyn Smith και θα ανακαλύψετε ότι το μήνυμά του είναι ταυτόσημο με κείνο του Bolton. Η «θλιβερή» απώλεια ζωής δεν είναι και τόσο άσχημη αν αναλογισθεί κάποιος «μια στρατιωτική επιχείρηση αυτού του μεγέθους». Όσον αφορά τον αριθμό των φονευθέντων, «δεν έχουμε τρόπο να τον καθορίσουμε με κάποια ακρίβεια ...». Όποιος κι αν είναι ο Adam Ingram, να θυμάστε το όνομα γιατί ενσαρκώνει τον εγκόσμιο, τετριμμένο, ανήθικο απολογιτή του κρατικού φόνου.

Βέβαια, αν το μεγάλο έγκλημα στο Ιράκ δεν απεικονιζόταν με την οδυνηρή στιγμή της επιστροφής του τυλιγμένου με τη σημαία φερέτρου, συνοδευόμενου από το μικρό απόσπασμα, αλλά από την ακατάπαυστη φρίκη που είδα στη κασέττα που δεν είδε το φως της δημοσιότητας, το κουκούλωμα θα κατέρρεε. Και η ψευδαισθηση που παρουσιάζεται στην έρευνα Hutton θα αποκαλυπτόταν. Όπως έχουν τα

πράγματα, ο Hutton είναι το μέχρι της στιγμής καλύτερο ταχυδακτυλουργικό τρικ του θαυματοποιού Blair. Κι αυτό γιατί η έρευνα για το θάνατο ενός προσώπου, διασφαλίζει ότι δεν πρόκειται να γίνει δημόσια έρευνα αναφορικά με το γιατί ο Blair οδήγησε τη Βρετανία στον πόλεμο. Διασφαλίζει ακόμα ότι, ενώ μας επιτρέπεται να διαβάσουμε τα εσωτερικά ηλεκτρονικά μηνύματα του Whitehall, δεν μας επιτρέπεται η έρευνα των μηνυμάτων ανάμεσα στο Blair και τον Bush, που σχεδόν με βεβαιότητα θα ξεσκεπάζε το μεγαλύτερο απ' όλα τα ψέματα και θα απεκαλύπτε ότι η απόφαση για την εισβολή είχε ληφθεί πολύ πριν η Washington σκαρφιστεί τον συλλαβόγριφο των όπλων μαζικής καταστροφής. Αυτό θα καταπόντιζε τον Blair. Αντ' αυτού έχουμε αναλαμπές της αλήθειας. Στις 17 Σεπτεμβρίου του 2001, έξι μέρες μετά τις επιθέσεις εναντίον της Αμερικής, ο Bush υπέγραψε ένα έγγραφο με την ένδειξη άκρως απόρρητο, στο οποίο έδινε οδηγίες στο Πεντάγωνο για να αρχίσει να προγραμματίζει «στρατιωτικές επιλογές» για



την εισβολή στο Ιράκ. Τον Ιούλιο του περασμένου χρόνου, η Condoleeza Rice, η σύμβουλος του Bush για θέματα εθνικής ασφάλειας, είπε σε κάποιον άλλο αξιωματούχο του Bush: «Έχει ληφθεί η απόφαση. Μη χάνεις τον καιρό σου» (Washington Post, 12 Ιανουαρίου 2003 και New Yorker 31 Μαρτίου 2003). Στις 2 του περασμένου Ιούλη ο Πτέραρχος Sir John Walker, πρώην αρχηγός των μυστικών υπηρεσιών για την άμυνα και αντιπρόεδρος, της Κοινής Επιτροπής Μυστικών Υπηρεσιών, έγραψε εμπιστευτικό μνημόνιο σε βουλευτές, προειδοποιώντας ότι «η δέσμευση για τον πόλεμο είχε αναληφθεί πριν ένα χρόνο». «Μετά απ' αυτό», έγραφε, «η όλη συλλογιστική, η οποιαδήποτε συλλογιστική, ανθρωπιστική, επίκληση της ηθικής, περί αλλαγής του καθεστώτος, τρομοκρατίας και τέλος περί επικείμενης επίθεσης με όπλα μαζικής καταστροφής, ήταν απλώς στάχτη στα μάτια».

Η ανεμπόδιστη αποκάλυψη αυτού του γεγονότος, θα παρουσίαζε μια ανεξέλεγκτη κρίση για την κλίκα που διευθύνει τη Βρετανία. Τις μυστικές υπη-

ρεσίες, τη δημόσια υπηρεσία, τη Downing Street, το ευνοούμενο City και τα μίντια που φλερτάρονται. Λίγα φαντάσματα και μανδραίνιο έχουν χρόνο για τον παράξενο Μεσσιανικό Blair αλλά θα προσπαθήσουν να τον προστατεύσουν για να προστατεύσουν τους εαυτούς τους και να διασφαλίσουν ότι η δική τους εκδοχή του «Χοντρού Παιγνιδιού» του Λόρδου Curzon (ο ιμπεριαλισμός δηλαδή), συνεχίζει χωρίς τις οποιοσδήποτε αντιδράσεις. Πρόκειται για ένα παιγνίδι του οποίου παράδειγμα αποτελεί η πολεμική έκθεση που άνοιξε στο Λονδίνο στις 9 του περασμένου Σεπτεμβρίου την οποία φιλοξενεί η Κυβέρνηση και η πολεμική βιομηχανία, που μαζί αποτελούν τον δεύτερο μεγαλύτερο στον κόσμο έμπορο του θανάτου, πουλώντας στους συνήθεις τυράννους και κρατικούς δολοφόνους. Το αδιάτακτό τους εξεφράσθη όταν έγινε η τελευταία έκθεση το 2001 και επεσυνέβει η 11 του Σεπτεμβρίου. Δημόσιες εκδηλώσεις όπως το συνέδριο των συνδικάτων, εγκατελείφθησαν ως ένδειξη σεβασμού για τα θύματα της Νέας Υόρκης και της

Washington. Στη πολεμική έκθεση δόθηκαν οδηγίες να συνεχίσει. «Το καλειδοσκόπιο εσείσθαι», είτε ο Blair ακριβώς μετά την 11η του Σεπτεμβρίου. «Τα κομμάτια ρέουν. Σύντομα θα κατακαθίσουν και πάλιν. Πριν συμβεί κάτι τέτοιο, ας ανακατατάξουμε τον κόσμο γύρω μας». Όποιος κι αν έγραψε εκείνη την ανοησία, μπορεί τώρα να μη βρίσκεται στη Downing Street. Ωστόσο ο Blair διαρκώς μας λέει ότι πιστεύει ότι λέει και μάλλον κάτι τέτοιο συμβαίνει. Αρκετοί από τους κατηγορούμενους στη Νυρεμβέργη έκαναν την ίδια απολογία, το ίδιο έκαναν και άλλοι κρατικοί δολοφόνοι στη Χάγη. Όπως κι αυτούς και του Blair πρέπει νάρθει η μέρα της παρουσίας του στο δικαστήριο.

[www.johnpilger.com](http://www.johnpilger.com)

\* Ο John Pilger είναι βραβευμένος βρετανός δημοσιογράφος που συνεργάζεται με τον New Statesman και που παραχώρησε το δικαίωμα αναδημοσίευσης των άρθρων του στο «Εξυπαρχής».





# Η Βία



# ενάντια στα παιδιά



Της Χριστίνας Παναγή

**Για το έτος 2002, έχουν συνολικά καταγγεληθεί 259 περιπτώσεις κακοποίησης παιδιών, ενώ έγιναν αναφορές για περισσότερες. Από αυτές, 180 αφορούσαν σωματική, 53 σεξουαλική και 37 ψυχολογική βία.**

Ο άνθρωπος παρά την κοινωνική συνείδηση που έχει διαμορφώσει τους τελευταίους αιώνες, εξακολουθεί να διατηρεί κατάλοιπα του ενστίκτου για την επικράτηση του πιο ισχυρού. Πρώτο θύμα της βίας των μεγάλων είναι το παιδί, που η φυσική του αδυναμία το καθιστά εύκολο στόχο. Με διάφορους τρόπους, σωματικά ή ψυχικά, οι ενήλικες ασκούν βία στα παιδιά, τα οποία όντας σε ηλικία που ο χαρακτήρας τους διαμορφώνεται, τραυματίζονται ανεπανόρθωτα και επιπλέον μαθαίνουν ότι η βία είναι ένας αποδεκτός - και πιθανόν ο μόνος - τρόπος επίλυσης προβλημάτων. Ανάλογα με τη μορφή, το περιεχόμενο και τον τρόπο εκδήλωσης, η κακοποίηση ορίζεται ως σωματική, που περιλαμβάνει τη χρησιμοποίηση φυσικής βίας, σεξουαλική, που αποτελεί εμπλοκή παιδιών σε σεξουαλικές δραστηριότητες και ψυχολογική που παρατηρείται όταν οι ενήλικες συστηματικά κακομεταχειρίζονται συναισθηματικά το παιδί στερώντας του την ευκαιρία να βιώσει αγάπη, ασφάλεια και αναγνώριση. Μορφή κακοποίησης θεωρείται και η παραμέληση, που αποτελεί κατάσταση στην οποία ο υπεύθυνος της φροντίδας

του παιδιού, εσκεμμένα αποτυγχάνει να ικανοποιήσει τις βασικές ανάγκες του παιδιού. Το φαινόμενο της κακοποίησης των παιδιών είναι οικουμενικό. Παρουσιάζεται ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη, μορφωτικό ή οικονομικό επίπεδο. Η χρήση βίας ως μέσου σωφρονισμού αποτελούσε μέθοδο αποδεκτή και μάλιστα επικροτούμενη στην παραδοσιακή κυπριακή οικογένεια. Οι μεταβολές στους κοινωνικούς κανόνες επέφεραν αλλαγή και στη δομή της οικογένειας που στις πλείστες περιπτώσεις αναπτύσσεται σε βάσεις ισότητας και δημοκρατικότητας, με αποτέλεσμα η γνωστή ρήση «το ξύλο βγήκε απ' τον παράδεισο» να μην έχει πλέον την ίδια απήχηση που είχε παλαιότερα. Σε οικογένειες όμως που αναπτύσσονται γύρω από πατριαρχικό ή μητριαρχικό πυρήνα, οι ενήλικες, επικαλούμενοι το ρόλο τους, ασκούν βία στα ανήλικα παιδιά τους. Συγκεκριμένα, για το έτος 2002, έχουν συνολικά καταγγεληθεί 259 περιπτώσεις κακοποίησης παιδιών, ενώ έγιναν αναφορές για περισσότερες. Από αυτές, 180 αφορούσαν σωματική, 53 σεξουαλική και 37 ψυχολογική βία.

Μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνει η Λευκωσία (128 περιστατικά), ακολουθεί η Λεμεσός (64) και σε κοντινά επίπεδα κυμαίνονται τα ποσοστά για τις άλλες επαρχίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις θύτης ήταν ο πατέρας (116), η μητέρα (79) και σπανιότερα πατριός, μητριά ή άλλοι συγγενείς. Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αυτού προβλήματος στρέφεται προς δύο κατευθύνσεις: την πρόληψη και την καταπολέμηση. Χρειάζεται η οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια κράτους και μη κυβερνητικών οργανώσεων για δημιουργία μιας φιλικής για το παιδί κοινωνίας, διαπαιδαγώγηση σε σωστές βάσεις και επίγνωση της ισότητας των δύο φύλων. Παράλληλα, σε επίπεδο καταπολέμησης, είναι απαραίτητη η άμεση παρέμβαση των αρμόδιων φορέων, ούτως ώστε να σπάσει ο κύκλος της βίας εφόσον έρευνες που έχουν διεξαχθεί, παρουσιάζουν μεγάλο ποσοστό των κακοποιημένων παιδιών να γίνονται θύτες, ή να αναπτύξουν παθητική στάση που να ευνοεί την επανάληψη της κακομεταχείρισής τους στο μέλλον. E

**Μορφή κακοποίησης θεωρείται και η παραμέληση, που αποτελεί κατάσταση στην οποία ο υπεύθυνος της φροντίδας του παιδιού, εσκεμμένα αποτυγχάνει να ικανοποιήσει τις βασικές ανάγκες του παιδιού.**

# Οι μεταβολές των μισθών και της Παραγωγικότητας (1961-2002)

\* Κατώτατος και Μέσος μηνιαίος μισθός  
\* Σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε.

Του Ανδρέα Παυλικκά

Υπεύθυνου Γραφείου Έρευνών & Μελετών ΠΕΟ

## Κατώτατος και Μέσος Μισθός

Χάρης στους αγώνες του συνδικαλιστικού κινήματος το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων από την ανεξαρτησία μέχρι σήμερα σημείωσε εντυπωσιακή βελτίωση.

Στον όρο «βιοτικό επίπεδο» με την ευρεία του έννοια περιλαμβάνονται το επίπεδο των μισθών και η αγοραστική τους δύναμη, το επίπεδο εξασφάλισης των αναγκών μιας οικογένειας, το επίπεδο υγείας, παιδείας, πολιτισμού, το επίπεδο των συγκοινωνιών, οι κοινωνικές παροχές, η κατανομή του εθνικού εισοδήματος και των φορολογικών βαρών.

Οι αυξήσεις των μισθών ήταν και παραμένουν ένα από τα κυριότερα αιτήματα του συνδικαλιστικού κινήματος αν και τα τελευταία χρόνια προστέθηκαν και τέτοια αιτήματα όπως η δημιουργία Ταμείων Ευρωμερίας, η βελτίωση του εργασιακού περιβάλλοντος, η Ασφάλεια και υγεία στους τόπους δουλειάς (ρυθμίστηκε νομοθετικά λόγω Ευρωπαϊκής Ένωσης όμως η πρακτική εφαρμογή όλων των κανονισμών ακόμη δεν επιτεύχθηκε).

Ο Πίνακας Αρ. 1 παρουσιάζει το ετήσιο ποσοστό αύξησης των απολαβών των εργαζομένων από το 1961 μέχρι σήμερα καθώς και το ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας.

Από τον Πίνακα φαίνεται πως κατά την προ του πραξικοπήματος και εισβολής περίοδο (1961-1973) ο μέσος όρος αύξησης των ονομαστικών απολαβών ήταν 7,0%, των πραγ-

ματικών απολαβών 5,2% και της παραγωγικότητας 5,5%.

Πρέπει εδώ να τονίσουμε το συνδικαλιστικό κίνημα ότι συνέδεε τις αυξήσεις των μισθών και των ημερομισθίων με την αύξηση της παραγωγικότητας γιατί θεωρούσε ότι το ύψος της ευημερίας μιας χώρας καθορίζεται μεταξύ άλλων και από το ύψος της παραγωγικότητας της εργασίας του λαού της. Στη δεκαετία όμως του '60 για τα απαράδεκτα χαμηλά ημερομίσθια (μέχρι £3) το συνδικαλιστικό κίνημα διεκδικούσε μεγαλύτερες αυξήσεις και η παραγωγικότητα δεν ήταν το μόνο κριτήριο.

Πρέπει επίσης να τονίσουμε ότι αυτή τη δεκαετία, το συνδικαλιστικό κίνημα πρόβαλλε τη θέση όπως λαμβάνεται άποψη όχι το γενικό ποσοστό της παραγωγικότητας αλλά το ποσοστό του κάθε τομέα παραγωγής της οικονομίας ξεχωριστά.

Να πως εξηγείται η θέση αυτή στην Έκθεση Δράσης της ΠΕΟ προς το 16ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας (18-21 Νοεμβρίου 1971) καθώς και η θέση ότι η παραγωγικότητα πρέπει να χρησιμοποιείται ως καθοδήγηση και όχι ως χειροπέδη.

«...Οι εισηγούμενοι την μέθοδο του ποσοστού της εν γένει εθνικής παραγωγικότητας παραγνωρίζουν το γεγονός ότι με το υπάρχον σύστημα βιομηχανικών εργατικών σχέσεων δεν είναι δυνατή η εντός ενός έτους υποβολή και διεκδίκησης αιτημάτων δι' όλους ανεξαιρέτως τους εργατοϋπαλλήλους της Νήσου. Η συνδικαλιστική

πειρά επιβεβαιώι ότι λόγοι αντικειμενικοί και υποκειμενικοί καθιστούν αδύνατον την εντός ενός έτους υποβολή, διεκδίκηση και ικανοποίηση αιτημάτων δια εργατοϋπαλλήλους πέραν του 30% ή το πολύ 40% του εργατικού δυναμικού. Εκτός εάν δια νόμου υποχρεωτικώς θα επιβάλλεται η παροχή των αυξήσεων και θα τιμωρούνται οι μη συμμορφούμενοι προς τον νόμο εργοδότη.

Θα εξηγήσωμεν τώρα τι εννοούμε όταν λέγουμε ότι το ποσοστόν αυξήσεως της εν γένει παραγωγικότητας πρέπει να χρησιμοποιείται ως καθοδήγησης και όχι ως χειροπέδη.

Ας υποθέσωμεν ότι διά το 1970 το ποσοστόν αυξήσεων της εν γένει παραγωγικότητας προβλέπεται 4%. Αν αποφασίσωμεν ότι εντός του 1970 ουδεμία αύξησης θα υπερβαίνει το 4% (ή σε εξαιρετικές μόνον περιπτώσεις το 5% ή το 6%) τότε αυτός ο αριθμός του 4% γίνεται χειροπέδη. Το ποσοστόν της εν γένει παραγωγικότητας πρέπει να χρησιμοποιηθή δια να δυνηθώμεν πρώτον να αποφασίσωμεν πόσον είναι το εις την διάθεσίν μας δια μισθούς και ημερομίσθια νέον ποσόν. Εάν το ολικόν ετήσιον ποσόν των μισθών και ημερομισθίων είναι, -δια λόγους επιχειρηματολογίας- £50 εκατ. τότε το νέος εις την διάθεσίν μας ποσόν ανέρχεται εις £2 εκατ. Εάν οι εργατοϋπάλληλοι οι οποίοι θα διεκδικήσουν εντός του 1970 αιτήματα έχουν συνολικόν ετήσιον εισόδημα £20 εκατ. τότε θα είναι δυνατή η παροχή αυξήσεων κατά μέσον όρον 10% και όχι 4%. Εάν το συνολικόν ετήσιον εισόδημα των είναι £15 εκατ. θα είναι δυνατή η παροχή αυξήσεων κατά μέσον όρον 13,3%.

Με τον τρόπον αυτόν το ποσοστόν της εν γένει εθνικής παραγωγικότητας χρησιμοποιείται ως καθοδήγησης.

Εάν δεν εφαρμοσθή η μέθοδος της καθοδηγήσεως, τότε η εργοδοτική τάξις θα καρπούται ετησίως τουλάχιστον το 50% του εις την διάθεσίν μας νέου ποσού και ενώ θα αποφασίζωμεν δια 4% αύξησην των εργατικών εισοδημάτων δεν θα έχωμεν ούτε 2%. Θα έχωμεν δηλαδή χειροτέρευσιν της κατανομής του εθνικού εισοδήματος εις βάρος των εργατοϋπαλλήλων...»

Βλέπουμε λοιπόν ότι το συνδικαλιστικό κίνημα την περίοδο αυτή

(α) λάμβανε υπόψη τον δείκτη της παραγωγικότητας στην υποβολή αιτημάτων, εκτός από τις περιπτώσεις των χαμηλόμισθων

(β) λάμβανε υπόψη το ποσοστό της παραγωγικότητας καλά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και αυτό μόνο για ένα έτος.

Στον πίνακα φαίνεται ότι οι εργαζόμενοι την περίοδο 1961-1997 πέτυχαν αυξήσεις στις πραγματικές απολαβές τους κατά μέσο όρο ίσες περίπου με την αύξηση της παραγωγικότητας (5,2% και 5,5% αντίστοιχα).

Κατά την περίοδο 1977-1990 ο μέσος όρος αύξησης των ονομαστικών απολαβών ήταν 14,2%, των πραγματικών απολαβών 7,3% και της παραγωγικότητας 4,0%.

Το Γενικό Συμβούλιο της ΠΕΟ στις 13/3/1976, στην απόφασή του για τους όρους εργασίας, απ' ενός διαπίστωσε πως

«εξέλειπε η ανάγκη περαιτέρω μείωσης των όρων εργασίας» και απ' ετέρου διευκρίνισε πως «Στόχος μας είναι η επάνοδος στους προ του πραξικοπήματος όρους εργασίας. Όμως, υπεγράμμισε η απόφαση, προωθώντας αυτό το στόχο δεν πρέπει ν' ανακόψουμε τη συντελούμενη οικονομική ανάκαμψη. Μεθοδεύοντας την εκπλήρωση του στόχου μας, ετονίζετο, κατ' ανάγκη και κατά κανόνα πρέπει να επιδιώξουμε σταδιακή επάνοδο στους προ του πραξικοπήματος όρους εργασίας. Είναι καλύτερα, έλεγε η απόφαση και για την εργατοϋπαλληλική τάξη, αν χρειασθεί, να καθυστερήσουμε στην επαναφορά των προπραξικοπηματικών όρων εργασίας, παρά ν' ανακόψουμε την ανακαμπτική τάση της οικονομίας, επιδεικνύοντας βιασύνη».

Αυτή η απόφαση του Γενικού Συμβουλίου, δείχνει με πόσο συναισθηση ευθύνη το συνδικαλιστικό κίνημα χειρίσθη το θέμα των όρων εργασίας της εργατικής τάξης στες πιο τραγικές στιγμές της πρόσφατης κυπριακής ιστορίας και πόσο η γραμμή και ταχτική της ΠΕΟ ευεργέτησε και την ίδια την εργατική τάξη, αλλά κι' ολόκληρη την οικονομία και τον πολιτικό μας αγώνα.

Με βάση αυτή την απόφαση εργάστηκε το συνδικαλιστικό κίνημα στη διάρκεια του 1976, όσον αφορά τη ρύθμιση των μισθών και άλλων όρων εργασίας.

Από χρονολογικής άποψης η επάνοδος στους μισθούς και άλλους όρους εργασίας που ίσχυαν προ του πραξικοπήματος ποικίλει για τους διάφορους κλάδους των εργαζομένων. Αυτό το προτσές κράτησε ολόκληρο το 1976 και τους πρώτους μήνες του 1977.

Την περίοδο και ιδιαίτερα τα έτη 1977-1983 η πολιτική που ακολούθησε το συνδικαλιστικό κίνημα ήταν όπως οι αυξήσεις στους μισθούς και τα ημερομίσθια υπερβαίνουν της παραγωγικότητας, σε μια προσπάθεια να βελτιωθεί το μερίδιο των εργαζομένων στο Εθνικό Εισόδημα που είχε μειωθεί κατακόρυφα λόγω των συνεπειών του πραξικοπήματος και της εισβολής.

Σ' αυτή την περίοδο το συνδικαλιστικό κίνημα λάμβανε υπόψη το ποσοστό αύξησης της Εθνικής Παραγωγικότητας και σε συμφωνία με τους εργοδότες υπολογίζετο ο μέσος όρος των τριών τελευταίων χρόνων.

Κατά την επόμενη υπό ανασκόπηση περίοδο (1991-2002) ο μέσος όρος αύξησης των ονομαστικών απολαβών ήταν 6,7%, των πραγματικών απολαβών 3,0% και της παραγωγικότητας 2,3%.

Τα έτη 1991, 1992 και 1993, εξετάζονται τα δεδομένα της οικονομίας το συνδικαλιστικό κίνημα αποφάσισε να διεκδικήσει αυξήσεις μισθών ουσιαστικά ψηλότερες του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας με στόχο να πετύχει αύξησης του μεριδίου της εργατικής τάξης στο εθνικό εισόδημα.

Στα επόμενα όμως χρόνια λόγω των προβλημάτων που παρουσίασε η οικονομία το συνδικαλιστικό κίνημα ανέστειλε το στόχο για περαιτέρω βελτίωση του μεριδίου της εργατικής τάξης στο εθνικό εισόδημα περιορίζοντας τις απαιτήσεις του στο ύψος της παραγωγικότητας.

Σημειώνουμε ότι το μερίδιο της εργατικής τάξης στο εθνικό εισόδημα το 1990 ήταν 46,3% ανέβηκε στο 50,4% το 1993 και σταθεροποιήθηκε εκεί, τα επόμενα χρόνια.

**Πίνακας Αρ. 1**  
**ΑΥΞΗΣΕΙΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ**  
**1961 - 2002 (%)**

ΕΤΗ	Αυξήσεις Απολαβών		Ρυθμός αύξησης παραγωγικότητας εργασίας
	Σε ονομαστικούς όρους	Σε πραγματικούς όρους	
1961-1973	7,0	5,2	5,5
1977	22,2	13,9	7,1
1978	22,8	13,3	7,1
1979	24,6	14,0	5,7
1980	25,9	10,9	1,3
1981	18,2	6,7	0,8
1982	17,5	10,4	3,1
1983	9,4	4,2	3,5
1984	9,1	2,9	4,8
1985	9,1	3,8	3,5
1986	5,3	4,0	2,5
1987	7,8	4,0	3,9
1988	7,8	4,2	3,5
1989	8,9	5,0	4,1
1990	9,5	4,7	4,5
1991	9,1	3,9	-0,1
1992	9,7	3,0	5,0
1993	9,1	4,0	0,8
1994	6,5	1,7	3,0
1995	6,1	3,4	2,6
1996	6,1	3,1	1,1
1997	6,6	2,9	2,4
1998	5,0	2,7	4,0
1999	4,8	3,0	2,7
2000	6,9	2,7	2,7
2001	5,1	3,1	2,1
2002	5,3	2,4	1,1

Πέραν όμως από τις αυξήσεις των βασικών (πραγματικών) μισθών, οι οποίες εξασφαλίζονται μέσω των συλλογικών συμβάσεων, οι εργαζόμενοι παίρνουν κάθε εξάμηνο το τιμαριθμικό επίδομα, το οποίο όπως αναφέραμε σ' άλλο ειδικό κεφάλαιο, διασφαλίζει την αγοραστική δύναμη των μισθών που υπονομεύονται από τις ήδη προηγηθείσες αυξήσεις των τιμών. Το Σύστημα της Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής (ΑΤΑ) άρχισε να λειτουργεί από την 1/3/1944 και επεκτάθηκε σ' όλους τους τομείς την δεκαετία του '50. Το Σύστημα αυτό αναστάληκε μετά το πραξικόπημα και την εισβολή-σαν μια θυσία και συμβολή των εργαζομένων στην αναστήλωση της καταστρεμμένης τότε οικονομίας μας. Το Σύστημα λειτούργησε ξανά το 1978 μετά από την ανάκαμψη της οικονομίας μας. Από τότε μέχρι σήμερα το τιμαριθμικό επίδομα έφθασε τις 239,14% πάνω στους βασικούς μισθούς των εργαζομένων.

**Μέσος Μισθός**

Από την έκδοση του Τμήματος Στατιστικής και Ερευνών «Labour Statistics» (1990, 1995, 2001) καταρτίσαμε τον πίνακα Αρ. 2 ο οποίος παρουσιάζει τον μέσο μηνιαίο μισθό για τα έτη 1980-2002. Για το μέσο μισθό ανδρών και γυναικών άρχισαν να δημοσιεύονται στοιχεία από το 1988, τα οποία επίσης και παραθέτομε.

**Όπως φαίνεται στον πίνακα ο μέσος μηνιαίος μισθός ανήλθε κατά το 2002 στις £767 σε σύγκριση με £172 το 1980 (ποσοστιαία αύξηση 346%).**

Για τους άνδρες το ποσό ανερχόταν στις £863 έναντι £638 των γυναικών. Δηλαδή οι γυναίκες έπαιρναν το 74% του μισθού των ανδρών.

Το 1988 ο μέσος μηνιαίος μισθός των ανδρών ήταν £375 και των γυναικών £233. Δηλαδή 14 χρόνια πριν οι γυναίκες έπαιρναν το 62% του μισθού των ανδρών.

Παρατηρούμε μια σημαντική βελτίωση που οφείλεται κυρίως στην ψήφιση του νόμου για ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας το 1989 που τέθηκε όμως σε εφαρμογή τρία χρόνια μετά. Τότε καταργήθηκαν οι όροι εργάτης-εργάτρια και το συνδικαλιστικό κίνημα άρχισε να διεκδικά για τις γυναίκες ψηλότερες αυξήσεις από τους άνδρες. Βέβαια αργότερα ψηφίστηκαν οι σχετικές οδηγίες της Ε.Ε. (76/207/ΕΟΚ & 79/7/ΕΟΚ), 86/378 (ΕΟΚ), ΟΔΗΓΙΑ 86/613/ΕΟΚ για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην απασχόληση, εκπαίδευση, σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης, προαγωγών κλπ.

Για να επέλθει πλήρης ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών πολλά ακόμη πρέπει να γίνουν και το συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει να πιέσει προς αυτή τη κατεύθυνση.

Πως συγκρίνονται τώρα οι δικοί μας μέσοι μισθοί μ' αυτούς των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Από την έκδοση «European Statistical Annex 2003» πήραμε τα ακόλουθα στοιχεία και προσθέσαμε και την Κύπρο:

**Μέσος Ακαθάριστος Μισθός**  
**στις χώρες της Ε.Ε. και στην Κύπρο (2002)**

Βέλγιο	2625
Δανία	3056
Γερμανία	2134
Ισπανία	1618
Ελλάδα	1348
Γαλλία	2333
Ιρλανδία	2479
Ιταλία	1960
Ολλανδία	2076
Αυστρία	2032
Πορτογαλία	1197
Φιλανδία	2206
Σουηδία	2347
Ηνωμένο Βασίλειο	2591
Μέσος όρος Ε.Ε.	2147
<b>Κύπρος</b>	<b>1304</b>

**Πίνακας Αρ. 2**  
**ΜΕΣΟΣ ΜΗΝΙΑΙΟΣ ΜΙΣΘΟΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ**  
**(1980-2002) (£)**

ΕΤΗ	ΜΕΣΟΙ ΜΙΣΘΟΙ		
	ΟΛΙΚΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
1980	172		
1981	195		
1982	227		
1983	250		
1984	264		
1985	279		
1986	291		
1987	309		
1988	329	375	233
1989	352	400	248
1990	384	436	283
1991	416	474	306
1992	456	520	344
1993	500	567	375
1994	532	599	407
1995	549	622	431
1996	563	637	449
1997	599	676	483
1998	614	692	496
1999	639	717	508
2000	692	768	556
2001	729	820	606
2002	767	863	638

Πηγές: Labour Statistics 1990, 1995, 2001

**Όπως φαίνεται ο μέσος μηνιαίος μισθός στην Κύπρο είναι μόλις το 61% του Κοινοτικού μέσου όρου, ενώ από τις χώρες-μέλη ξεπερνάμε μόνο τη Πορτογαλία.**

**Κατώτατος Μισθός**

Στους πλείστους τομείς της οικονομίας οι κατώτατοι μισθοί (μισθοί πρόσληψης) καθορίζονται μέσω των συλλογικών συμβάσεων που υπογράφουν οι συντεχνίες με τους εργοδότες.

Ωστόσο σε μερικούς κλάδους, του λιανικού εμπορίου και διαφόρων υπηρεσιών όπου η συνδικαλιστική παρουσία είναι αδύνατη, το θέμα των κατώτατων μισθών ρυθμίζεται νομοθετικά ύστερα από διαβουλεύσεις της κυβέρνησης των συντεχνιών και των εργοδοτών.

Το διάταγμα για τους κατώτατους μισθούς άρχισε να εφαρμόζεται από το 1974 και μέχρι το 1990 κάλυπτε μόνο τους κατώτερους γραφείας και τους πωλητές. Από το 1990 οι πρόνοιες του διατάγματος επεκτάθηκαν και καλύπτουν τις άλλες κατηγορίες εργαζομένων όπως είναι οι νοσηλευτικοί βοηθοί, οι παιδοκόμοι και οι σχολικοί βοηθοί.

Ο πίνακας Αρ. 3 παρουσιάζει τους κατώτατους μισθούς από το 1974 μέχρι το 2003. **Το 2003 ο μισθός πρόσληψης ήταν £318 ενώ μετά 6 μήνες αυξάνεται σε £340.**

Στην αναθεώρηση του διατάγματος λαμβάνεται υπόψη ο ρυθ-

μός πληθωρισμού και οι αυξήσεις των μισθών μέσω των συμβάσεων. Το Συνδικαλιστικό κίνημα, πάντως εισηγείται μεγαλύτερες αυξήσεις, δύσκολα όμως γίνονται αποδεκτές.

Η θέση μας είναι όπως πρέπει να επιμένουμε ούτως ώστε οι αυξήσεις να είναι μεγαλύτερες από τον πληθωρισμό και τις αυξήσεις μέσω συμβάσεων και ταυτόχρονα όπως το διάταγμα επεκταθεί και σε άλλες κατηγορίες εργαζομένων που δεν είναι οργανωμένοι σε συντεχνίες.

Στην Ευρώπη η έννοια των γενικών κατώτατων μισθών συναντάται στην πλειοψηφία των Ευρωπαϊκών χωρών με εξαιρέσεις το Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστρία, τη Σουηδία και τη Δανία. Ο μηχανισμός κατοχύρωσης τους είναι είτε η συλλογική διαπραγμάτευση (π.χ. Βέλγιο, Ελλάδα, Λουξεμβούργο) είτε ο νόμος που αποτελεί την συνεπέστερη πρακτική (π.χ. Γαλλία, Ολλανδία, Φιλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία).

Όσο αφορά το επίπεδο του κατώτατου μισθού η Κύπρος πολύ απέχει από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.

Για παράδειγμα ο κατώτατος μισθός στο Βέλγιο είναι 1163 Ευρώ, στη Γαλλία 1126, στην Ιρλανδία 1009, στο Λουξεμβούργο 1290 στην Ολλανδία 1207, στο Ηνωμένο Βασίλειο 1124 ευρώ. Ο μέσος κοινοτικός όρος ανέρχεται σε 1000 ευρώ έναντι 578 ευρώ της Κύπρου!

**Πίνακας Αρ. 3**  
**ΚΑΤΩΤΑΤΟΙ ΜΙΣΘΟΙ 1974-2003**

ΕΤΟΣ	ΜΙΣΘΟΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ £	ΑΥΞΗΣΗ ΣΕ %	ΜΕΤΑ ΑΠΟ 6 ΜΗΝΕΣ £	ΑΥΞΗΣΗ ΣΕ %
1977	30.00	30.40	33.00	26.90
1979	40.00	33.30	45.00	36.40
1981	55.00	37.50	61.00	35.40
1982	66.00	20.00	72.00	18.00
1983	76.00	15.10	83.00	15.30
1984	83.50	9.80	91.50	10.20
1985	94.00	13.80	103.00	12.50
1986	102.00	8.50	111.00	7.70
1987	107.50	5.40	116.00	4.50
1988	114.00	6.00	123.00	6.00
1989	122.00	7.00	132.00	7.30
1990	132.00	8.20	143.00	8.30
1991	148.00	12.00	160.00	11.90
1992	166.00	12.20	180.00	12.50
1993	182.00	9.60	197.00	9.40
1994	200.00	9.90	217.00	10.10
1995	216.00	8.00	234.00	7.80
1996	225.00	4.20	243.00	3.80
1997	236.00	4.89	255.00	4.94
1998	248.00	5.08	268.00	5.10
1999	257.00	3.63	278.00	3.73
2000	266.00	3.50	287.00	3.24
2001	280.00	5.26	303.00	5.57
2002	294.00	5.0	318.00	4.95
2003	318.00	8.16	340.00	6.92



# Μια επιλοκόπηση του παρελθόντος και παρόντος της Τουρκοκυπριακής Αριστεράς

Tyu Ahmet An  
Μετάφραση: Θάσος Χριστοφίδης

## Α. Οι πρώτοι Τουρκοκύπριοι Αριστεροί

Καθ' όλη τη διάρκεια των νικηφόρων ημερών της Επανάστασης στη Ρωσία, οι δυο κύριες Εθνικές κοινότητες της Κύπρου; Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, ζούσαν κάτω από το καθεστώς της Βρετανικής Αποικιοκρατίας. Στην Κύπρο, το ξάπλωμα της αριστερής σοσιαλιστικής ιδεολογίας της Οκτωβριανής Επανάστασης, έφθασε κύρια μέσα από τα τρέχοντα ιδεολογικά ρεύματα της Ελλάδας. Στη Λεμεσό, την περίοδο 1915-1917, διαμορφώθηκε μια πολιτική κίνηση που ξεκίνησε από τρεις Ελληνοκύπριους με την Κυκλοφορία της διμηνιαίας έκδοσης με την επωνυμία «ΠΥΡΣΟΣ».

Το Κομμουνιστικό Κίνημα απαίτησε στις αρχές του 1924, τη διαγραφή των δανείων των φτωχών αγροτών, τη δημιουργία μιας Αγροτικής Τράπεζας και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας για τους εργάτες με την προώθηση μιας προοδευτικής νομοθεσίας ξεκινώντας με τη μείωση των ωρών εργασίας από 12-14 την ημέρα σε 8 ώρες.

## ΤΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ

Τον Γενάρη του 1924 ο «ΠΥΡΣΟΣ» αυτοπροσδιορίστηκε σαν το επίσημο όργανο του Κομμουνιστικού Κόμματος το οποίο επρόκειτο σύντομα να εμφανισθεί επίσημα. Στη συνέχεια οι Κομμουνιστές από την πρώτη του Γενάρη 1925 ξεκίνησαν την έκδοση του δεκαπενθήμερου έντυπου «Νέος Άνθρωπος», και ακολούθως, μετά από μυστικές συνεδριάσεις, ανακοίνωσαν επίσημα στις 16 Αυγούστου 1926 την ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος Κύπρου.

Στο πρώτο Πρόγραμμα του Κ.Κ.Κ. έγινε συγκεκριμένη αναφορά στους Τουρκοκύπριους και ζήτησε την ενδυνάμωση της κοινής δράσης και συνεργασίας μαζί τους ενάντια στον Ιμπεριαλισμό που καθοριζέτο σαν ο κοινός εχθρός ολόκληρου του πληθυσμού του νησιού, Ελλήνων, Τούρκων, Αρμενίων κ.λπ. και απαιτούσε τη μείωση του Εθνικού σωματισμού.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχου-

με, οι σχέσεις του Κομμουνιστικού Κόμματος Κύπρου με τους Τουρκοκύπριους ήταν περιορισμένες. Υπήρχαν διαφορές επίσης στην προσέγγιση του Κ.Κ.Κ., που απαιτούσε πρώτα την ανεξαρτησία και μετά την αυτονομία, με τους Ελληνοκύπριους εθνικιστές που απαιτούσαν την Ένωση του νησιού με την Ελλάδα. Αυτή η κατάσταση δεν βοήθησε τη διαμόρφωση ενός ενωμένου αντι-ιμπεριαλιστικού μετώπου και έτσι οι σχέσεις με τους Τουρκοκύπριους εργαζομένους για διάφορους λόγους δεν μπορούσαν να προχωρήσουν. Ίσως ένας από τους κυριότερους λόγους ήταν ότι δεν υπήρξε σχεδόν καμιά δημοσίευση στην Τουρκική γλώσσα οι θέσεις του Κ.Κ.Κ. για τον Επιστημονικό Σοσιαλισμό, πράγμα που θα βοηθούσε σημαντικά τους Τουρκοκύπριους γιατί την περίοδο αυτή οι ιδεολογικές και πολιτιστικές εκρροές από την Τουρκία ήταν περιορισμένα σημειώνοντας μάλιστα το γεγονός ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα της Τουρκίας προγράφηκε από το 1923 και η μόνη νόμιμη ιδεολογία την περίοδο αυτή ήταν ο Κεμαλισμός.

Η ανάπτυξη της πολιτικής και κύρια της οικονομικής συνείδησης των Τουρκοκυπρίων εργαζομένων έγινε εφικτή στα τελευταία χρόνια λόγω των δραστηριοτήτων των Τουρκοκυπριακών Συνδικάτων και του Τουρκοκυπριακού Κλάδου της ΠΕΟ. (βλ. Kemal Cankat. Οι επιρροές της Οκτωβριανής Επανάστασης στην Πολιτική Οργάνωση της Εργατικής Τάξης της Κύπρου, Εφημερίδα Zöz, 6-17 Νοεμβρίου 1987).

Στις αρχές του 1930, οι Τουρκοκύπριοι εργάτες οργανώθηκαν στη Συντεχνία των εργαζομένων στις κατασκευές και δραστηριοποιήθηκαν στις πρώτες απεργίες στη Λεμεσό. Είχαν επίσης συμμετοχή στον σχηματισμό του «Κέντρου Εργαζομένων της Λεμεσού». Επιπλέον, ένας από αυτούς, ο Hasan Hilmi από το Κοιλάνι, καταδικάστηκε από το Δικαστήριο Λεμεσού το 1933 λόγω των «ανατρεπτικών» δραστηριοτήτων του και της προώθησης της «κομμουνιστικής προπαγάνδας». (Χρόνος, Λευκωσία, 4/10/1933). Ο Γιάννης Λεφκής,

ένας από τους ιδρυτές του Κ.Κ.Κ. και πρωτοπόρους της σοσιαλιστικής ιδεολογίας στην Κύπρο, θυμάται ένα προοδευτικό Τουρκοκύπριο με το όνομα Mustafa, που εργαζόταν στην Αντιπροσωπεία των Ταχυδρομικών Γραμμάτων Hidieraf, που μετάφρασε το Καταστατικό του Κέντρου Εργαζομένων Λεμεσού, από τα ελληνικά στα τουρκικά. Ο Mustafa αργότερα μετανάστευσε στην Τουρκία όπου και εργάστηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών. (βλ. Μιχάλης Μιχαηλίδης «Η Τουρκική Εργατική Τάξη της Κύπρου και το Κυπριακό Εργατικό Κίνημα 1920-1963, στην Κυπριακή Επιθεώρηση, Φθινόπωρο 1993, Λευκωσία).

Δεδομένης της ανεργίας και της φτώχειας στην Κύπρο, σε συνδυασμό με την παγκόσμια οικονομική κρίση του καπιταλισμού που βρισκόταν στο ψηλότερο της σημείο, οι μάζες εστρέφοντο στο κίνημα του σοσιαλισμού, η Βρετανική αποικιοκρατία στην προσπάθειά της να ανακόψει το κίνημα της αριστεράς, απαγόρευσε ορισμένα βιβλία σοσιαλιστικής ιδεολογίας και προχώρησε σε αλλαγές στο Ποινικό Δίκαιο. Μετά την εξέγερση των Οκτωβριανών του 1931, που έγινε από Ε/Κύπριους εθνικιστές, η Βρετανική Αποικιοκρατία απαγόρευσε τις πολιτικές δραστηριότητες και με συνταγματική ρύθμιση καταργήθηκε το Νομοθετικό Συμβούλιο. Τον ίδιο χρόνο δημοσιεύθηκε στην Τ/Κ εφημερίδα Zöz ένα άρθρο με τον τίτλο «Εκείνοι που αφήνουν το κοπάδι είναι καταδικασμένοι να φαγωθούν από το λύκο». Από το γεγονός αυτό συμπεραίνεται ότι ορισμένοι Τ/Κ αριστεροί είχαν συμμετοχή σε πολιτικές δραστηριότητες. «Στις τελευταίες δύο εβδομάδες οι κομμουνιστές κυκλοφορούσαν φυλλάδια στη Λευκωσία καθώς επίσης και σε άλλες περιοχές και προσκαλούσαν τους Εργάτες στο Μπολσεβικισμό. Δεν θα αναλύσουμε ή δε θα υποστηρίξουμε τις δηλώσεις που εκδίδονται από τους κομμουνιστές αλλά θα ασχοληθούμε μόνο με τους Τ/Κ που είχαν τις υπογραφές τους μαζί με τους υπόλοιπους και θα εξηγήσουμε την άποψη και την πεποίθησή μας γι'

αυτό.

Δεν ξέρουμε αυτούς που προσεγγίστηκαν και αναμίχθηκαν με τους κομμουνιστές. Αλλά εν πάσει περιπτώσει υπάρχουν και είναι εκεί και μας έχουν εξοργίσει με τη συμπεριφορά τους και μας έχουν εμπλέξει σε μια πολύ επικίνδυνη κατάσταση...

Αν ορισμένοι απαιδευτοί Τ/Κ που δεν μπορούν να εκφράσουν τους ίδιους τους εαυτούς τους, παρασύρθηκαν από την προπαγάνδα των κομμουνιστών, εγκαταλείποντας την ενότητά μας, η Κοινότητα μας δεν έχει καμιά ενοχή και ευθύνη. Αν υπάρχει μια ευθύνη, είναι σ' αυτούς που μας εγκατέλειψαν και παραστράτησαν στη σκοτεινή διαδρομή και δεν έχουμε καμιά αμφιβολία ότι θα φαγωθούν από τους λύκους μιας και εγκαταλείψανε το κοπάδι». (13 Αυγούστου 1931).

## Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΝ Τ/Κ ΕΡΓΑΤΩΝ ΣΕ ΧΩΡΙΣΤΕΣ ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ

Όταν η Βρετανική αποικιακή κυβέρνηση επέτρεψε την ίδρυση πολιτικών κομμάτων το 1941, το οποίο δρούσε μέχρι τότε παράνομα, συνέχισε τις δραστηριότητες του κάτω από το όνομα ΑΚΕΛ (Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού) που διαμορφώθηκε στις 14 Απριλίου 1941, εντός ενός νόμιμου καθεστώτος πλέον για τις αποικιοκρατικές αρχές. Στο δεύτερο Συνέδριο του ΑΚΕΛ, στις αρχές του 1943, υιοθετήθηκε η πολιτική της «Ένωσης» πράγμα που ξεκίνησε τη δυσκολία συνεργασίας πλέον Τ/Κ και Ε/Κ σε συνδικάτα και πολιτικές κινήσεις. Αυτός είναι και ο λόγος που η πρώτη Τ/Κ Συντεχνία ιδρύθηκε στις 27 Δεκεμβρίου του 1942.

Αυτή η πρώτη ξεχωριστή συντεχνία σε εθνική βάση ξεκίνησε με την αποχώρηση 12 Τ/Κ Ξυλουργών από την Ε/Κ συντεχνία κάτω από την ηγεσία του Niyazi Dagli, διευρύνθηκε αργότερα με την αποχώρηση εκατοντάδων Τ/Κ από την ΠΕΟ, κάτω από την ηγεσία του Hasan Samaz στις 13 Αυγούστου 1944. Φθάνοντας στο έτος 1945 ο αριθμός των Τ/Κ που ήταν οργανωμένοι στην Τ/Κ συντεχνία έφθασε τους 843.

(συνεχίζεται)

Εξ ἀρχῆς μὲν ἔ παρόντων ἕως καὶ ἕως τῆ σήμερον  
 ἡμερῶν τῆ ἡμερῆς ἐπίσημον τροφήν, ψημάλτων ἀσπιδόντων, καὶ τῶν  
 τοῖς γενναίοις ἑλβετοῖς φιλαμθρώπων φιλοξενιθείτες, πάλιν  
 δε' ἐξ ὅτου ἐπιπέψαμι ἡμερῆς τῆ φιλίῃ ἡμῶν πατρίδα οὐκ ἔχορτες, καὶ  
 πάλιν ἀντί τῶν ἀμαρτιῶν ποριθεῖται, ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι  
 ἕλητες χάρις διὰ τῆ γραμμάτων τῆ τοῖς ἡμέας οὐρεμετήσια ἀποδί-  
 δομεν, καὶ ἐνχομεθα τῶ παρτοδιώμω θεῷ παρεχῶν ἀντί τῶ ἀποχῶν.  
 οὐν εὐτυχίας τε καὶ εἰρήνης, εὐπορίας παρτός ἀγαθῶ, ἀνώριον μὲν ἐλευ-  
 θερίας, ἀγίρατον ὁμόνοια, πεφάρους, δε' ἀρετῆς, δῶρα δε' ἀμάρατα  
 πολυχρόνων τεχνῶν τε καὶ ἐπιτημῶν, καὶ οὐράνιον βοήθεια.  
 ἐν Σερέθῃ, τῆ καὶ μαῖς, ἀ ὠ κ γ.

Αυτόγραφο Α. Κάλβου, 1823

Γύρω από την άγνωστη ωδή  
 «Ελπίς πατρίδος»  
 του Ανδρέα Κάλβου  
 και τις κυπριακές συμβολές  
 στη μελέτη του έργου του.

Γιώργος Κ. Μάργης,

τις μέρες μας γίνεται αισθητή μια κινητικότητα έντονη και εποικοδομητική στα περί τον Ανδρέα Κάλβο (1792-1869) δεδομένα. Ενδεικτικά αναφέρω ότι απασχολούν τους ερευνητές οι αισθητικές, κοινωνικές και ιδεολογικές αιτίες του ιδιόμορφου (μερικού;) «αποκλεισμού» του στο διάστημα 1826-1852 από την εκπαιδευτική και πνευματική ζωή της Κύπρου (Σωτ. Καψάσκης), η σχέση με την Επτανησιακή Σχολή (Ευρ. Γαραντούδης, Μ. Βίττι), η γλώσσα (Π.Δ. Μαστροδημήτρης, Χρ. Καραντζή) και η ποιητική του τέχνη (Ν. Βαγενάς, Κ.Σ. Κασσίνης, Ελένη Πολίτου-Μαρμαρινού, Γ. Δάλλας). Δημοσιεύονται επιστολές και έγγραφα (Φ.Α. Δημητρακόπουλος, Γ. Ανδρειωμένος, Ν. Κουρκουμέλης, Βασ. Μπόμπου-Σταμάτη). Εκδίδονται και επαυκιδιδονται ποιητικά έργα (Γ. Δάλλας, Γ. Ανδρειωμένος, Β. Bouvier), όπως και το φιλοσοφικό credo και οι πανεπιστημιακές διδασχές του στην Ιόνιο Ακαδημία (Παν. Δ. Αλιπράντης). Γνωστοποιούνται το διαβατήριο και τα φυσιογνωμικά του δεδομένα (Σπ. Ι. Ασδραχάς).

Και τώρα, το ποίημα «Ελπίς πατρίδος». Έρχεται στο φως από τον Λεύκιο Ζαφειρίου και θα δημοσιευτεί προσεχώς, αυτή η ποιητική σύνθεση στην οποία, όπως διαφαίνεται από τον τίτλο της, θα πρέπει να δεσπόζει το απελευθερωτικό πρόταγμα. Ίσως ακόμη... «αγνοούμε» πολλά για τον Ανδρέα Κάλβο!...Αλλά πάντα υπάρχει στο έργο και στη δράση του διανοητή αυτού «κάτι» που τον πάει ακμαίο και πέρα από τις όποιες σημερινές σχολικές προσεγγίσεις του καρβικίου έργου μέσα από τα ματογυάλια των «εθνικών προδιαγραφών» και των «επίσημων» ιστορικών θεωρήσεων. Πιο πέρα και από την αντίληψη για τον μεταφυσικό ιδεαλιστή που προέβαλε η ομάδα των κατεστημένων στοχαστών με κύρια έκφραση τη μελέτη «Κάλβος, ποιητής της ιδέας» του Κωνσταντίνου Τσάτσου. Είναι η ρωμαλέα πολιτική ποίηση, ο ευρωπαϊκή πνοή στον προσανατολισμό του ως διανοούμενου, η έμπνευσή του από το ρουσσικό φιλοσοφικό στοχασμό και τις γαλλικές επαναστατικές αρχές «Ελευθερία-Αρετή-Αδελφότητα- Δικαιοσύνη», η ανάμειξή του στο επαναστατικό κίνημα των Καρμπονάρων της Ιταλίας και οι

διώξεις του, ο δημοκρατισμός και ο ριζοσπαστισμός της σκέψης του, η γνήσια καταδίκη της κοινωνικής αδικίας και της εθνικής-πολιτικής τυραννίας στα δημιουργήματά του. Αυτά που ερεύνησε και έφερε στο φως σε δύσκολους καιρούς ο Κ. Πορφύρης με τη μελέτη «Ο Κάλβος Καρμπονάρος» και με άλλες εργασίες. Αυτά που πάντα ενθουσίαζαν μερίδα των Κυπρίων. Για όλους, λοιπόν, είναι χαρά που τίθεται και πάλι πανηγυρικά, αντί της βιαστικής τελείας, μία άνω τελεία στην έρευνα για τον Επτανήσιο διανοητή και ποιητή Ανδρέα Κάλβο, για τη λογοτεχνία και τη γνώση του παρελθόντος.

Ιδού, λοιπόν, που η Κύπρος συμβάλλει και πάλι στη συζήτηση και τη μελέτη για το έργο του Α. Κάλβου. Μια προσέγγιση που εκκινεί από τους αδελφούς Ν. και Μ. Δ. Φραγκοῦδη (1887 και 1910), περνά από την Περσεφόνη Παπαδοπούλου (1913 και 1917), με τις μελέτες των Αντ. Ιντιάνου (1938, 1960) και Σ.Α. Σωφρονίου, τα δημοσιεύματα στους Καιρούς της Κύπρου (1960), στα Κυπριακά Χρονικά (1960) και τα αφιερώματα της Νέας Εποχής στην Επανάσταση του 1821 (1961, 1962, 1971 φτάνει στην έκδοση των ποιητικών απάντων του Α. Κάλβου από τον Επτανήσιο λόγο της Λευκωσίας Σπ. Μυλωνά (1992) και το αριστουργηματικό αφιέρωμα του λευκωσιότικου περιοδικού Σημείο (τχ. 1, 1992, με τις κυπριακές συνεργασίες των Λ. Ζαφειρίου, Μ. Πιερή, Λ. Παπαλεοντίου). Και μάλιστα αποφασιστικά, αφού πολύχρονη έρευνα, ψηφιακή δικτύωση και συγκυρία ευνοϊκή συνέτειναν στην εύρεση αυτού του ποιήματος- του σημαντικότερου, ίσως, λογοτεχνικού ντοκουμέντου των τελευταίων χρόνων. Πρόκειται για λανθάνον τυπωμένο ποίημα σαράντα στίχων του Ανδρέα Κάλβου, που περιέχεται σε αβιβλιογράφητη έκδοση των αρχών του 19ου αιώνα και την οποία εντόπισε ο ποιητής και φιλόλογος του Εσπερινού Γυμνασίου Λευκωσίας Λεύκιος Ζαφειρίου, με τη βοήθεια του 17χρονου μαθητή Τεύκρου Χαχολιάδη στην «πλοήγηση» εντός του Διαδικτύου, και ανέσυρε από τα βιβλιοστάσια της Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης της Γλασκόβης στις αρχές Αυγού-



Samuel Bagster (1772-1851)  
 Εκδότης θεολογικών έργων  
 Φίλος του Α. Κάλβου

στου. Οι πληροφορίες και οι φιλολογικές παράμετροι, που σχετίζονται με την ανεύρεση της άγνωστης ωδής του Α. Κάλβου, παρουσιάστηκαν εκτενώς στο κεντρικό δελτίο ειδήσεων του 1ου Τηλεοπτικού Προγράμματος του Ρ.Ι.Κ. (Κυριακή, 17 Αυγούστου 2003). Το ποιητικό έργο, ο πολυκύμαντος βίος και οι ευρωπαϊκοί πνευματικοί ορίζοντες του «Ζακυνθοκορφιάτη» Α. Κάλβου ερευνούνται από τον Λ. Ζαφειρίου, για τη σύνταξη και έκδοση του αναλυτικού Χρονολογίου Ανδρέα Κάλβου. Αυτή η ερευνητική δραστηριότητα επιστέφθηκε τη συγκεκριμένη στιγμή, με τρόπο συγκινητικό, με την ανακάλυψη του εξαφύλλου έντυπου που ελάνθανε δεμένο σε ένα τόμο ανάμεσα σε τέσσερα -πέντε άλλα έντυπα. Το έντυπο εκδόθηκε από τον Λονδρέζο εκδότη της εποχής Samuel Bagster (1772-1851), φίλο και συνεργάτη του Κάλβου σε τουλάχιστον τέσσερις γνωστές εκδόσεις θεολογικού και φιλολογικού περιεχομένου, ανάμεσα στα 1820-1822.

Στην πρώτη σελίδα αναγράφεται ο πλήρης τίτλος της ποιητικής σύνθεσης: «Ελπίς πατρίδος. Ωδή εν τη των νυν Ελλήνων διαλέκτω. Αωιθ' [=1819]. London. Samuel Bagster». Το έντυπο φυλλάδιο των έξι φύλλων (κάθε δεύτερη όψη τους είναι λευκή) εκτυπώθηκε με ελληνική κε-

φαλογράμματη γραφή (βλ. και Όλγας Σελλά, «Άγνωστο ποίημα του Κάλβου, στο φως», εφημ. Η Καθημερινή 15-16 Αυγ. 2003).

Μετά τις σελίδες του τίτλου και του ψευδοτίτλου εκτείνεται η αφιερωματική επιστολή του ποιητή προς τον κόμη Γκίλφορντ (Frederick North, 5th Earl of Guilford, 1766-1827).

Ακολουθούν, σύμφωνα με τις δημοσιευμένες ενδείξεις, οι δέκα τετράστιχες στροφές της ωδής «Ελπίς πατρίδος». Στην πρώτη στροφή της ωδής ο ποιητής, ενδιαφερόμενος για την υπόδουλη πατρίδα, εισάγει την ποιητική απόπειρά του, η οποία λαμβάνει την πρώτη έντυπη μορφή στην ομιλούμενη γλώσσα της εποχής:

«Ευλαβώς τρέμων,  
ρίπτω πρώτην βολάν τα δάκτυλα  
επί την αργυρόχορδον  
πάτριον κιθάραν».

Το χαμένο ποίημα του Κάλβου περιήλθε στα τέλη του 19ου αιώνα στην Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη Γλασκώβης, αφού διασώθηκε στη συλλογή Άγγλου συλλέκτη, του οποίου πιθανόν οι δραστηριότητες να διασταυρώθηκαν με αυτές του Έλληνα διανοούμενου Κάλβου, του Γκίλφορντ, του φιλέλληνα βουλευτή Μονκ ή κυρίως του S. Bagster.

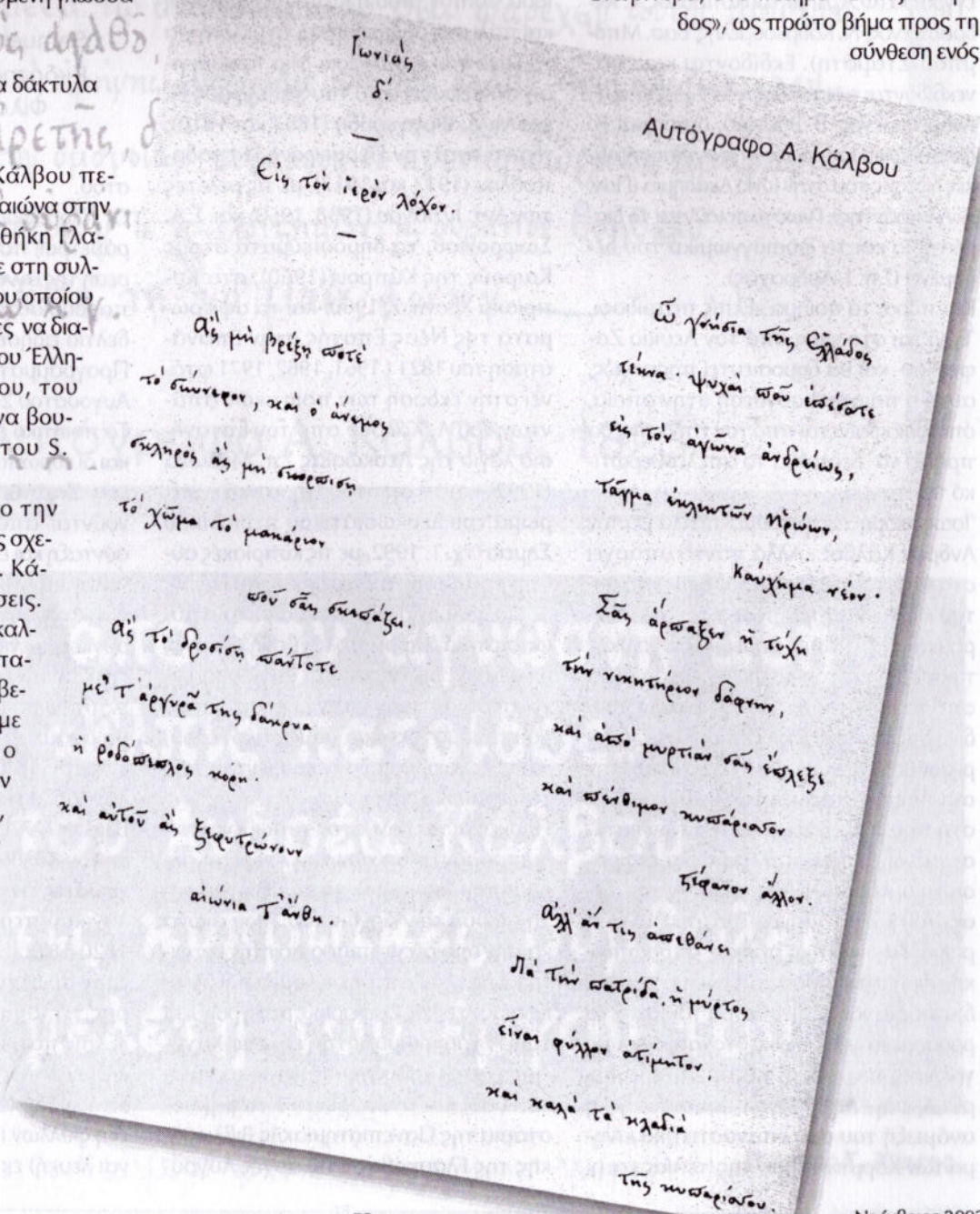
Η λήθη συνόδευσε τόσο την έντυπη έκδοση όσο και τις σχετικές μ' αυτήν ενδείξεις. Κάποτε έθρεψε και συγχύσεις. Στο παρελθόν ένα άλλο καλβικό κείμενο, το «Απόσπασμα άτιτλου ποιήματος», βεβιασμένα συσχετίστηκε με το λανθάνον ποίημα που ο Κάλβος αφιέρωσε στον Γκίλφορντ. Η διασπορά, οι υπεξαιρέσεις επιστολών και χειρογράφων από κατασταλτικούς μηχανισμούς, οι απώλειες και η καταστροφή που υπέστησαν κατά καιρούς τα αρχεία του, όσο ζούσε ο ποιητής και μετά το

θάνατό του, δυσκόλεψαν τη γνωστοποίηση ακόμη και των στοιχείων που έδωσε ο ίδιος για το ολιγοσελίδο έντυπο («φυλλάδα», κατά την ορολογία της εποχής που χρησιμοποιεί κι ο δημιουργός).

Το 1814 συγκροτήθηκε ως βρετανικό προτεκτοράτο το «Κράτος των Ηνωμένων Ιονίων Νήσων», με ενέργειες του εμπνευσμένου Γκίλφορντ το 1823 εγκρίθηκε η ίδρυση της Ιονίου Ακαδημίας. Συγκροτήθηκαν προπαρασκευαστικά μαθήματα και το 1824 άρχισε να λειτουργεί συστηματικά στην Κέρκυρα αυτό το πρώτο ελληνικό πανεπιστημιακό ίδρυμα. Ο Α. Κάλβος, αφού

εκδίδει τις ελληνικές ωδές του στη Λύρα (Γενεύη, 1824) και τα Λυρικά (Παρίσι, 1826), επιστρέφει στην επαναστατημένη Ελλάδα και τον Αύγουστο του 1826 εγκαθίσταται στην Κέρκυρα. Προλαμβάνεται ως βοηθός καθηγητής ιταλικής λογοτεχνίας στην πρώτη από τις τρεις καθηγεσίες του (1827). Η έναρξη των μαθημάτων του στην Ακαδημία καταγράφεται στις 22 Φεβρουαρίου / 6 Μαρτίου 1827. Διδάσκει φιλοσοφία στη δεύτερη (1836-37) και τρίτη καθηγεσία (1840-41). Αναχωρεί οριστικά για το Λονδίνο και το Λάουθ, μέσω Τεργέστης στις 27 Νοεμβρίου 1852.

Ενωρίτερα, στο ποίημα «Ελπίς πατρίδος», ως πρώτο βήμα προς τη σύνθεση ενός



ποιήματος και «την καλλιέργειαν της γλώσσης και την υψηλοφροσύνην του έθνους διατεινόμενος», ο ποιητής αναφέρεται στις επιστολές της 21ης και 30ης Νοεμβρίου του 1819, επεξηγώντας και τους λόγους της αφιέρωσής του στον Γκίλφορντ. Όπως αποδεικνύουν και οι επιστολές, η αναπτυσσόμενη γνωριμία με τον κόμη Γκίλφορντ, η εκτίμηση για τη φιλελληνική πνευματική δράση του, ο ενθουσιασμός για το διορισμό αυτού με βασιλική απόφαση στη θέση του «Άρχοντος της Παιδείας» και «Αρχιεπιστάτου» της Ιονίου Ακαδημίας το 1819, παρακίνησαν τον Κάλβο στην αφιέρωση του ποιήματος «Ελπίς πατρίδος».

Οι επιστολές με τις ενδείξεις για το ποίημα σώθηκαν από τμήμα του Αρχείου Γκίλφορντ, το οποίο απέκτησε το 1981 η ιστορική Αναγνωστική Εταιρεία της Κέρκυρας, και δημοσιεύτηκαν με εκτενή σχολιασμό από τον πανεπιστημιακό Πάνο Καραγιώργο το 1982 («Άγνωστα γράμματα του Κάλβου», Δελτίο της Αναγνωστικής Εταιρείας Κέρκυρας, αρ. 9, 49-78). Αυτός από τότε, στηριγμένος στο περιεχόμενο των επιστολών, διαπιστώνει την εκτύπωση της ποιητικής «φυλλάδας». Αλλά, μη γνωρίζοντας το περιεχόμενό της, θεωρεί πιθανή και κάποια σχέση της με το «Απόσπασμα άτιτλου ποιήματος», που είχε ήδη φέρει στο φως από το 1960 ο Μ. Βίττι. Επιπλέον, ανάμεσα στους ερευνητές (Π. Καραγιώργος, Γ. Δάλλας, Ν. Βαγενάς, Στεφ. Διαλισμάς), που θεωρούν δεδομένη την έκδοση ξεχωριστής ποιητικής σύνθεσης, συμπεριλαμβάνεται ο Λ. Ζαφειρίου (περ. Σημείο 1, Λευκωσία 1992, σ. 120), του οποίου η επίμονη αναζήτηση δικαιώνεται από τις εξελίξεις.

Η αξία και η σημασία της πρώτης, προς το παρόν, γνωστής έντυπης ποιητικής σύνθεσης του Α. Κάλβου στην ελληνική γλώσσα είναι πολλαπλή. Αυτή υπερβαίνει την ενσωμάτωση ενός ακόμη σπάνιου εντύπου στην ελληνική βιβλιογραφία του αρχόμενου 19ου αιώνα. Εμπλουτίζει την εργογραφία του ποιητή και την Επτανησιακή λογοτεχνία μ' ένα σημαντικό έργο. Χωρίς να επικφέρει δραματικές μεταστροφές στα ως τώρα ερευνητικά πορίσματα, οπωσδήποτε η προσθήκη της ωδής «Ελπίς πατρίδος» στο ποιητικό σύμπαν του Κάλβου, θα υποχρεώσει τους μελετητές σε επανατο-

ποθετήσεις ιστορικού γραμματολογικού και συγκριτικού περιεχομένου, στην αντιμετώπιση κενών της έρευνας αναφορικά με τη γλωσσική, μετρική και θεματική πρωτοτυπία του Α. Κάλβου, ίσως και όσον αφορά στη σχέση του με την Επτανησιακή Σχολή.

Ο ποιητής και πολίτης Κάλβος έζησε ως διανοούμενος, συμμετοχος σε ευρωπαϊκές πρωτοποριακές κοινωνικές και ιδεολογικές κινήσεις υπέρ των καταπιεζόμενων στις αρχές του 19ου αιώνα, εκφραστής επί δεκαετίες ενός δημοκρατικού πολυπολιτισμικού ρεύματος και του αγωνιζόμενου για εθνική αποκατάσταση νέου ελληνοισμού. Σε σχέση με αυτά εντοπίζεται μια ορισμένη ανελαστική περιοδολόγηση ή και γενικευτική αξιολόγηση της σκέψης και του έργου του (ευδιάκριτη ακόμη και σε λαμπρές εργασίες), η οποία απολυτοποιεί τις ιταλικές επιδράσεις ή επιμένει σε μια στροφή του ενδιαφέροντός του προς την Ελλάδα με δήθεν αργοπορία. Από τη δημοσίευση της ωδής «Ελπίς πατρίδος» θα επέλθουν, άραγε, αναθεωρήσεις σε ορισμένες τέτοιες απόψεις; Ο Κάλβος θα αποδειχθεί ευαίσθητος δέκτης των παθημάτων του χειμαζόμενου νέου ελληνοισμού, με ανάλογες εμπνεύσεις και ποιητικές επεξεργασίες πριν από την Επανάσταση του 1821;

Με το ποίημα «Ελπίς πατρίδος» επιβεβαιώνεται ότι δεν πρέπει αυθαίρετα να τίθενται στεγανά στη μελέτη της δημιουργικής σκέψης του Κάλβου, αφού η συστηματική έγνοια και ενασχόληση με την ελληνική γλώσσα, τον πολιτισμό, την Απελευθέρωση δεν αρχίζει από το 1817-1819, αλλά από νωρίτερα. Οριμάζει τότε και οδηγεί, μεταξύ άλλων, στην ποιητική σύνθεση «Ελπίς πατρίδος», προετοιμάζοντας τις υπόλοιπες ωδές του.

Είναι ευτυχές το ότι αναθερμαίνονται οι συζητήσεις στα πλαίσια της ιστορίας της λογοτεχνίας, της ιστορίας των κοινωνικών και αισθητικών ιδεών. Οι «θερμοί θιασώτες» του έργου και του βίου του Α. Κάλβου («διαβασμένοι ή αδιάβαστοι», υπενθυμίζει ο Μ. Βίττι), με την αγάπη και τον παλμό τους, τα τελευταία χρόνια δίνουν επιτυχώς τη μάχη με τη λήθη και το χρόνο, εμμένοντας στην προβολή του ζείδωρου καλβικού έργου.

### Ωδή στον Ανδρέα Κάλβο

Λεώνιου Ζαφειρίου

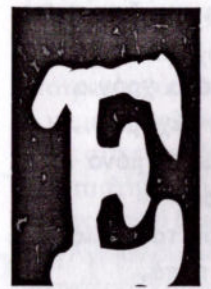
Και επόμενιν η χώρα ως έρημη και ήταν η Τρίτη φορά οπού εκουρσέψαν την Κύπρο και δεν είχαμε διαβάσει ακόμη ούτε μια αράδα από τα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη κι ο Ανδρέας Κάλβος μπαινόβγαινε κρυφά τις νύχτες στα καμπαρέ της Λευκωσίας γυρεύοντας έναν Έλληνα να του απαγγείλει την ξεχασμένη ωδή του εκατόν πενήντα τόσα χρόνια «παρά προστάτας νάχωμεν...». Κι όλοι τους γδυμένοι μόνο μ' ένα βρακί μαύρο ωσάν τον κώλο του τσακαλιού και τα ράσα του παπά. «Καλύτερα, καλύτερα...» η καημένη η Κύπρος μας πάει θα γίνει παράδεισος μ' αυτό το κορίτσι στην πίστα να χορεύει-θυμάσαι που βλέπαμε τη φωτογραφία του στις εφημερίδες στον πόλεμο του Βιετνάμ και κλαίγαμε-όπως τώρα με τις δικές μας προσφυγοπούλες και πριν μισό αιώνα με τις άλλες της Μικρασίας να λάμπουν στα υπόγεια μπουρδέλλα.

Ανδρέα Κάλβο δεν έχεις λιμπιστεί τίποτε άλλο εξόν από ποίηση;

(Ο μιγάδας άγγελος, Λευκωσία 1980)

# Η συζήτηση περι αναγέρσεως Μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα και ο σχετικός θόρυβος

Του Γιώργου Δούδου, Δικηγόρου



να ζήτημα που σε άλλες χώρες ιδίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εύρισκε λύση συντομότερα και αθόρυβα, στην Ελλάδα του έτους 2003, έχει προκαλέσει μείζονες συζητήσεις, μεταξύ αρμοδίων και αναρμοδίων, εξάπτει τον φανατισμό στους απλούς ανενημέρωτους ανθρώπους και δημιουργεί προβλήματα, άσκοπα και εντελώς αβάσιμα, ιδίως στην υπεύθυνη κυβέρνηση του τόπου.

Ο λόγος για την συζήτηση που εδώ και καιρό έχει εμφανισθεί στο προσκήνιο της κοινής γνώμης, με αφορμή την απόφαση αρμοδίων να ανεγείρουν στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, (Παιανία), μουσουλμανικό τέμενος, ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Κατ' αρχάς είναι ενδιαφέρον να ενημερωθεί κάθε καλοπροαίρετος πολίτης αυτής της χώρας, αλλά και οι παρεπιδημούντες αλλοδαποί, ότι το ελληνικό κράτος μέχρι σήμερα έχει εκδώσει δύο νόμους, που προέβλεπαν την ανέγερση μουσουλμανικών τεμενών τόσο στην Αθήνα, όσο και στον Πειραιά. Πρόκειται για το νόμο ΑΩΝΑ' της 30.05/01.06.1890 «περί παραχωρήσεως δωρεάν εθνικού οικοπέδου προς ανέγερση Τουρκικού Τεμένους εν Πειραιεί» και για τον νόμο 6244 της 17/25.08.1934 «περί παραχωρήσεως γηπέδου εν τω δασυλλίω Συγγρού

Κουπονίων διά την ανέγερση Αιγυπτιακού Τεμένους και Ινστιτούτου». Μολονότι οι προηγούμενοι νόμοι ουδέποτε καταργήθηκαν και συνεχίζουν να κοσμούν την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία, κανένας από τους προηγούμενους νόμους υλοποιήθηκε.

Πιθανώς η μη ανέγερση των δύο μουσουλμανικών τεμενών στην Αττική, παρά την αντίθετη νομοθετική πρόβλεψη, να οφειλόταν στις συνθήκες και στις συγκυρίες της εποχής, που εκδόθηκε κανένας από τους παραπάνω νόμους.

Σήμερα οι συνθήκες είναι εντελώς διαφορετικές. Κατά ένα ανεπίσημο υπολογισμό, διαβιούν στην Αθήνα περίπου ένα εκατομμύριο Μουσουλμάνων, Ελλήνων και αλλοδαπών πολιτών, οι οποίοι βιοπορίζονται σταθερά στην πρωτεύουσα και στην ευρύτερη περιοχή. Οι περισσότεροι είτε προέρχονται από την Θράκη και κατέληξαν στην Αθήνα αναζητώντας μια καλύτερη οικονομική προοπτική, είτε είναι οικονομικοί μετανάστες από διάφορες χώρες, κυρίως του λεγόμενου τρίτου κόσμου και από την Αλβανία. Αυτή η πραγματικότητα είναι αδιαμφισβήτητη και ενδεχόμενη καταγραφή όλων των Μουσουλμάνων που κατοικούν στην Αθήνα, στον Πειραιά και στην υπόλοιπη Αττική να μας έφερνε προεκπλήξεως, γιατί μάλλον ο αριθμός τους θα υπερέβαινε το εκατομμύριο.

Σήμερα, σε υπόγεια πολυκατοικιών και άλλους, μάλλον ακατάλληλους χώρους, λειτουργούν χώροι σύναξης και λατρεί-

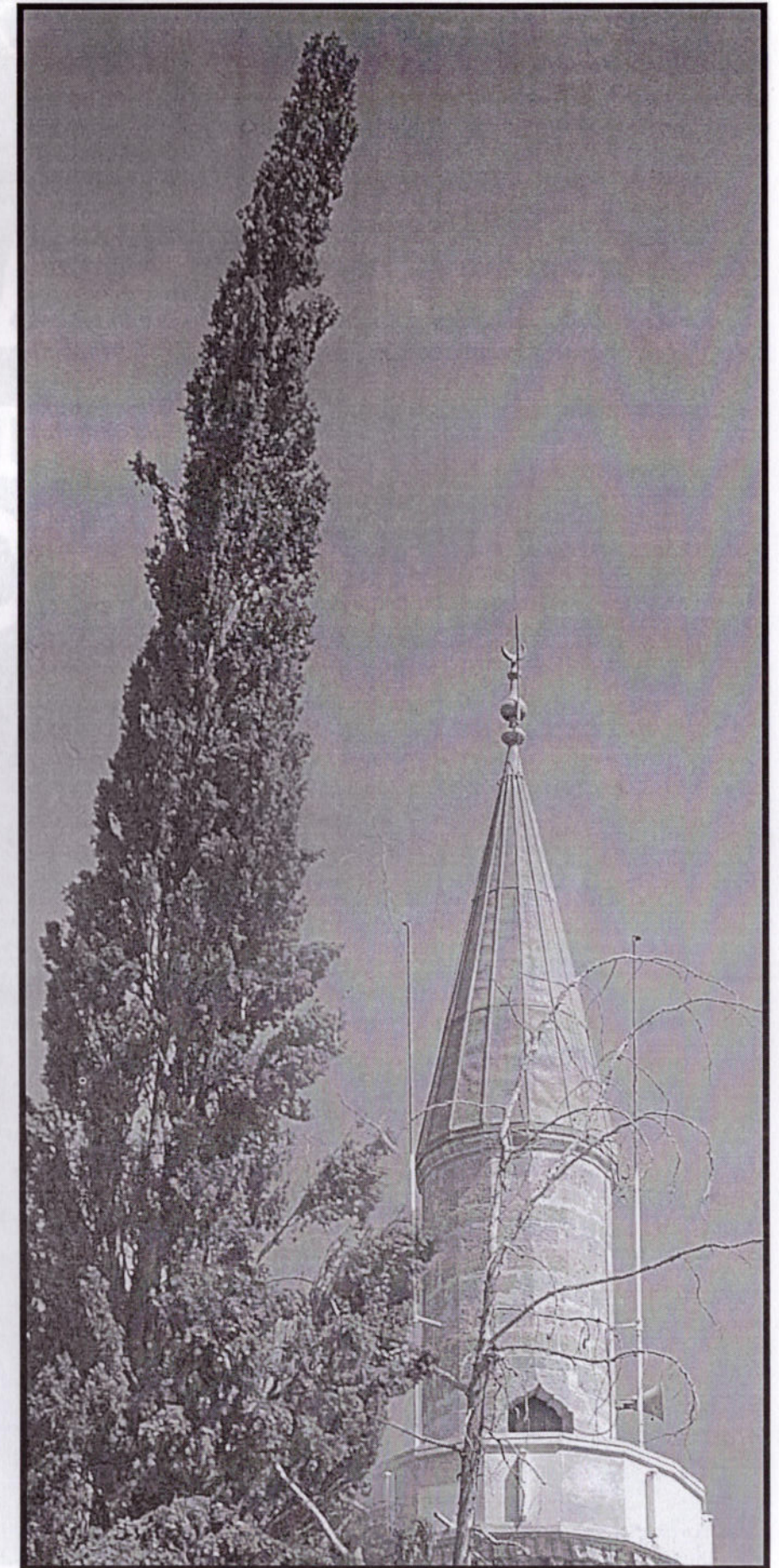
ας των Μουσουλμάνων της πρωτεύουσας. Τούτο όμως σε καμιά περίπτωση δεν αποτελεί ικανοποιητική και ενδεδειγμένη λύση για τους Μουσουλμάνους. Είναι αναγκαία η ανέγερση, όχι ενός, αλλά περισσότερων τεμενών, σύμφωνα με τους κανόνες της ισλαμικής ναοδομίας και σε περιοχές προσιτές, από πλευράς απόστασης, ώστε οι χαμηλού οικονομικού εισοδήματος Μουσουλμάνοι να έχουν την ευχέρεια, ιδίως την ημέρα της Παρασκευής, που είναι καθήκον τους να συμμετέχουν στην ομαδική λατρεία, κατά τους κανόνες της μουσουλμανικής θρησκείας, να μπορούν να προσέρχονται στο τέμενος, χωρίς να χρειάζεται να δαπανήσουν είτε ολόκληρη την ημέρα τους, είτε το μέγιστο ποσοστό του ημερομισθίου τους.

Το ζήτημα της ανέγερσης τεμένους τέθηκε ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας, στους οποίους θα προσέλθουν όχι αποκλειστικά εκπρόσωποι του χριστιανικού κόσμου, αλλά αθλητές, παράγοντες, συνοδοί και επισκέπτες και από μουσουλμανικές χώρες.

Σε όλες τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και όχι μόνο, δεν προκαλεί ξάφνιασμα η θέα ενός μιναρέ, που υποδηλώνει την ύπαρξη τεμένους. Μάλιστα συχνά, τα κεντρικά τεμένη των ευρωπαϊκών πρωτεύουσών έχουν κτισθεί σε κεντρικές και περίοπτες θέσεις. Στην Αθήνα, ακόμη και το υπάρχον σε καλή κατάσταση μικρό τέμενος στο Μοναστηράκι, παραμένει μουσειακός χώρος και δεν αποδίδεται σε

χρήση, χάριν των Μουσουλμάνων. Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών κ. Χριστόδουλος με ποικίλες δηλώσεις και άλλες προφανώς πρωτοβουλίες του, που δεν είναι γνωστές στην κοινή γνώμη, έχει αποδουθεί σ' έναν αγώνα ματαίωσης της ανέγερσης μουσουλμανικού τεμένους στην ελληνική πρωτεύουσα. Δεν είναι εύκολο να κατανοήσει ο οποιοσδήποτε ενημερωμένος και σκεπτόμενος άνθρωπος τις θέσεις του Μακαριότατου, όχι μόνο στο θέμα του τεμένους της Αθήνας, αλλά και σε άλλα ζητήματα, ακόμη και καθάρως εκκλησιαστικής φύσης. Για κάθε ορθόδοξο Χριστιανό, με στοιχειώδη εκκλησιαστική συνείδηση και εκκλησιολογική συναντίληψη, είναι ακατανόητη η εκ μέρους του Αρχιεπισκόπου Αθηνών κ. Χριστοδούλου, διδάκτορος του Κανονικού Δικαίου, αμφισβήτηση των αρμοδιοτήτων κανονικής δικαιοδοσίας του Οικουμενικού Θρόνου στις Μητροπόλεις των λεγομένων Νέων Χωρών, με αφορμή την χρεία των Μητροπόλεων Θεσσαλονίκης και Ελευθερουπόλεως και κατ' ακολουθία η εκ μέρους του άρνηση τήρησης των όρων της συνταγματικά αναγνωρισμένης και κατοχυρωμένης, ως προς το κύρος της, Συνοδικής Πράξης του Οικουμενικού Πατριαρχείου της 4ης Σεπτεμβρίου 1928.

Αναμφίβολα η πλειοψηφία των Ελλήνων, τόσο της χώρας μας, όσο και της διασποράς, ανήκουν θρησκευτικά στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, σε αντίθεση με άλλες εκκλησίες και ομο-



λογίες, καλλιέργησε κατά κανόνα ικανοποιητικά, την ανεκτικότητα έναντι άλλων πίστευαν και είχε την προφητική τόλμη, με απόφαση της Συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως του 1872 να καταδικάσει ως αίρεση τον εθνοφυλετισμό\_ το κράμα ιδεών και προκαταλήψεων, που δομεί τον ρατσισμό, με την ευρύτερη έννοια του όρου.

Ο Χριστιανισμός ως πνευματική παράδοση και θρησκεία εμφανίσθηκε και διαδόθηκε κομίζοντας στην ανθρωπότητα ένα μήνυμα οικουμενικό, δίχως την παραμικρή ανοχή σε διακρίσεις, λόγω καταγωγής, φυλής, γλώσσας και πίστης. Η μετάπτωση του Χριστιανισμού σε συμπλήρωμα της «εθνικιστικής ιδεολογίας», είτε των Ελλήνων, που πρώτοι αποκόπηκαν σχισματικά από τον Οικουμενικό Θρόνο στη Βαλκανική, είτε των Βουλγάρων, είτε οποιωνδήποτε άλλων ορθόδοξων Χριστιανών, αποτελεί βλασφημία κατά του Ιησού Χριστού και αναί-

θολικοί ή προτεσταντικοί και καθαγιάζονται ως ορθόδοξοι ναοί. Στην Τεχεράνη της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν υπάρχει και λειτουργεί ακώλυτα ορθόδοξη εκκλησία, το ίδιο στο Κουβέιτ και στη Βαγδάτη. Στην μουσουλμανική Ινδονησία δραστηριοποιείται ορθόδοξη ιεραποστολή. Το ίδιο βέβαια συμβαίνει στη Νότια Κορέα και σε πολλές χώρες της Αφρικής.

Έκρουσε κώδωνα κινδύνου ο Μακαριότατος, διότι πιθανότατα οι δαπάνες για την ανέγερση τεμένους στην Αθήνα να καλυφθούν είτε εξ ολοκλήρου, είτε κατά μεγάλο μέρος από τη Σαουδική Αραβία. Από ποίους χρηματοδοτείται η ανέγερση ναών και μονών σε χώρες της Αφρικής, στη Νότια Κορέα ή στην Αλβανία; Δεν χρηματοδοτείται κυρίως από την Ελλάδα; Για ποιο λόγο, εκ προοιμίου, η χρηματοδότηση για την ανέγερση μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα από την Σαουδική Αραβία είναι επικίνδυνη;

νέβη στη Νέα Υόρκη, ως μη κρυβόμενα, πάρα πολλοί στο Δυτικό Κόσμο, όπου ανήκει και η Ελλάδα, έχουν καταληφθεί από μια μανία «ισλαμοφοβίας». Άκριτα ταυτίζουν την οικουμενική θρησκεία του Ισλάμ με την διεθνή τρομοκρατία. Χωρίς γνώση και δίχως τον ελάχιστο σεβασμό σε μια πνευματική παράδοση, που ακολουθεί πληθυσμός της γης μεγαλύτερος του ενός δισεκατομμυρίου, ανασύρουν ορισμένα απροσπάσματα από το Ιερό Κοράνιο και με αυθαίρετη ερμηνεία, που στην ουσία συνιστά βλάσφημη κακοποίηση του ιερού αυτού κειμένου, τα εμφανίζουν εδώ κι εκεί, ισχυριζόμενοι ότι ανακάλυψαν την εγγενή δήθεν πηγή της τρομοκρατίας στα πιστεύω των Μουσουλμάνων! Δυστυχώς, κατά βάθος, και οι Έλληνες παράγοντες του δημοσίου βίου, είτε προέρχονται από τον χώρο της Ορθόδοξης Εκκλησίας, είτε από το χώρο της πολιτικής, σ' αυτή την παρανόηση και σ' αυτή την



ρεση όλης της ανθρωπολογίας της Εκκλησίας. Για τούτο και ο εθνοφυλετισμός ή ρατσισμός, που χαρακτηριστικό του είναι η απόρριψη του διαφορετικού και η οικοδόμηση στεγανών μεταξύ ανθρώπων, κηρύχθηκε αίρεση!

Οι Ορθόδοξοι Έλληνες που ζουν στη διασπορά, είναι μάρτυρες της συμπάθειας με την οποία αντιμετωπίζουν τις πνευματικές και λειτουργικές ανάγκες τους οι ετερόδοξοι Χριστιανοί, που αποτελούν την πλειοψηφία των χωρών όπου κατοικούν. Παραχωρούνται χώροι σε καθολικούς ή προτεσταντικούς ναούς για τις λατρευτικές συνάξεις των Ορθόδοξων Ελλήνων, όταν δεν υπάρχει ευχέρεια απόκτησης ορθόδοξου ναού. Μεταβιβάζονται ή παραχωρούνται ναοί, που προηγουμένως λειτουργούσαν ως κα-

Με την ακατανόητη και απαράδεκτη, από κάθε άποψη, στάση του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και όλων όσων συμπαρατάσσονται μαζί του, ώστε να μην αναγερθεί τέμενος στην πρωτεύουσα της χώρας, οι διατάξεις του Συντάγματος που προβλέπουν και προστατεύουν την ελευθερία της συνειδήσεως και την ελευθερία της λατρείας καθίστανται διατάξεις κενές περιεχομένου, αφού παραγνωρίζεται το νόμιμο δικαίωμα ικανότητας αριθμού κατοίκων του λεκανοπεδίου της Αττικής να λατρεύουν τον Θεό που πιστεύουν σε χώρους ευπρεπείς, σύμφωνα με τους κανόνες της θρησκείας τους και όχι σε υπόγεια πολυκατοικιών ή σε αίθουσες ξενοδοχείων και άλλους, ελάχιστα κατάλληλους χώρους. Μετά την 11η Σεπτεμβρίου και ό,τι συ-

ασύμβατη ταύτιση Ισλάμ και τρομοκρατίας, στηρίζουν την όλη επιχειρηματολογία τους, παραπληροφορώντας την κοινή γνώμη της χώρας και των τοπικών κοινωνιών.

Είναι υποχρέωση της ελληνικής Πολιτείας και της υπεύθυνης κυβέρνησης της χώρας να αγνοήσει τις πιέσεις, από οπουδήποτε και αν προέρχονται και επιτέλους, να αποφασίσει την ανέγερση μουσουλμανικού τεμένους στην πρωτεύουσα της χώρας, όχι για να ικανοποιήσει τους Μουσουλμάνους που θα συμμετάσχουν και θα προσέλθουν το 2004 στο κλεινόν Άστυ, αλλά για να ικανοποιήσει κυρίως την σιωπηλή, στοιχειώδη αξίωση των Μουσουλμάνων της Αθήνας να αποκτήσουν έναν ευπρεπή χώρο λατρείας. E

# ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ: Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ, Η ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ, ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ Ε. ΜΑΡΙΟΣ

Υπεύθυνος Βιβλιοθήκης Κολλεγίου Φίλιπς  
BA (History), MLIS (Library & Information Studies)



## ΜΕΡΟΣ Α'

## I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων δύο δεκαετιών – ιδιαίτερα στον τομέα της πληροφορικής – έχουν προκαλέσει πρωτοποριακές αλλαγές στην ύπαρξη και λειτουργία των σχολικών βιβλιοθηκών του σήμερα. Είναι γενικά αποδεκτό πως οι σημερινές σχολικές βιβλιοθήκες έχουν πάψει προ πολλού να εκφράζουν το συντηρητικό και στατικό χαρακτήρα των βιβλιοθηκών του χθες, όπου η γνώση και η μάθηση περιοριζόταν σ' ένα συγκεκριμένο και συχνά επιβλητικό, φυσικό χώρο με μία έντυπη μορφή, και μέσα απο μία τυπική διαδικασία. Ως αποτέλεσμα αυτής της νέας «τάξης πραγμάτων» στο εκπαιδευτικό σύστημα των σχολείων, οι βιβλιοθηκονόμοι «αναγκάστηκαν» να υιοθετήσουν έναν καινούργιο εκπαιδευτικό ρόλο και να αναλάβουν μία ποικίλη και επιπρόσθετη δέσμη υποχρεώσεων που να ανταποκρίνεται καλύτερα στη σύγχρονη εκπαίδευση των μαθητών στα δημόσια και ιδιωτικά σχολεία.

## II. ΣΧΟΛΕΙΑ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ, ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Η εισαγωγή της τεχνολογίας στην οργάνωση και λειτουργία των σχολικών βιβλιοθηκών, ιδιαίτερα στην αυτοματοποίηση καταλογογραφικών και δανειστικών υπηρεσιών, άρχισε να κάνει δειλά την εμφάνιση της στην δεκαετία του '70. Η δεκαετία του '80 βρίσκει τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές να κερδίζουν έδαφος στο χώρο των σχολικών βιβλιοθηκών με έντονο και δυναμικό τρόπο. Δέκα χρόνια αργότερα, η χρήση και η παρουσία των ηλεκτρονικών υπολογιστών, η δορυφορική διασύνδεσή τους με το διαδίκτυο (ευρύτερα γνωστό ως 'Ιντερνετ), και η πρόσβαση τους σε διάφορες βάσεις δεδομένων θεωρούνται πλέον φυσικές και απαραίτητες πραγματικότητες στον ευρύτερο χώρο της σύγχρονης εκπαίδευσης.

## (Α) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Εφ' όσον ζούμε στην εποχή της ηλεκτρονικής πληροφόρησης, η "ικανότητα να χρησιμοποιούμε την τεχνολογία για πρόσβαση, επεξεργασία, και επικοινωνία πληροφοριών ανοικτής γραμμής" έχει καταστεί απαραίτητο συστατικό για μία επιτυχημένη παρουσία στο χώρο της εκπαίδευσης καθώς και στον κόσμο των επιχειρήσεων (Johnson 8). Ως εκπαιδευτικό μέσο μάθησης, το διαδίκτυο επιτρέπει στους μαθητές να αποκτήσουν τεχνολογικές δυνατότητες και ικανότητες που τελικά θα τους διδάξουν πως να "...συμμετέχουν με επιτυχία στην σημερινή και ιδιαίτερα στην αυριανή κοινωνία" (Johnson 8). Γι' αυτό, τόσο οι καθηγητές όσο και οι γονείς, πρέπει να μάθουν από τώρα να απαιτούν, να αναμένουν, και να ενθαρρύνουν την ιδέα των μαθητών – όλων των επιπέδων – να κατέχουν την κατάλληλη γνώση και πείρα με τις σύγχρονες μορφές της τεχνολογίας για ένα καλύτερο αύριο με μία επιτυχημένη καριέρα. Η παγκοσμιοποίηση της γνώσης καθώς και ο γρήγορος ρυθμός δημιουργίας πληροφοριών έχουν ήδη καταξιωθεί στη συνείδηση του εκπαιδευτικού και επιχειρηματικού κόσμου ως πολυτίμητα και απαραίτητα εφόδια για

μία αξιολογή και σίγουρη σταδιοδρομία.

## (Β) Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Συχνά το διαδίκτυο αναφέρεται ως ένας τεράστιος «ηλεκτρονικός αυτοκινητόδρομος που συνδέει τα δίκτυα ανα τον κόσμο» (Kinkorh 166). Επίσης, περιγράφεται και ως «το δίκτυο των δικτύων» (MacDonald 265), ή ακόμη ως ένας «πληροφοριακός αυτοκινητόδρομος» που συμπεριλαμβάνει «μία συλλογή ποικίλων δικτύων τα οποία είναι συνδεδεμένα και τυγχάνουν διαχείρισης μέσω κοινών συμφερόντων» (Kinkorh 166). Η γένεση του διαδικτύου ξεκινάει στην ύστερη δεκαετία του '60 στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α.), όπου πρωτοεμφανίστηκε ως «μία συλλογή κυβερνητικών δικτύων με τ' όνομα ARPANET (Advanced Research Project Agency Network)» (Kinkorh 166). Αναπτύχθηκε απο το Αμερικανικό Υπουργείο Άμυνας ως ένα λειτουργικό πείραμα με κύριο στόχο να διατηρήσει τα διαδικτυακά συστήματά του σε λειτουργία σε περίπτωση άμεσης στρατιωτικής ανάγκης (δηλ. πολεμικής σύρραξης). Τελικά, αναπτύχθηκε σε τέτοια ευρεία κλίμακα που άλλα κοινωνικά ιδρύματα, όπως πανεπιστήμια, βιβλιοθήκες, νοσοκομεία, επιχειρήσεις, κλπ εξέφρασαν ενεργό ενδιαφέρον στην ιδέα για ηλεκτρονική σύνδεση με διαδικτυακό σύστημα (Kinkorh 166).

## (Γ) Η ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Σύμφωνα με εκπαιδευτικούς ερευνητές, η ολοκληρωτική πρόσβαση στο διαδίκτυο αποτελείται απο δύο βασικά μέρη: (1) τη φυσική πρόσβαση, και (2) τη διανοητική πρόσβαση (Johnson 8).

Για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, η φυσική πρόσβαση στο διαδίκτυο επιτυγχάνεται με διάφορους τρόπους που απαιτούν: (1) ηλεκτρονικό εξοπλισμό (υλικό και λογισμικό), (2) λειτουργίες (διανοητικές και χειρωνακτικές), (3) χρόνο (σχολείο και σπίτι), και (4) δεξιότητες (κριτικές, αναλυτικές, και τεχνικές). Πιο συγκεκριμένα, η φυσική πρόσβαση εξαρτάται απο τους παρακάτω βασικούς παράγοντες:

- τη διαθεσιμότητα ηλεκτρονικού εξοπλισμού (υλικού και λογισμικού) τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι,
- τη διαθεσιμότητα υπηρεσιών ανοικτής γραμμής όπως λ.χ. προσωπικό ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, χώρο αρχείου, σύνδεση με ηλεκτρονικές ιστοσελίδες και ομάδες συζητήσεως, μεταφορά στοιχείων, και πηγές εκτύπωσης,
- ικανοποιητικό χρόνο διασύνδεσης με το διαδίκτυο για εξερεύνηση και μάθηση του κυβερνοχώρου,
- ικανοποιητικές δεξιότητες στη χρήση (α) βασικών βοηθητικών προγραμμάτων όπως λ.χ. ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μεταφοράς αρχείων, κλπ, και (β) προγραμμάτων αναζήτησης όπως λ.χ. Archie, Veronica, WWW, και WAIS (Johnson 9).

Όσον αφορά τη διανοητική πρόσβαση, αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσω τριών βασικών νοητικών σταδίων που αναπτύσσουν σημαντικά τις κριτικές-αναλυτικές ικανότητες του εγκεφάλου. Αυτά τα στάδια είναι τα εξής:

- η αποκωδικοποίηση, επιλογή, και αξιολόγηση ηλεκτρονικών δεδομένων,

- η οργάνωση ηλεκτρονικών δεδομένων μέσα σ' ένα κατανοητό πλαίσιο,

- η χρήση ηλεκτρονικών δεδομένων για τη συμπλήρωση μίας ενεργητικής εργασίας, υπεράσπιση μίας γνώμης με πειστικά και τεκμηριωμένα επιχειρήματα, και η παροχή μίας λύσης σ' ένα συγκεκριμένο πρόβλημα (Johnson 9).

Σύμφωνα λοιπόν με τους εκπαιδευτικούς ερευνητές, η αποτελεσματικότητα οποιασδήποτε χρήσης του διαδικτύου από τους μαθητές (ή ακόμη και από τους καθηγητές) εξαρτάται από δύο κύρια και ουσιαστικά κριτήρια: (1) από τις βασικές γνώσεις τους για τη μεθοδολογία της έρευνας, και (2) τις έμφυτες κριτικές-αναλυτικές ικανότητές τους (Johnson 10).

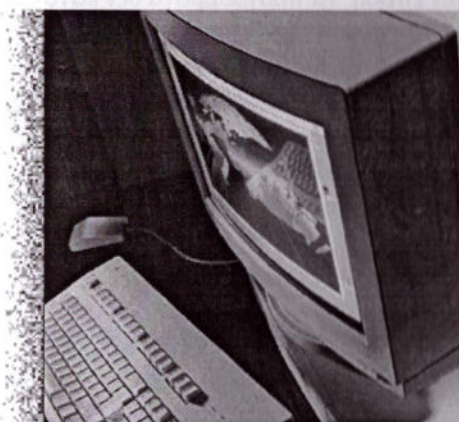
Αυτά τα κριτήρια, με τη σειρά τους, επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από διάφορους σημαντικούς συντελεστές όπως:

- την κατανόηση της διαφοράς μεταξύ πληροφορίας και γνώσης,
- την επιλογή και αξιολόγηση πληροφοριών και πληροφοριακών πηγών,
- τη διατύπωση ενός προβλήματος και την κατανόηση πι-

που να προσφέρει καινούργιες αντιλήψεις (Johnson 10).

Με παρόμοιο, αλλά λιγότερο σαφή τρόπο, η Simpson, συντονίστρια τεχνολογίας σε σχολική βιβλιοθήκη στο Τέξας, δήλωσε πως οι «βιβλιοθηκάριοι βοηθούν τους καθηγητές και τους μαθητές να αναζητούν τις πληροφοριακές τους ανάγκες, να αξιολογούν με κριτικό τρόπο το πληροφοριακό υλικό που εντοπίζουν, και να χρησιμοποιούν τεχνολογικά μέσα για να συνθέτουν τα ευρήματά τους σε μία νέα γνώση» (1). Με το ίδιο σκεπτικό, ο Russell F. Dennison, καθηγητής στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας του Πανεπιστημίου της Γουαϊνόντα, πιστεύει πως οι σχολικές εργασίες -- ιδιαίτερα οι ομαδικές -- που ενθαρρύνουν την έρευνα πληροφόρησης στο παγκόσμιο δίκτυο βοηθά τους μαθητές να εξασκηθούν «...στην αποτελεσματική έρευνα πληροφόρησης, στην κριτική σκέψη και ανάλυση της πληροφόρησης, στην συνεργασία μεταξύ τους και στην ανάπτυξη ικανοτήτων για παρουσίαση του υλικού πληροφόρησης που συγκεντρώνουν στην τάξη κατά οργανωμένο και ορθολογικό τρόπο.» (59).

Αξίζει να σημειωθεί πως, όταν οι βιβλιοθηκάριοι ασχολούνται με την φυσική και νοητική πρόσβαση του διαδικτύου, σίγουρα, μερικά θέματα θα 'ρθουν στην αντίληψή τους όχι μονάχα



**Όταν οι βιβλιοθηκάριοι ασχολούνται με την φυσική και νοητική πρόσβαση του διαδικτύου, σίγουρα, μερικά θέματα θα 'ρθουν στην αντίληψή τους όχι μονάχα για να κεντρίσουν το εκπαιδευτικό ενδιαφέρον τους, αλλά και να προκαλέσουν την προσωπική και επαγγελματική τους ηθική υπόσταση**

- θανών περιπλοκών απ' αυτό,
- την αναγνώριση των κατάλληλων πληροφοριών που απαιτούνται για την επίλυση του προβλήματος,
- την αναγνώριση της ανάγκης για γραφή και επίλυση του προβλήματος,
- τη δημιουργία, την επέκταση νέας γνώσης, με βάση προηγούμενων και γνωστών δεδομένων,
- τη διατύπωση κατάλληλων και πρωτευόντων ερωτήσεων για έρευνα,
- την αναγνώριση δευτερευουσών ερωτήσεων για έρευνα,
- το σχεδιασμό μίας ερευνητικής μεθοδολογίας,
- τη διαμόρφωση της έρευνας όταν νέες πληροφορίες το επιβάλλουν,
- τη χρήση τυχαίων ευρημάτων,
- τη χρήση βοηθητικών προγραμμάτων ανοικτής γραμμής για διεύρυνση της έρευνας,
- την ανάλυση των δεδομένων που έχουν συλλεχθεί,
- τη διατύπωση και τον έλεγχο μοντελών ως απάντηση στο πρόβλημα που διερευνάται,
- τη σύνθεση δεδομένων για μία νέα και κατανοητή γνώση

για να κεντρίσουν το εκπαιδευτικό ενδιαφέρον τους, αλλά και να προκαλέσουν την προσωπική και επαγγελματική τους ηθική υπόσταση. Τέτοια θέματα μπορούν να έχουν σχέση με (1) χρηματοδότηση (δηλ. από πού θα προέρχονται οι οικονομικοί πόροι, ποιοι θα τους ελέγχουν, πώς θα διανεμούνται, κλπ), (2) επιλογή κριτηρίων (δηλ. πολιτικές για την εφαρμογή «φιλτραρίσματος», επιλογή προγραμμάτων «φιλτραρίσματος», κλπ), (3) αποτελεσματικότητα (δηλ. πώς θα αξιολογείται η πρόσβαση στο διαδίκτυο, τι κριτήρια θα χρησιμοποιηθούν, ποιοι θα αξιολογήσουν την πρόσβαση, κλπ), (4) ανάπτυξη εκπαιδευτικού προσωπικού (δηλ. πού, πότε, και από ποιους θα γίνεται η τεχνική κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού, κλπ), (5) φύση διαδικτυακού υλικού (δηλ. ποιοι θα παίρνουν αποφάσεις σχετικά με την «καταλληλότητα» του περιεχομένου των ιστοσελίδων σε σχέση με τα θέματα, γνωμών και απόψεων, γλώσσας, εικόνων, αξιοπιστίας και αλήθειας των πληροφοριών, κλπ).

## ΜΕΡΟΣ Β'

## (Δ) ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ

Ένα από τα βασικά προβλήματα της διαδικτυακής πλοήγησης στο κυβερνοχώρο από μαθητές σε αναζήτηση πληροφοριών για σχολικές εργασίες είναι η εύκολη, άμεση, και ανεξέλικτη πρόσβαση τους σε ιστοσελίδες με «ύποπτο» και «ακατάλληλο» περιεχόμενο. Όλο και περισσότερες φωνές διαμαρτυρίας από γονείς απαιτούν ένα «τροχονόμο στις λεωφόρους των πληροφοριών.» (Μανδραβέλης, Λογοκρισία...1). Σύμφωνα με διάφορους παιδαγωγούς και ειδικούς της πληροφορικής, το διαδίκτυο και η λογοκρισία είναι από τη φύση τους δύο ανελέητοι αντίπαλοι των οποίων η αντιπαράθεση διεξάγεται πάνω σε δύο επίπεδα: (α) το τεχνικό, και (β) το κοινωνικό. Από τεχνική άποψη, «είναι πολύ δύσκολο, σχεδόν αδύνατο να εφαρμοστεί ή να εξασκήσει λογοκρισία στο διαδίκτυο όπως είναι έτσι αποκεντρωμένο» (Voight 39). Ενώ από κοινωνική άποψη, και όπως δήλωσε ο John Gilmore, ιδρυτής της οργάνωσης EFF, «η διαδικτυακή κοινότητα ερμηνεύει τη λογοκρισία ως επιζήμια και έτσι την παρακάμπτει» (Voight 39). Αντίθετα με τον εκδοτικό κόσμο, όπου οι συγγραφείς και οι εκδότες ανήκουν σε δύο διαφορετικές σφαίρες επιρροής, ο κάθε χρήστης του διαδικτύου μπορεί να είναι ταυτόχρονα συγγραφέας και εκδότης με αποτέλεσμα να μην υπάρχει μία «κεντρική μορφή λογοκρισίας» (Voight 39). Η διαδικτυακή κοινότητα λογοκρίνει τον εαυτό της μ'έναν πολύ διαφορετικό τρόπο. Δεν περιορίζει, επιλέγει ή απαγορεύει την ποσότητα, ποιότητα ή το είδος των πληροφοριών που δημοσιεύει. Απλά βεβαιώνει πως οι πληροφορίες που δημοσιεύονται σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες απευθύνονται μονάχα σ'εκείνους που ενδιαφέρονται σε τέτοιου είδους πληροφορίες. Με άλλα λόγια, το ανθρώπινο δικαίωμα για ελευθερία της έκφρασης δεν περιορίζεται μονάχα στον έντυπο λόγο. Όπως είπε ο Dahan, «...το Διαδίκτυο έχει λειτουργήσει πολύ καλά και θα συνεχίσει να λειτουργεί περισσότερο αποτελεσματικά - χωρίς "εξωτερική" παρέμβαση - εάν επιτραπεί στους χρήστες να αναλάβουν την ευθύνη και να υποστηρίξουν την κοινότητά τους» (Voight 39). Φυσικά, όταν η Voight έκανε αναφορά στα λόγια του Dahan δεν θεώρησε τους μαθητές ως υπεύθυνους χρήστες διαδικτύου, αλλά ως νεαρά άτομα που εξαρτώνται από τους ενήλικες για κατάλληλη καθοδήγηση.

## (Ε) ΔΙΑΔΙΚΤΥΚΑ «ΦΙΛΤΡΑ» ΚΑΙ «ΦΙΛΤΡΑΡΙΣΜΑ»

## 1. Τι είναι το Διαδικτυακό Φιλτράρισμα

Τα διαδικτυακά φίλτρα είναι ειδικά σχεδιασμένα προγράμματα που αναπτύχθηκαν για να εμποδίζουν την πρόσβαση σε κάποιες ηλεκτρονικές πληροφορίες που μπορούν

- (1) να υπάρχουν σε διάφορες μορφές (λ.χ. ηλεκτρονικά μηνύματα, λέξεις, φράσεις, κλπ),
- (2) να ανευρεθούν σε διάφορα επίπεδα (λ.χ. λέξεις-κλειδιά, αρχεία, ευρετήρια, ιστοσελίδες, κλπ),
- (3) να χρησιμοποιηθούν για διάφορους λόγους (λ.χ. πολιτικούς, ηθικούς, εκπαιδευτικούς, θρησκευτικούς, κλπ), και
- (4) να χαρακτηριστεί ακατάλληλες λόγω ηλικίας, περιεχο-

μένου, σχολίων, και θεμάτων (λ.χ. ομοφυλοφιλία, πορνογραφία, ρατσισμός, αποκρουσμός, μαγεία, κηρύγματα μίσους, κλπ).

Συνήθως η εντόπιση, η αναγνώριση, και ο διαχωρισμός τέτοιων πληροφοριών σε κατηγορίες γίνονται από την εταιρεία που σχεδιάζει και πωλεί τα λογισμικά προγράμματα φιλτραρίσματος. Γι' αυτό και τα φίλτρα αυτά έχουν χαρακτηριστεί ως «μηχανικά εργαλεία που βασίζονται πάνω σε υποκειμενική κρίση» (Schneider 36). Στην ειδική γλώσσα της πληροφορικής είναι επίσης γνωστά και ως «censoware» από τις λέξεις «censorship» (=λογοκρισία) και «software» (=λογισμικό) (Μανδραβέλης, Πόλεμος...1).

Οι κατασκευαστές τέτοιων προγραμμάτων, οι οποίοι δέχονται καθημερινά σφοδρές επικρίσεις από φιλελεύθερες οργανώσεις επειδή λογοκρίνουν δίκαια και αδικία, δηλώνουν ότι γίνονται εύκολοι στόχοι άδικης κριτικής διότι όσο προχωρά η τεχνολογία τόσο πιο εξύπνα γίνονται τα λογισμικά προγράμματα. Αντίθετα όμως, ο Seth Finkelstein, ιδρυτής του Censoware Project, υποστηρίζει «...ότι ακόμη κι αν δεχθούμε ότι δεν υπάρχει πολιτική προκατάληψη πίσω από το censoware, μπλοκάρονται λανθασμένα πολλά sites επειδή τα προγράμματα δεν κατανοούν το περιεχόμενο.» (Μανδραβέλης, Πόλεμος...1). Ως παράδειγμα, αναφέρει την περίπτωση του Σουηδικού Ινστιτούτου Υγείας που χρησιμοποιώντας λογισμικό φιλτραρίσματος δεν κατάφερε να μπει σε ισπανικές ιστοσελίδες που αφορούσαν τον διαβήτη διότι η ισπανική λέξη «hoga» (ώρα) που υπήρχε σε πολλές σελίδες γράφεται με τον ίδιο τρόπο με την σουηδική λέξη «πόρνη». Άρα η αδυναμία του φίλτρου να αναγνωρίζει λέξεις διαφορετικής προελεύσεως, ερμηνείας, και περιεχομένου παρεμποδίζει με αυθαίρετο και παράνομο τρόπο την ελεύθερη πρόσβαση σε ιστοσελίδες με χρήσιμες, κατάλληλες, και φυσικά νόμιμες πληροφορίες.

## 2. Είδη και Ονόματα

Μερικά από τα πιο γνωστά λογισμικά προγράμματα φιλτραρίσματος που υπάρχουν στην αγορά ηλεκτρονικών υπολογιστών, και που ήδη χρησιμοποιούνται από αρκετές σχολικές βιβλιοθήκες σε παγκόσμια κλίμακα, είναι τα Surf Watch, Surf Control, Cyber-Sitter, Net Nanny, Cyber Patrol, The Library Channel, Bess, Net Sheperd, Safe Surf και X-Stop, X-Gear (Simpson 17, Schneider 37). Τα περισσότερα από αυτά τα προγράμματα εμποδίζουν την πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές πληροφορίας λόγω:

- (α) Πρωτοκόλλου (δηλ. άρνηση πρόσβασης σε συγκεκριμένο τύπο διαδικτυακής υπηρεσίας όπως λ.χ. gopher για λόγους ασφάλειας και κατανομής πόρων),
- (β) Χρονικού ορίου (δηλ. χρονικός περιορισμός πρόσβασης με βάση συγκεκριμένη ώρα και ημέρα για λογούς κατανομής πόρων),
- (γ) Μονάδας πρόσβασης (δηλ. εμπλοκή πρόσβασης από συγκεκριμένο ηλεκτρονικό υπολογιστή για προσδιορισμό επιπέδου πρόσβασης από συγκεκριμένο χώρο όπως λ.χ. παιδικό δωμάτιο),
- (δ) Χρήστη (δηλ. εμπλοκή πρόσβασης σε συγκεκριμένο χρήστη).

Δυστυχώς, αυτό είναι ένα από τους πιο δύσκολους και πιο υποκειμενικούς τύπους φιλτραρίσματος που παρατηρείται περισσότερο σε δημόσιες βιβλιοθήκες παρά σε σχολικές),

- (ε) Συστήματα αξιολόγησης δικτύου (όπως λ.χ. το PICS (=Platform for Internet Content Selection)).

## 3. Ποιοι Αποφασίζουν για το Φιλτράρισμα και Πώς Βασικά το Φιλτράρισμα ως μέθοδος επλεκτικής διέλευσης πληροφοριών προέρχεται από

δύο κύριες πηγές: (α) σε μεγαλύτερο βαθμό, από τις εταιρείες ηλεκτρονικών υπολογιστών που σχεδιάζουν, κατασκευάζουν, και πωλούν λογισμικά προγράμματα φιλτραρίσματος, και που σε αρκετές περιπτώσεις δεν αποκαλύπτουν τα κριτήρια επιλογής παρά μόνο αναφέρονται σ'αυτά ως πληροφορίες αποκλειστικής ιδιοκτησίας, και (β) σε μικρότερο βαθμό, από τους ίδιους τους παιδαγωγούς ως έναν άμεσο τρόπο ανταπόκρισης στα ιδιαίτερα πληροφοριακά προβλήματα και ανάγκες των σχολικών βιβλιοθηκών.

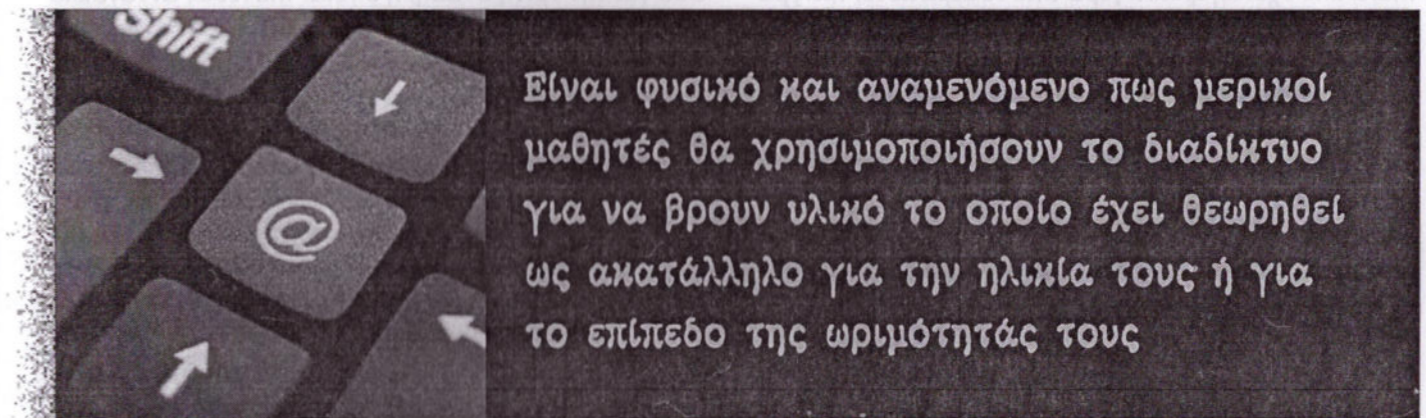
Όσον αφορά τις μεθοδικές λειτουργίες του φιλτραρίσματος,

αναζητώντας λέξεις και φράσεις που περιέχονται σε λίστα με «ακατάλληλα» και «απαγορευμένα» στοιχεία, και επιτρέπει την πρόσβαση μονάχα, όταν τέτοιες λέξεις δεν είναι παρούσες,

- (8) φιλτράρωντας διάφορες ιστοσελίδες οι οποίες έχουν επιλεγεί από την εταιρεία για να συμπεριλαμβάνονται στο λογισμικό πακέτο, ή που προστέθηκαν αργότερα στην ηλεκτρονική λίστα με τις απαγορευμένες ιστοσελίδες από τους βιβλιοθηκάρους.

## 4. Φιλτράρισμα εναντίον Λογοκρισίας

Δάσκαλοι, γονείς, και βιβλιοθηκάριοι θα πρέπει να αντιληφθούν πως τα παιδιά και οι έφηβοι είναι από την ανθρώπινη τους φύση περιέργοι και εφοδιασμένοι με μία έμφυτη αίτηση για εξερεύνηση ιδιαίτερα σε θέματα που έχουν χαρακτηριστεί από τους ενήλικες ως «ακατάλληλα», «απαράδεκτα», και «ανήθικα» με βάση τις δικές τους προσωπικές αντιλήψεις και απόψεις. Είναι, λοιπόν, φυσικό και αναμενόμενο πως μερικοί μαθητές θα χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο για να «βρουν υλικό το οποίο έχει θεωρηθεί ως ακατάλληλο για την



τα περισσότερα λογισμικά προγράμματα λειτουργούν πάνω σε μία ή περισσότερες από τις παρακάτω αρχές:

- (1) λειτουργώντας μονάχα με γραφικούς φυλλομετρητές,
- (2) γνωστοποιώντας τους χρήστες του διαδικτύου για τους περιορισμούς, όταν γράφουν την ηλεκτρονική διεύθυνση της ιστοσελίδας,
- (3) φιλτράροντας συγκεκριμένες ομάδες συζητήσεων, ηλεκτρονικά μηνύματα, κλπ,
- (4) χρησιμοποιώντας κάποιες αποκλειστικές φόρμουλες για να «αναγνωρίσουν» κάποιες πιθανές «επικίνδυνες» ιστοσελίδες,
- (5) χρησιμοποιώντας «αντίστροφο φιλτράρισμα» το οποίο περιορίζει πρόσβαση σ'όλες τις ιστοσελίδες εκτός από εκείνες που συμπεριλαμβάνονται στη «εγκεκριμένη» λίστα της εταιρείας,
- (6) χρησιμοποιώντας «ακούσιο φιλτράρισμα» το οποίο φιλτράρει λέξεις, έστω κι αν είναι νόμιμες και δικαιολογημένες και ανεξαρτήτου σκοπιμότητας, όπως λ.χ. στήθος,
- (7) χρησιμοποιώντας «δυναμικό φιλτράρισμα» το οποίο «διabάζει» την ιστοσελίδα που πρόκειται να εμφανιστεί

ηλικία τους ή για το επίπεδο της ωριμότητάς τους (Johnson 9). Γι' αυτό, η μαθητική περιέργεια - για οποιουδήποτε λόγου - θα πρέπει να θεωρηθεί ως μία φυσική, ανθρώπινη ανάγκη που αποτελεί μέρος της καθημερινής ζωής, και όχι για να χρησιμοποιηθεί ως μία ελλιπής δικαιολογία για να ασκηθεί λογοκρισία σε οτιδήποτε που προκαλεί στους ενήλικες «άβολα» συναισθήματα λόγω περιεχομένου. Όπως πολύ σωστά υπόδειξε ο Johnson, «...η παρουσία πιθανού απαράδεκτου υλικού στο διαδίκτυο δεν μπορεί να δικαιολογήσει την άρνηση στα παιδιά των δικαιωμάτων τους για πληροφόρηση» (8). Συνεπώς, λοιπόν, η λογοκρισία -- σε μορφή φιλτραρίσματος -- δεν πρέπει ποτέ να χρησιμοποιηθεί ως ένα είδος τιμωρίας για τα παιδιά που αναζητούν «ακατάλληλο» υλικό στο διαδίκτυο. Πρώτο, το φιλτράρισμα στερεί το δικαίωμα από άλλους μαθητές να 'χουν πρόσβαση σε κατάλληλο υλικό για σοβαρές σχολικές μελέτες, και δεύτερο, δεν διδάσκει στους μαθητές τη φύση και τις συνέπειες των λανθασμένων πράξεών τους. Αλλά αρκετοί βιβλιοθηκάριοι πιστεύουν πως ένας συμβιβασμός κάποιου βαθμού αποτελεί την ιδανικότερη λύση μ' ένα χαλαρό φιλτράρισμα.

Αντιμέτωποι με δύο αντίθετες απόψεις για το θέμα του φιλτραρίσματος, οι βιβλιοθηκάριοι βρίσκονται σε μία ιδιαίτερη δύσκολη θέση. Από τη μία, η επαγγελματική τους δεοντολογία τους ενθαρρύνει να πάρουν μία σταθερή στάση εναντίον κάθε μορφής λογοκρισίας για να προστατέψουν την ελευθερία λόγου και έκφρασης των παιδιών, καθώς και τα δικαιώματά τους για ανάγνωση, θέαση, και πρόσβαση σε πληροφορίες όλων των μορφών (έντυπες, ηλεκτρονικές, και οπτικοακουστικές), ενώ από την άλλη, οι βιβλιοθηκάριοι, ως σχολικοί παιδαγωγοί στους οποίους έχουν εμπιστευθεί την εκπαιδευτική και διανοητική ευημερία των παιδιών, έχουν αναλάβει τεράστιες ευθύνες και υποχρεώσεις έναντι στο εκπαιδευτικό σύστημα, γονείς, και κοινωνία γενικά. Δεν χρειάζεται να ειπωθεί πως αρκετοί από αυτούς είναι ταυτόχρονα και γονείς, και γι' αυτό υπάρχει μεγάλη πιθανότητα σύγκρουσης συμφερόντων ανάμεσα στην προσωπική και επαγγελματική τους ηθική συνείδηση.

## ΜΕΡΟΣ Γ'

### 5. Λύσεις Σχετικά με το Φιλτράρισμα

Μετά από σχετική έρευνα γύρω από το θέμα αυτό, τρεις βασικές λύσεις έχουν εντοπισθεί ανάμεσα στις απόψεις και πράξεις των επαγγελματιών βιβλιοθηκάριων. Αυτές οι λύσεις (ή καλύτερα τρόποι αντιμετώπισης) ήταν οι ακόλουθες:

- (1) η υιοθέτηση μίας ουδέτερης στάσης χωρίς καμία λογοδοσία ή υπευθυνότητα,
- (2) η υιοθέτηση μίας σταθερής στάσης με λογοδοσία και ευθύνη, και
- (3) η υιοθέτηση μίας συμβιβαστικής στάσης με μία χαλαρή μορφή ελέγχου φιλτραρίσματος.

Η Karen G. Schneider, η οποία είναι σχολική βιβλιοθήκισσα και σύμβουλος εκπαιδευτικών θεμάτων, αντιπροσωπεύει όλους τους σχολικούς βιβλιοθηκάριους που αποδέχονται την ουδέτερη στάση. «Παρόλο που έχω τις απόψεις μου, δεν είμαι ούτε «υπέρ» ούτε «εναντίον» του φιλτραρίσματος όχι περισσότερο απ' όσο για το αυτοκίνητο» (36). Γι' αυτήν, η απόφαση για τη χρήση του φιλτραρίσματος σε μία σχολική βιβλιοθήκη αποτελεί προσωπική υπόθεση του βιβλιοθηκάριου. «Το τί κάνεις μ' αυτή την πληροφορία είναι δική σου υπόθεση. Χρησιμοποίησέ την για να επιλέξεις «φίλτρο», χρησιμοποίησέ την για να μην φιλτράρεις, χρησιμοποίησέ την για να μελετήσεις το θέμα περαιτέρω.» (36). Εφόσον αυτή η κατηγορία βιβλιοθηκάριων δεν παίρνει καμία θέση, είναι φυσικό λοιπόν να υποθέσουμε πως κανένα φιλτράρισμα οποιουδήποτε βαθμού δεν είναι παρών στις βιβλιοθήκες τους.

Εντούτοις, ο Frank Bridge, υπεύθυνος πληροφορικής για τις δημόσιες βιβλιοθήκες του Ωστιν, Τέξας, εξέφρασε μία διαφορετική άποψη, όταν του πήρε συνέντευξη η Schneider. Υποστήριζε τη στάση της λογοδοσίας και υπευθυνότητας. «Πάρε την απόφαση, και πήρε το μερίδιό σου. Εάν θέλεις να φιλτράρεις πληροφορίες είναι εντάξει, εάν πάλι δεν θες, και αυτό είναι εντάξει. Είμαι προκατειλημμένος με την άποψη της ελεύθερης πρόσβασης και της δημοκρατικής διαδικασίας, αλλά είμαι ιδιαίτερα υποστηρικτής της λογοδοσίας και της προ-

σωπικής ευθύνης» (Schneider 38). Είναι αρκετά εμφανές για τον Bridge πως το θέμα δεν είναι τόσο σωστό ή λάθος είναι το φιλτράρισμα, αλλά το κουράγιο να πάρεις μία σταθερή θέση και να την υποστηρίξεις με δημόσια λογοδοσία και με προσωπική υπευθυνότητα.

Για τον Johnson, ο οποίος υποστηρίζει άμεσα και απόλυτα ένα αντι-φιλτραρισμένο περιβάλλον, η συμβιβαστική λύση για το πολύπλοκο αυτό θέμα βρίσκεται στα λόγια του Howard Rheingold ο οποίος πρότεινε μία εναλλακτική και πιο λογική εισήγηση δηλαδή τη διδακτική ηλεκτρονικής δεοντολογίας στους μαθητές. «Το σημείο ελέγχου θα πρέπει να βρίσκεται στο μυαλό και στην καρδιά, και όχι στους νόμους ή στις μηχανές που κάνουν την πληροφορία διαθέσιμη. Πριν αφήσουμε ελεύθερα τα παιδιά μας στη χρήση του διαδικτύου, θα πρέπει να 'χουν μία στερεή ηθική βάση και λίγη κοινή λογική» (Johnson 9). Προφανώς για τον Johnson, τον Rheingold και άλλους, η λύση δεν βρίσκεται στην πραγματική χρήση του φιλτραρίσματος αλλά στην αλλαγή της ηθικής στάσης των μαθητών, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της εκπαιδευτικής μάθησης ηλεκτρονικής δεοντολογίας.

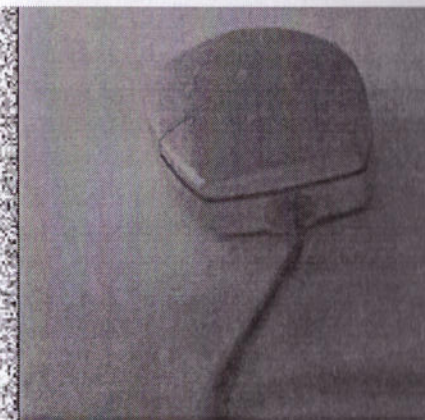
Όσο για την τρίτη στάση, η οποία, πιστεύω, αντανάκλα πιο ρεαλιστικά την κατάσταση που επικρατεί στα δημόσια σχολεία της Αμερικής και του Καναδά, απευθύνεται σ' όλους εκείνους τους σχολικούς βιβλιοθηκάριους που αισθάνονται περισσότερο κοινωνικά και ηθικά υπεύθυνοι για την κοινότητα που υπηρετούν, και επαγγελματικά δεσμευμένοι με το σχολείο όπου εργοδοτούνται. Εφόσον όμως είναι επαγγελματικά υπόχρεοι να σεβαστούν την πνευματική ελευθερία και τα πνευματικά δικαιώματα των παιδιών για πρόσβαση σε πληροφορίες, τότε προσπαθούν να κάνουν το φιλτράρισμα όσο πιο χαλαρό γίνεται. Όπως είπε η Brenda Branch, διευθύντρια της δημόσιας βιβλιοθήκης του Ωστιν, Τέξας, «...δεν υπάρχει τέλεια τεχνολογία για το φιλτράρισμα, και πιστεύω πως ούτε πρόκειται να υπάρξει. Αλλά αυτό δεν σημαίνει πως δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί σε κατάλληλες περιστάσεις» (3). Αυτός ο συμβιβασμός φαίνεται καθαρά στα λόγια της Mary A. Shaughnessy, καθηγήτριας της παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο του Λούισβιλ, Κεντάκυ, όταν δήλωσε πως «Οι μαθητές, ανεξαρτήτως από την οικονομική ή κοινωνική τους θέση, έχουν το δικαίωμα να βιώσουν τη μεγαλοπρέπεια της τεχνολογίας...» (18). Αλλά, ταυτόχρονα, οι μαθητές «...έχουν επίσης το δικαίωμα να αναμένουν από τους ενήλικες να τους προστατεύσουν από οποιαδήποτε κακόβουλη ενέργεια και να επαγρυπνούν για τυχόν τεχνολογική ή οποιαδήποτε άλλη συμπεριφορά» (18). Σ' αυτό συνηγορεί και ο John N. Berry, III, αρθρογράφος του περιοδικού Library Journal. Αν και δηλώνει ένθερμος υποστηρικτής της ελεύθερης έκφρασης λόγου και απεριόριστης πρόσβασης σε πληροφορίες από τα παιδιά, εντούτοις πιστεύει πως τα παιδιά δεν πρέπει να αφηθούν μόνα τους στην διαδικτυακή πλοήγηση χωρίς την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση των ενηλίκων για καλύτερη εντόπιση, αξιολόγηση, και χρήση των πληροφοριών σε σχέση με την αυθεντικότητα, ποιότητα, και αντικειμενικότητα των πηγών τους. **Μπορεί να μην είναι πά-**

ντοτε μία νομική και δεσμευτική υποχρέωση εκ μέρους τους αλλά σίγουρα ένα καθαρά ηθικό χρέος, όπως αρμόζει σε προοδευτικά άτομα μίας ελεύθερης και πολιτισμένης κοινωνίας. (Berry 6).

Η Voight παραδέχεται πως αν, και τα λογισμικά προγράμματα φιλτραρίσματος (όπως λ.χ. NetNanny και SurfWtch) θα «επιτρέψουν σε γονείς και εκπαιδευτικούς να ασκούν λογοκρισία ή να παρεμποδίζουν διαθέσιμο πληροφοριακό υλικό σε μαθητές», εντούτοις είναι προτιμότερα από οποιαδήποτε μορφή νομοθετικής πρωτοβουλίας που θα 'χε σαν κύριο στόχο την επίσημη θεμελίωση της λογοκρισίας, γεγονός που θα ικανοποιούσε ιδιαίτερα νομοθέτες και άλλους πολιτικούς παράγοντες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Η.Π.Α.), για παράδειγμα, τέτοιου είδους λογοκρισία προωθείται τόσο σε ομοσπονδιακό όσο και σε πολιτειακό επίπεδο. Ο ομοσπονδιακός νόμος Communication Decency Act-1996 (CDA) (Διάταγμα Περί Ευπρέπειας στις Επικοινωνίες), και ο πολιτειακός νόμος της Νέας Υόρκης Harmful to Minor Act αποτελούν μόνα δύο τρανταχτές αποδείξεις από τις πολλές νομοθετικές προσπάθειες των συντηρητικών πολιτικών να επιβάλουν λο-

ωρείται θέμα ξεχωριστής σημασίας σ' ένα ευρύτερο σχέδιο λύσης το οποίο θα προνοεί την εισαγωγή ηλεκτρονικής δεοντολογίας ως μαθήματος στο σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα. Σύμφωνα με πολλούς εκπαιδευτικούς, τα ηθικά ζητήματα που αφορούν την ηλεκτρονική αναζήτηση πληροφοριών δεν είναι πρόσφατο φαινόμενο, αφού άρχισαν να πρωτοεμφανίζονται στη δεκαετία του '80. Ωστόσο όμως, «κανένας υφιστάμενος οδηγός συμβουλών ή κώδικας δεοντολογίας δεν είναι επαρκής για να καλύψει τα μοναδικά στο είδος τους προβλήματα των πληροφοριακών υπηρεσιών μέσω νέων τεχνολογιών.» (Shaver 239).

Σύμφωνα με μία έρευνα του 1992, ο Carpenter παρατήρησε πως τα σχολεία μπορούν να λάβουν μέτρα εναντίον των προβλημάτων της τεχνολογίας πάνω σε δύο μέτωπα: (1) να καθορίσουν μία σαφή και επίσημη, σχολική πολιτική που θα παρέχει ένα υποδειγματικό μοντέλο σωστής συμπεριφοράς, και (2) να ενσωματώσουν ηθικά τεχνολογικά ζητήματα μέσα στο σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα (60). Ο Carpenter πίστευε πως η διαπαιδαγώγηση ηλεκτρονικής δεοντολογίας έπρεπε να αρχίσει όσο το δυνατό πιο νωρίς από τα δημοτικά σχολεία ού-



**Το 1998, η πρόταση McCain απαιτούσε από τα σχολεία να παρεμποδίζουν την μαθητική πρόσβαση σε «ανήθικους» διαδικτυικούς χώρους αλλιώς θα έχαναν ομοσπονδιακές χορηγίες.**

γοκρισία της δικής τους αρέσκειας. Αν και το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α. έχει ανατρέψει την νομοθέτηση του CDA ως αντισυνταγματική δικαιώνοντας έτσι τους υποστηρικτές της ελεύθερης και απεριόριστης πρόσβασης του διαδικτύου, ωστόσο οι αντίπαλοί τους δεν έχουν αποθαρρυνθεί καθόλου. (Lawson and Comber 275). Οι προσπάθειές τους για λογοκρισία πληροφοριών, κήρυξη ορισμένων ιστοσελίδων ως παράνομων και εγκληματικές, και γενικά για νομοθέτηση του ελέγχου του διαδικτύου έχουν γίνει πιο έντονες και απειλητικές. Συγκεκριμένα το 1998, η πρόταση McCain απαιτούσε από τα σχολεία να παρεμποδίζουν την μαθητική πρόσβαση σε «ανήθικους» διαδικτυικούς χώρους αλλιώς θα έχαναν ομοσπονδιακές χορηγίες.

### 6. Εκπαίδευση, Διαδίκτυο, και Ηθική

Λόγω των ηθικών διλημάτων που τα περιβάλλουν, τόσο η λογοκρισία όσο και το φιλτράρισμα θεωρούνται αναπόσπαστα μέρη ενός μεγαλύτερου προβληματικού σεναρίου που αφορά τις νομικές και ηθικές προκλήσεις της πληροφορικής στα σχολεία. Γι' αυτό, λοιπόν, η αντιμετώπισή τους θε-

τως ώστε «...οι μαθητές και οι δασκάλοι να εκτεθούν στην κατάλληλη ηθική συμπεριφορά γύρω από τη χρήση του διαδικτύου» (60). Για ανάδειξη κατάλληλης ηλεκτρονικής συμπεριφοράς, οι δάσκαλοι και οι βιβλιοθηκάριοι θα πρέπει να συνεργαστούν μαζί για να επιτύχουν τους παρακάτω κοινούς στόχους:

- Να εδραιώσουν μια σαφή πολιτική για την ηλεκτρονική συμπεριφορά
- Να τοποθετήσουν τις ηθικές έννοιες σ' ένα πραγματικό πλαίσιο για καλύτερη κατανόηση από τους μαθητές
- Να δημιουργήσουν ένα υποδειγματικό μοντέλο κατάλληλης ηθικής συμπεριφοράς
- Να ενισχύσουν κατάλληλες συμπεριφορές και στάσεις σε διάφορα ζητήματα ηλεκτρονικής δεοντολογίας όπως σεβασμό σε προσωπικά ηλεκτρονικά μηνύματα, όχι παράνομες προσβάσεις σε βάσεις δεδομένων, κλπ

Παρόμοια διαπίστωση υπήρξε και σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Αγγλία το 1996 από το Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου του Leicester εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας της Αγγλίας. Στην έρευνα πήραν μέρος 51 σχολεία και



κολέγια και είχε σαν στόχους (α) την επίδραση της διαδικτυακής πρόσβασης πάνω στο σχολικό (ή ακαδημαϊκό) αναλυτικό πρόγραμμα, και (β) ο τρόπος με τον οποίο οι δασκάλοι (ή καθηγητές) χειρίστηκαν την καινοτομία αυτή. Όλοι οι δάσκαλοι (και οι καθηγητές) πήραν μέρος σ' αυτή την έρευνα παραδέκτικαν πως τα καλύτερα παιδαγωγικά ωφελήματα παρατηρήθηκαν από τη διδασκαλία των μαθητών (ή φοιτητών) ως προς τον τρόπο που μπορούσαν να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο με υπευθυνότητα, και την ανάπτυξη ικανοτήτων διαφορετικότητας σχετικά με τη φύση των ηλεκτρονικών πληροφοριών.

#### ΜΕΡΟΣ Δ'

### III. Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ, ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Είναι πλέον κοινή διαπίστωση πως το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης του εμπορίου και των οικονομικών συναλλαγών έχει προκαλέσει τρομερές αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία και συνεπώς στην αγορά εργασίας. Τόσο οι οικονομολόγοι όσο και οι εκπαιδευτικοί έχουν αντιληφθεί πως οι εργοδοτικές ευκαιρίες των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν γίνει πολύ ανταγωνιστικές και τεχνολογικά εξαρτώμενες. Οι σχολικές βιβλιοθήκες (δημοτικές, γυμνασιακές, κολλεγιακές/ πανεπιστημιακές), ανταποκρινόμενες σ' αυτή την πραγματικότητα, έχουν μετατραπεί σε χώρους υψηλής τεχνολογίας με κύριο σκοπό να παρέχουν στους μαθητές και σπουδαστές πρόσβαση σε διάφορες πηγές πληροφόρησης για καλύτερη ενημέρωση, μάθηση, και έρευνα. Μ' αυτή την έννοια, οι σχολικές βιβλιοθήκες της μέσης εκπαίδευσης -- πάντοτε φυσικά με την οικονομική και ηθική υποστήριξη των σχολικών διευθύνσεων και εφορειών -- άρχισαν να επιδεικνύουν ζωηρό ενδιαφέρον για τη βελτίωση της τεχνολογικής μόρφωσης των μαθητών για ένα καλύτερο και επαγγελματικά σίγουρο μέλλον.

Φυσικά, η χρησιμότητα και η διαθεσιμότητα των διαφόρων ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης σε μία σχολική βιβλιοθήκη:

- (1) αποφασίζονται σύμφωνα με το σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα, και ανάλογα με το οικονομικό προϋπολογισμό του σχολείου,
- (2) διαμορφώνονται ανάλογα με τις πληροφοριακές ανάγκες των μαθητών οι οποίες εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες όπως λ.χ. ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, ηλεκτρονικές γνώσεις ή ικανότητες,
- (3) καθορίζονται από τη διάθεση και την ποιότητα των ηλεκτρονικών συσκευών και εγκαταστάσεων (δηλ. ηλεκτρονικών υπολογιστών, εκτυπωτών, τηλεμοιοτύπων, καλωδίων, κλπ), κτιριακών εγκαταστάσεων (δηλ. εργαστηρίων, βιβλιοθηκών, τάξεων, κλπ), και υλικού (βάσεις δεδομένων, ψηφιακών δίσκων, κλπ) που ήδη υπάρχουν στα σχολεία.

Η χρήση του διαδικτύου από τους μαθητές για σκοπούς πρόσβασης, επεξεργασίας, και λήψης πληροφοριών δεν αποτελεί μονάχα μία πρωτοποριακή καινοτομία της σύγχρονης εκπαίδευσης αλλά και μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις

του εκπαιδευτικού συστήματος, αφού έχει ήδη δημιουργήσει έντονες και βαθιές ανησυχίες ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς, βιβλιοθηκάρχους, και γονείς. Εφ' όσον οι μαθητές δεν αναγνωρίζονται πλήρως ως ολοκληρωμένα και υπεύθυνα άτομα της κοινωνίας μας, οι σχολικές διευθύνσεις και εφορείες -- με πλήρη επίγνωση του υπεύθυνου ρόλου που τους έχει αναθέσει το κράτος -- άρχισαν να επιδεικνύουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το θέμα της μαθητικής χρήσης του διαδικτύου λόγω των διαφόρων νομικών και ηθικών προβλημάτων που το περιβάλλουν. Μία τέτοια ανησυχία είναι και το θέμα της εύκολης και ευρείας πρόσβασης που προσφέρει το διαδίκτυο σε «ακατάλληλες» ιστοσελίδες που περιέχουν υλικό πορνογραφικού και ρατσιστικού χαρακτήρα. Με άλλα λόγια, η παγκοσμιοποίηση της γνώσης και πληροφόρησης -- μέσω διαδικτύου -- με πηγές ακατάλληλου περιεχομένου εύκολα επιτρέπουν σε μαθητές να έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υλικό που μπορεί να είναι επιζήμιο για την αληθινή διαδικασία της εκπαιδευτικής μάθησης και γνώσης. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η επιλεκτική διέλευση δεδομένων, γνωστή ως «filtering=φιλτράρισμα», γίνεται μία αναγκαία και συμβιβαστική λύση παρόλο που αρκετοί επαγγελματίες βιβλιοθηκάριοι την θεωρούν ως ειδικευμένη μορφή λογοκρισίας. Οι επαγγελματίες βιβλιοθηκάριοι, οι οποίοι είναι ηθικά υπόλογοι στο δεοντολογικό κώδικα της βιβλιοθηκονομίας, πιστεύουν πως μία τέτοια ενέργεια έρχεται σε αντίθεση με το ανθρώπινο δικαίωμα των παιδιών για «ελεύθερη», «ίση», και «καθολική» πρόσβαση σε πηγές πληροφόρησης.

### IV. Ο ΕΞΕΛΙΣΣΟΜΕΝΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΩΝ

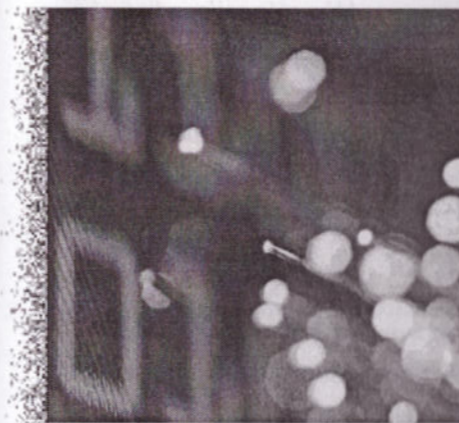
Για να μπορέσει κανείς να κατανοήσει καλύτερα τον πολύτιμο και θετικό ρόλο των σχολικών βιβλιοθηκονόμων στη μαθησιακή ανάπτυξη των μαθητών, θα πρέπει πρώτα να εκτιμήσει τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και τις επιπτώσεις που έχει επιφέρει στο επάγγελμα των σχολικών βιβλιοθηκονόμων τις τελευταίες τουλάχιστον δύο δεκαετίες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι σχολικές βιβλιοθήκες έπαψαν να λειτουργούν μονάχα ως βιβλιοθήκες με έντυπο υλικό αλλά ως κέντρα πληροφόρησης και πληροφορικής με πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε διάφορες βάσεις δεδομένων, και με χρήση διαφόρων οπτικοακουστικών μέσων. Όπως πολύ ορθά υπόδειξε ο Blizzard, υπεύθυνος βιβλιοθήκης σε γυμνάσιο της Αγγλίας, ο υπεύθυνος βιβλιοθηκονόμος ενός τέτοιου πληροφοριακού κέντρου θα πρέπει να αναλάβει διάφορους και επιπρόσθετους ρόλους με αυξανόμενα καθήκοντα και ευθύνες όπως για παράδειγμα εκείνες ενός καθηγητή, τεχνικού, και μαθητικού συμβούλου (66). Λόγω της φύσεως του επαγγέλματός τους, οι σχολικοί βιβλιοθηκονόμοι αναμένονται να ενεργούν ως ένθερμοι υποστηρικτές της δια βίου μάθησης, πιστοί σύμβουλοι πνευματικής ελευθερίας, και ακούραστοι υποστηρικτές των δικαιωμάτων των παιδιών για ανάγνωση, θέαση, και πρόσβαση σε ψηφιακές πηγές πληροφόρησης. Αποδεχόμενοι και εφαρμόζοντας τη νέα τεχνολογία στα σχολικά κέντρα πληροφόρησης ως εκπαιδευτικά μέσα μάθησης, οι βιβλιοθηκονόμοι επίσης μα-

θαίνουν να είναι υποστηρικτές της αλλαγής, προστάτες τεχνολογίας/ έρευνας, και ειδικοί της πληροφορικής. Σύμφωνα με την Simpson,

Στην ηλεκτρονική εποχή ο βιβλιοθηκάριος διευρύνει τις υπηρεσίες που προσφέρει η βιβλιοθήκη για να συμπεριλάβει ηλεκτρονικά δεδομένα και εξευγενισμένες στρατηγικές σε αναζητήσεις πληροφοριών. Συνεργαζόμενοι με τους καθηγητές και τους ειδικούς σε σχολικά προγράμματα, οι βιβλιοθηκάριοι δημιουργούν μία ολοκληρωμένη ομάδα που έχει ως κύριο στόχο την προώθηση ακαδημαϊκής επιτυχίας ανάμεσα στους μαθητές καθώς και κριτικών-αναλυτικών ικανοτήτων τους για περαιτέρω επιτυχία στις μελλοντικές τους προσπάθειες (3).

Ανάμεσα στις νέες και διευρυνόμενες ικανότητες των σχολικών βιβλιοθηκονόμων ως ειδικών πληροφορικής είναι και η δεξιότητά τους να εξερευνούν το διαδίκτυο και να συνδέονται με άλλες ιστοσελίδες για μία πλουσιότερη έρευνα ανοικτής γραμμής. Αυτή όμως η ικανότητα τους επιβάλλει να γνωρίζουν πολύ καλά τα διάφορα "κατά" ζητήματα που αφορούν την κα-

τας ως ατόμων σ' ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Μ' αυτό το τρόπο, οι μαθητές θα 'ναι πιο προσεκτικοί στην χρήση του διαδικτύου, εφόσον τότε θα 'ναι υπόλογοι για κάθε πράξη και απόφασή τους. Εντούτοις, το "φιλτράρισμα" παραμένει για τους βιβλιοθηκονόμους ένα δύσκολο και συνάμα ευαίσθητο θέμα για το οποίο -- λόγω των πολλαπλών ηθικών/ νομικών ιδιαιτεροτήτων που το χαρακτηρίζουν -- δεν μπορεί να λυθεί με μία απλή διατυπωμένη πολιτική ή με μία σειρά ειδικών μαθημάτων ηλεκτρονικής δεοντολογίας. Έτσι λοιπόν, οι βιβλιοθηκονόμοι καλούνται να υιοθετήσουν μία υπεύθυνη και προσωπική στάση. Μία στάση που θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη (α) την προσωπική και επαγγελματική δεοντολογία που τους χαρακτηρίζει ως άτομα και επαγγελματίες, (β) τους εκπαιδευτικούς στόχους του σχολικού ιδρύματος όπου εργοδοτούνται, και (γ) το κοινωνικό όφελος της κοινότητας που εξυπηρετούν. Όπως μπορεί να αντιληφθεί κανείς από τα πιο πάνω, η υιοθέτηση μίας τέτοιας προσέγγισης δεν μπορεί να 'ναι εύκολη, αμερόληπτη ή δίκαιη λόγω διαφόρων εμπλεκόμενων συμφερόντων.



**Τα σχολεία αποτελούν πολύχρωμες μινιατούρες της μοντέρνας κοινωνίας των ενηλίκων με τις δικές τους κοινωνικές, οικονομικές, εθνικές, φυλετικές, θρησκευτικές, και πολιτιστικές ανησυχίες και αντιλήψεις**

τάλληλη και αποτελεσματική χρήση του διαδικτύου στα σχολεία όπως λ.χ.

- (i) η παροχή πρόσβασης σε "ασφαλείς" και "κατάλληλες" ιστοσελίδες,
- (ii) η συγγραφή, ερμηνεία, και η καθιέρωση μίας ικανοποιητικής και αποδεκτής πολιτικής που να αφορά την κατάλληλη χρήση του διαδικτύου στα σχολεία,
- (iii) ο σχεδιασμός και η εφαρμογή ειδικών μαθημάτων στο σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα που να αφορούν την ηλεκτρονική δεοντολογία για ενθάρρυνση της σωστής και κατάλληλης χρήσης του διαδικτύου που να σέβεται
  - (α) τον ιδιωτικό χώρο και εμπιστευτικότητα των μαθητών ως ατόμων, και
  - (β) την τήρηση νομικών θεσμών που αφορούν θέματα φωτοαντιγραφής, ηλεκτρονικής πειρατίας, ασφάλειας, δυσφήμισης και λιβελλού.

Πολλοί βιβλιοθηκάριοι υποστηρίζουν ανεπιφύλακτα την ιδέα της διδασκαλίας της ηλεκτρονικής δεοντολογίας, διότι, όπως πιστεύουν, μία τέτοια εκπαιδευτική καινοτομία θα μεταδώσει στους μαθητές το αίσθημα της υπευθυνότη-

### V. ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΟΛΥΦΩΝΙΑ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Τα σχολεία -- όπως και η κοινωνία η ίδια -- έχουν τα δικά τους ιδιόμορφα προβλήματα όσον αφορά την πολιτισμική πολυφωνία των μαθητών και τις πληροφοριακές τους ανάγκες. Δικαιολογημένα, λοιπόν, κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί πως τα σχολεία αποτελούν πολύχρωμες μινιατούρες της μοντέρνας κοινωνίας των ενηλίκων με τις δικές τους κοινωνικές, οικονομικές, εθνικές, φυλετικές, θρησκευτικές, και πολιτιστικές ανησυχίες και αντιλήψεις. Απ' αυτή την άποψη, το σχολικό περιβάλλον εύκολα και πειστικά μεταδίδει το ρυθμό και τη ζωή της σύγχρονης κοινωνίας. Το ερώτημα όμως που τίθεται είναι το εξής: Πως το διαδικτυακό φιλτράρισμα επηρεάζει αυτή την πολιτισμική πολυφωνία μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα; Η απάντηση είναι απλή και φυσική. Μαθητές με διάφορες και ποικίλες πληροφοριακές ανάγκες χρειάζονται πληροφορίες διαφορετικής φύσεως, περιεχομένου, και πηγών για πιο σωστές και ολοκληρωμένες απαντήσεις, γνώμες ή απόψεις.

Απόψεις που να διαφέρουν ή να ξεφεύγουν από το κύριο ρεύ-

μα σκέψεων (mainstream thought) και που να φανερώσουν την ατομικότητα του μαθητή ως προς τον τρόπο σκέψεως και κριτικής ανάλυσης.

Το φιλτράρισμα, για διάφορους λόγους, φαίνεται να θέτει περιορισμούς σ' αυτή την ποικιλία πηγών που θα μπορούσαν να εκφράσουν κάποιες διαφορετικές αλλά πιο ενδιαφέρουσες σκέψεις ή προτιμήσεις, ιδιαίτερα σε θέματα όπου η πολυφωνία απόψεων αποτελεί θετικό στοιχείο προσωπικής επιμόρφωσης και πνευματικής καλλιέργειας.

#### VI. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Δυστυχώς ζούμε σε μία κοινωνία όπου συχνά η πολλή και ανεξέλεγκτη ελευθερία μετατρέπεται σε φτηνή δικαιολογία για συμφεροντολογικές εκμεταλλεύσεις και αχρείαστες παρεξηγήσεις. Από την άλλη όμως, ο υπερβολικός περιορισμός και αυστηρός έλεγχος μειώνει σημαντικά την ανθρώπινη ελευθερία και βούληση σε θέματα προσωπικών επιλογών και απόψεων. Γι' αυτό λοιπόν, η φρόνηση, η κατανόηση, και ο συμβιβασμός θα πρέπει να αποτελούν απαραίτητα στοιχεία για εξομάλυνση δύσκολων και πολύπλοκων καταστάσεων, όπως στο θέμα της ηλεκτρονικής λογοκρισίας στα σχολεία. Οι σχολικοί βιβλιοθηκονόμοι, πέρα από τους ρόλους τους ως υποστηρικτές της πνευματικής ελευθερίας και έκφρασης, δεν παύουν να' ναι ταυτόχρονα και υπάλληλοι -- δημόσιοι ή ιδιωτικοί -- με ευθύνες και υποχρεώσεις έναντι στο κράτος και στους γονείς των μαθητών. Η κοινωνία και το κράτος τους έχει εμπιστευθεί το εκπαιδευτικό επίπεδο (δηλ. μόρφωση και παιδεία) των παιδιών για ένα καλύτερο αύριο. Και αυτό είναι ένα δύσκολο καθήκον με βαρυσήμαντες ευθύνες. Οι υποστηρικτές της ιδέας για απεριόριστη ηλεκτρονική πρόσβαση στο διαδίκτυο δεν πρέπει να ξεχνούν πως και αυτοί είναι μέλη μίας κοινωνίας όπου συμβιβασμοί γίνονται παντού και πάντοτε για το κοινό όφελος της πλειοψηφίας. Για παράδειγμα, οι νόμοι περί εμπιστευτικότητας μας απαγορεύουν να έχουμε πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα άλλων ατόμων για διάφορους ηθικούς και νομικούς λόγους. Εντούτοις, όλοι φαίνονται να συμφωνούν με την αναγκαιότητα και ύπαρξη τέτοιων αυτο-ρυθμιζόμενων κοινωνικών μηχανισμών οι οποίοι μάς περιορίζουν την ελεύθερη πρόσβαση σε διάφορες πληροφορίες. Αποτελεί, λοιπόν, προσωπική μου άποψη πως η ουσία του θέματος δεν βρίσκεται στο ερώτημα "εάν το φιλτράρισμα, ως ειδικευμένη μορφή λογοκρισίας, πρέπει ή δεν πρέπει να εφαρμόζεται στα σχολεία", αλλά στο ερώτημα "σε πιο βαθμό θα πρέπει να γίνεται αποδεκτό".

#### ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

**Ο Μάριος Σωκράτους κατέχει πτυχίο στην Ιστορία και μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στη Βιβλιοθηκονομία και Πληροφορική από Πανεπιστήμια της Αμερικής και του Καναδά. Έχει ειδίκευση στη ξένη παιδική και νεανική λογοτεχνία καθώς και στην αρχειονομία. Από το 1999 εργάζεται ως υπεύθυνος βιβλιοθήκης στο Κολλέγιο Φίλιπς.**

#### Βιβλιογραφία

- Berry, John N., III. "Choosing Sides." *Editorial. Library Journal* 123.4 (1998): 6.
- Blizzard, Andy. "Changing Times and Challenging Roles for School Librarians." *The School Librarian* 46.2 (1998): 66-7.
- Branch, Brenda, and Gordon Conable. "To Filter Or Not to Filter." *American Libraries* 26.6 (1997): 100-3.
- Carpenter, Cal. "ONLINE ETHICS: What's a Teacher to do?" *Learning and Leading with Technology* 23.6 (1996): 40-41, 60.
- Dennison, Russell F. "Η Έρευνα Πληροφόρησης στο Παγκόσμιο Δίκτυο - Μία Ομαδική Εργασία." *Τεχνολογία για Όλους* 2 (2000): 57-62.
- Johnson, Doug. "Student Access to Internet" *Librarians and Teachers Working Together to Teach Higher Level Skill.* *Emergency Librarian* 22.3 (1995): 8-12.
- Kinkoph, Sherry, et al. *Computers: A Visual Encyclopedia.* Indianapolis, IN: Alpha Books, 1994. 166.
- Lawson, Tony, and Chris Comber. "Censorship, the Internet and Schools: A New Moral Panic?" *The Curriculum Journal* 11.2 (2000): 273-85.
- MacDonald, Randall. "Using Internet Resources to Enhance School Media Center Services." *School Library Media Quarterly* 23 (1995): 265-69.
- Μανδραβέλης, Πασχος. «Λογοκρισία στον Κυβερνοχώρο...» <<http://www.medium.gr/articles/103089378712935.shtml>> (13 October 2003).
- . «Ο Πόλεμος για τα Φίλτρα Πληροφοριών.» <<http://www.medium.gr/articles/104058460517345.shtml>> (13 October 2003).
- Schneider, Karen G. "Figuring Out Filters: A Quick Guide to Help Demystify Them." *School Library Journal* 44.2 (1998): 36-38.
- Shaughnessy, Mary Angela. "Ethical and Legal Challenges of Technology." *Momentum* 26.4 (1995): 16-18.
- Shaver, Donna B., Nancy S. Hewison, and Leslie W. Wykoff. "Ethics for Online Intermediaries." *Special Libraries* 76 (1985): 238-45.
- Simpson, Carol. "The School Librarian's Role in the Electronic Age." *ERIC Digest.* 1996. [http://oeri.ed.gov/databases/ERIC\\_Digests/ed402928html](http://oeri.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed402928html) (17 October 1998).
- . "The Right Filter for the Wrong Addresses: Regulating Net Access." *The Book Report* 15.2 (1996): 17-18.
- Voight, Kristina. "Ethics on the Internet." *Online & CDRom Review* 20.1 (1996): 36-40.

**Θέλεις να γίνεις μέλος του Εξ υπαρχής,  
να συμμετέχεις σε κάποια  
από τις δραστηριότητες του,  
να βοηθάς σε κάποια από τις δουλειές του;**

**Τηλ: Κωστής Αχινιώτης 99-517413 κάθε απόγευμα.**

----- ✂  
**εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών**

Όνοματεπώνυμο: .....

Διεύθυνση: .....

Πόλη: ..... Τ.Τ.: .....

Επαρχία: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Οικίας: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Εργασίας: .....

Επάγγελμα: .....

Τιμή ετήσιας συνδρομής ( 11 τεύχη): εσωτερικού ΛΚ 25.00 Ευρώπης ΛΚ 36.00 Αμερική 40.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμειτήριο Καταστηματαρχών

----- ✂  
**εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών**

Όνοματεπώνυμο: .....

Διεύθυνση: .....

Πόλη: ..... Τ.Τ.: .....

Επαρχία: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Οικίας: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Εργασίας: .....

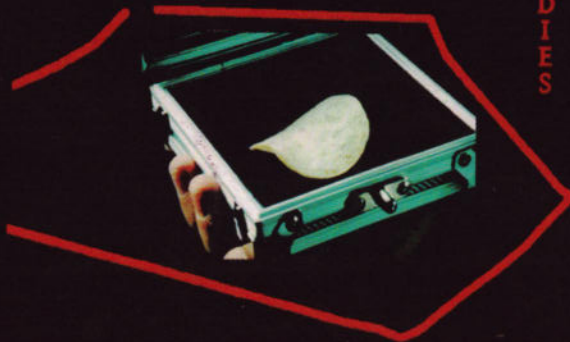
Επάγγελμα: .....

Τιμή ετήσιας συνδρομής ( 11 τεύχη): εσωτερικού ΛΚ 25.00 Ευρώπης ΛΚ 36.00 Αμερική 40.00

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμειτήριο Καταστηματαρχών

# YOU MUST FIND THE CHIP



**ΒΡΕΣΤΕ ΤΟ ΤΥΧΕΡΟ ΚΟΥΠΟΝΙ ΚΑΙ ΚΕΡΔΙΣΤΕ ΑΜΕΣΩΣ**



**ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΛΟΥΣΙΑ ΔΩΡΑ**



ΤΟ ΛΑΙΚΟ ΚΑΦΕΚΟΠΤΕΙΟ ΔΕΝ ΦΕΡΕΙ ΚΑΜΙΑ ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΕΥΘΥΝΗ,  
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΔΩΡΟΥ ΣΤΟΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟ ΝΙΚΗΤΗ,  
ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΟΠΟΙΑΣΔΗΠΟΤΕ ΜΟΡΦΗΣ ΒΛΑΒΗ, ΖΗΜΙΑ Η  
ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΟΘΕΝΤΟΣ ΔΩΡΟΥ.

